

130
Κ. ΟΡΑΤΙΟΥ ΦΛΑΚΚΟΥ

ΕΙΚΟΣΙΝ ΕΚΔΕΚΤΑΙ ΠΑΛΙΑ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΓΡΑΤΣΙΑΤΟΥ

Nil parvum aut humili modo
Nil mortale loquar
(Ορατ. φθ. ΙΙΙ, 25, 17).

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ 3438

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(ἀντίτυπα 2.000)

Τιμάται μετὰ τοῦ βιβλιοσήμου καὶ φόρου ἐρ. 5.30
Βιβλιοσήμον καὶ Φόρος Ἀναγκ. Δανείου ἀξίας δραχ. 1.90
Ἀριθμὸς ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 87434
Ἀριθμὸς ἀδείας κυκλοφορίας 41799
11 / 8 / 53

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

46α—Ὁδὸς Σταδίου—46α

1933

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΕΤΑΙΡΙΑ

Αρ. ερω. 45171

ΕΙΚΟΣΙΝ ΕΚΛΕΚΤΑΙ ΩΔΑΙ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Αγγ. Γατόπουλος
ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΓΡΑΤΣΙΑΤΟΥ

Maigne J. Hené

Nil parvum aut humili modo
Nil mortale loquar.

(Όρατ. φδ. ΙΙΙ, 25, 17).

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ 3438

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ
(άντίτυπα 2.000)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

46α—Όδος Σταδίου—46α

1933

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουν τὴν σφραγίδα τοῦ
βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

Τυπογραφεῖον Παρρασκευᾶ Λεῶνη

10/100/1/1/100/10/1

Q. HORATI FLACCI

CARMINA SELECTA

11

(I, 1)

Maecenas atavis edite regibus,
O et praesidium et dulce decus meum,
Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegisse iuvat, metaque fervidis

Evitata rotis, palmaque nobilis 5
Terrarum dominos evehit ad deos :
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus,

Illum, si proprio condidit horreo, 10
Quicquid de Libycis verritur areis.
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros Attalidis condicionibus

Numquam demoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare
Luctantem Icariis fluctibus Africum 15
Mercator metuens otium et oppidi

Laudat rura sui ; mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati
Est qui nec veteris pocula Massici
Nec partem solido demere de die 20

το β. συντάξι-συντάξι
tollere

Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
 Stratus nunc ad aquae lene caput sacrae.
 Multos castra iuvant et lituo tubae
 Permixtus sonitus bellaque matribus

25 Detestata, manet sub Jove frigido
 Venator tenerae coniugis immemor,
 Seu visa est catulis cervae fidelibus,
 Seu rupit teretes Marsus aper plagas.

30 Me doctarum hederæ præmia frontium
 Dis miscent superis, me gelidum nemus.
 Nympharumque leves cum Satyris chori
 Secernunt populo, si neque tibiās

Euterpe cohibet nec Polyhymnia
 Lesboum refugit tendere barbiton.
 35 Quodsi me lyricis vatibus inseres,
 Sublimi feriam sidera vertice.

2.

(I, 3)

κ Sic te diva potens Cypri,
 Sic fratres Helenae, lucida sidera
 Ventorumque regat pater
 Obstrictis aliis præter Iapyga,
 5 Navis, quae tibi creditum
 Debes Vergilium, finibus Atticis
 Reddas incolumen, precor,
 Et serves animae dimidium meae.
 Illi robur et aes triplex
 10 Circa pectus erat, qui fragilem truci
 Commisit pelago ratem
 Primus, nec timuit præcipitem Africum

Decertantem Aquilonibus	
Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti,	
Quo non arbiter Hadriae	15
Maior tollere seu ponere volt freta.	
Quem mortis timuit gradum,	
Qui siccis oculis monstra natantia,	
Qui vidit mare turgidum et	
Infames scopulos, Acroceraunia?	20
Nequiquam deus abscedit	
Prudens Oceano dissociabili	
Terras, si tamen impiae	
Non tangenda rates transiliunt vada.	
Audax omnia perpeti	25
Gens humana ruit per vetitum (nefas!)	
Audax Iapeti genus	
Ignem fraude mala gentibus intulit.	
Post ignem aethera domo	
Subductum macies et nova febrium	30
Terris incubuit cohors,	
Semotique prius tarda necessitas	
Leti corripuit gradum	
Expertus vacuum Daedalus aera	
Pinnis non homini datis;	35
Perrupit Acheronta Hercules labor.	
Nil mortalibus ardui est:	
Caelum ipsum petimus stultitia, neque	
Per nostrum patimur scelus	
Iracunda Jovem ponere fulmina.	40

2
3.
(1, 6)

Scriberis Vario fortis et hostium
Victor, Maeonii carminis alite.
Quam rem cumque ferox navibus aut equis
Miles de duce gesserit.

5 Nos, Agrippa, neque haec dicere nec gravem
Pelidae stomachum cedere nescii
Nec cursus duplicis per mare Ulixei
Nec saevam Pelopis domum.

Conamur, tenues grandia, dum pudor
10 Imbellisque lyrae Musa potens vetat
Laudes egregii Caesaris et tuas
Culpa deterere ingeni.

Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit aut pulvere Troico
15 Nigrum Merionen aut ope Palladis
Tydiden superis parem ?

Nos convivia, nos proelia virginum
Sectis in iuvenes unguibus acrium
Cantamus, vacui sive quid urimur,
20 - Non praeter solitum leves. K

3 - 4.

(I, 24)

K Quis desiderio sit pudor aut modus
Tam cari capitis! Praecepte lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
Vocem cum cithara dedit.

5 Ergo Quintilium perpetuus sopor
Urget! Cui Pudor et Justitiae soror,
Incorrupta Fides, nudaque Veritas
Quando ullum inveniet parem

Multis ille bonis frebilis occidit,
10 Nulli frebilior quam tibi, Vergili.
Tu frustra pius, heu, non ita creditum
Pocis Quintilium deos.

Quid ? si Threicio blandius Orpheo
 Auditam moderere arboribus fidem,
 Num vanae redeat sanguis imagini, 15
 Quam virga semel horrida,

Non lenis precibus fata recludere,
 Nigro compulerit Mercurius gregi ?
 Durum : sed levius fit patientia,
 Quicquid corrigere est nefas. K 20

5.

(II, 7)

O saepe mecum tempus in ultimum
 Deducte Bruto militiae duce,
 Quis te redonavit Quiritem
 Dis patriis Italoque caelo,

Pompei, meorum prime sodalium, 5
 Cum quo morantem saepe diem mero
 Fregi, coronatus nitentes
 Malobathro Syrio capillos ?

Tecum Philippos et celerem fugam
 Sensi relicta non bene parmula, 10
 Cum fracta virtus et minaces
 Turpe solum tetigere mento. V

Sed me per hostes Mercurius celer
 Denso paventem sustulit aere ;
 Te rursus in bellum resorbens
 Unda fretis tulit aestuosus. 15

Ergo obligatam redde Jovi dapem,
 Longaque fessum militia latus
 Depone sub lauru mea nec
 Parce cadis tibi destinatis. 20

- Oblivioso levia Massico
 Ciboria exple, funde capacibus
 Unguenta de conchis. Quis udo
 Deproperare apio coronas
- 25 Curatve myrto? Quem Venus arbitrum
 Dicit bibendi? Non ego sanius
 Bacchabor Edonis: resepto
 Dulce mihi furere est amico.

6.

(III, 8)

- Martiis caelebs quid agam kalendis,
 Quid velint flores et acerra turis
 Plena miraris positusque carbo in
 Caespite vivo,
- Docte sermones utriusque linguae!
 Voveram dulces epulas et album
 Libero caprum prope funeratus
 Arboris ictu.
- 10 Hic dies anno redeunte festus
 Corticem adstrictum pice demovebit
 Amphorae fumum bibere institutae
 Consule Tullo.
- 15 Sume, Maecenas, cyathos amici
 Sospitis centum et vigiles lucernas
 Perfer in lucem; procul omnis esto
 Clamor et ira.
- 20 Mitte civiles super urbe curas:
 Occidit Daci Cotisonis agmen,
 Medus infestus sibi luctuosus
 Dissidet armis

Servit Hispanae vetus hostis orae
 Cantaber, sera domitus catena.
 Jam Scythae laxo meditandur arcu
 Cedere campis.

Neglegens, ne qua populus laboret,
 Parce privatus nimium cedere :
 Dona praesentis cape laetus horae et
 Linque severa.

25

7.

(1, 14)

O navis, referent in mare te novi
 Fluctus! O quid agis? fortiter occupa
 Portum. Nonne vides, ut
 Nudum remigio latus

Et malus celeri saucius Africo
 Antemnaeque gemant, ac sine funibus
 Vix durare carinae
 Possint imperiosius

5.

Aequor? Non tibi sunt integra lineae
 Non di, quos iterum pressa voces malo.

10

Quamvis Pontica pinus,
 Silvae filia nobilis,

Jactes et genus et nomen inutile :
 Nil pictis timidus navita puppibus

Fidit. Tu, nisi ventis
 Debes ludibrium, cave.

15

Nuper sollicitum quae mihi taedium,
 Nunc desiderium curaque non levis.
 Interfusa nitentes
 Vites aequora Cycladas.

20

8.

(I, 37)

Nunc est bibendum, nunc pede libero
 Pulsanda tellus, nunc Saliaribus
 Ornare pulvinar deorum
 Tempus erat dapibus, sodales.

5 Antehac nefas depromere Caecubum
 Cellis avitis, dum Capitolio
 Regina dementes ruinas,
 Funus et imperio parabat

10 Contaminato cum grege turpium
 Morbo virorum, quilibet impotens
 Sperare fortunaque dulci
 Ebria. Sed minuit furorem

Vix una sospes navis ab ignibus,
 Mentemque lymphatam Mareotico
 15 Redegit in veros timores
 Caesar, ab Italia volantem

Remis adurgens, accipiter velut
 Molles columbas aut leporem citus
 Venator in campis nivalis
 20 Haemoniae, daret ut catenis

Fatale monstrum. Quae generosius
 Perire quaerens nec muliebriter
 Expavit ense nec latentes
 Classe cita reparavit oras,

25 AUSA et iacentem visere regiam
 Voltu sereno, fortis et asperas
 Tractare serpentes, ut atrum
 Corpore combiberet venenum,

Deliberata morte ferocior ;
 Saevis Liburnis scilicet invidens 30
 Privata deduci superbo
 Non humilis mulier triumpho. K.

9.

(III, 1)

Odi profanum volgus et arceo ;
 Favete linguis ! Carmina non prius
 Audita Musarum sacerdos
 Virginibus puerisque canto.

Regum timendorum in proprios greges, 5
 Reges in ipsos imperium est Jovis,
 Clari Giganteo triumpho,
 Cuncta supercilio moventis.

Est ut viro vir latius ordinet
 Arbusta sulcis, hic generosior 10
 Descendat in campum petitor,
 Moribus hic meliorque fama

Contendat, illi turba clientium
 Sit maior : aequa lege Necessitas
 Sortitur insignes et imos : 15
 Omne capax movet urna nomen.

Destructus ensis cui super impia
 Cervice pendet, non Siculae dapes
 Dulcem elaborabunt saporem,
 Non avium citharaeque cantus. 20

Somnum reducent : somnus agrestium
 Lenis virorum non humiles domos
 Fastidit umbrosamque ripam,
 Non zephyris agitata Tempe.

25 Desiderantem quod satis est neque
Tumultuosum sollicitat mare
Nec saevus Arcturi cadentis
Impetus aut orientis Haedi.

30 Non verberatae grandine vineae.
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.

35 Contracta pisces aequora sentiunt
Jactis in altum molibus ; huc frequens
Caementa demittit redemptor
Cum famulis dominusque terrae

40 Fastidiosus. Sed Timor et Minae
Scandunt eodem, quo dominus, neque
Decedit aerata triremi et
Post equitem sedet atra Cura.

Quodsi dolentem nec Phrygius lapis
Nec purpurarum sidere clarior
Delenit usus nec Falerna
Vitis Achaemeniumque costum,

45 Cur invidendis postibus et novo
Sublime ritu moliar atrium ?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operosiores ?

10.

(III, 5)

Caelo tonantem credidimus Jovem
Regnare : praesens divus habebitur
Augustus adiectis Britannis
Imperio gravibusque Persis.

- Milesne Crassi coniuge barbara 5
 Turpis maritus vivit et hostium
 (Pro curia inversique mores !)
 Consenuit socerorum in armis
- Sub rege Medo, Marsus et Apulus,
 Anciliorum et nominis et togae 10
 Oblitus aeternaeque Vestae,
 Incolumi Jove et urbe Roma ?
- Hoc caverat mens provida Reguli
 Dissidentis condicionibus
 Foedis et exemplo trahentis 15
 Perniciem veniens in aevom,
- Si non periret immiserabilis
 Captiva pubes. «Signa ego Punicis
 Adfixa delubris et arma
 Militibus sine caede», dixit. 20
- «Derepta vidi, vidi ego civium
 Retorta tergo bracchia libero
 Portasque non clausas et arva
 Marte coli populata nostro.
- Auro repensus scilicet acrior 25
 Miles redibit ! Flagitio additis
 Damnum : neque amissos colores
 Lana refert medicata fuco,
- Nec vera virtus, cum semel excidit,
 Curat reponi deterioribus. 30
 Si pugnat extricata densis
 Cerva plagis, erit ille fortis
- Qui perfidis se credidit hostibus,
 Et Marte Poenos proteret altero,
 Qui loro restrictis lacertis 35
 Sensit iners timuitque mortem.

Hic, unde vitam sumeret inscius,
Pacem duello miscuit. O pudor !

40 O magna Carthago, probrosis
Altior Italiae ruinis !»

Fertur pudicae coniugis osculum
Parvosque natos ut capitis minor
Ab se removisse et virilem
Torvus humi posuisse voltum,

45 Donec labantes consilio patres
Firmaret auctor numquam alias dato,
Interque maerentes amicos
Egregius properaret exsul.

Atqui sciebat, quae sibi barbarus
50 Tortor pararet. Non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos
Et populum reditus morantem,

Quam si clientum longa negotia
Diiudicata lite relinqueret,
55 Tendens Venafranos in agros
Aut Lacedaemonium Tarentum.

11.

(III, 6)

Delicta maiorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris
Aedesque labentes deorum et
Foeda nigro simulacra fumo.

5 Dis te minorem quod geris, imperas.
Hinc omne principium, huc refer exitum.
Di multa neglecti dederunt
Hesperiae mala luctuosae.

Jam bis Monaeses et Pacori manus
 Non auspicatos contudit impetus 10
 Nostros et adiecisse praedam
 Torquibus exiguis renidet.

Paene occupatam seditionibus
 Delevit urbem Dacus et Aethiops,
 Hic classe formidatus, ille 15
 Missilibus melior sagittis,

Fecunda culpa saecula nuptias
 Primum inquinavere et genus et domos :
 Hoc fonte derivata ciades
 In patriam populumque fluxit. 20

Motus doceri gaudet Ionicos
 Matura virgo et fingitur artibus
 Jam nunc et incestos amores
 De tenero meditatur ungui.

Mox iuniores quaerit adulteros 25
 Inter mariti vina, neque eligit
 Cui donet impermissa raptim
 Gaudia luminibus remotis,

Sed iussa coram non sine conscio
 Surgit marito, seu vocat institor 30
 Seu navis Hispanae magister,
 Dedecorum pretiosus emptor.

Non his iuventus orta parentibus
 Infecit aequor sanguine Punico
 Pyrrhumque et ingentem cecidit 35
 Antiochum Hannibalemque dirum ;

Sed rusticorum mascula militum
 Proles, Sabellis docta ligonibus
 Versare glaebas et severae
 Martis ad arbitrium recisos 40

Portare fustes, sol ubi montium
Mutaret umbras et iuga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.

45 Damnosa quid non imminuit dies?
Aetas parentum, peior avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiore.

12.

(I, 21)

Dianam tenerae dicite virgines,
Intonsum, pueri, dicite Cynthium
Latonamque supremo
Dilectam penitus Jovi.

5 Vos laetam fluviis et nemorum coma,
Quaecumque aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Silvis aut viridis Cragi ;

10 Vos Tempe totidem tollite laudibus
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Insignemque pharetra
Fraternaque umerum lyra.

15 Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
Pestemque a populo et principe Caesare in
Persas atque Britannos
Vestra motus aget prece.

13.

(I, 31)

Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates? Quid orat, de patera novum

Fundens liquorem? Non opimae
Sardiniae segetes feraces,

Non aestuosae grata Calabriae 5
Armenta, non aurum aut ebur Indicum,

Non rura, quae Liris quieta
Mordet aqua taciturnus annis.

Premant Calena falce quibus dedit
Fortuna vitem, dives et aureis 10

Mercator exsiccet culillis
Vina Syra reparata merce.

Dis carus ipsis, quippe ter et quater
Anno revisens aequor Atlanticum

Impune. Me pascunt olivae, 15
Me cichorea levesque malvae.

Frui paratis et valido mihi,

Latoe, dones at precor integra

Cum mente, nec turpem senectam
Degere nec cithara carentem. 20

14.

(III, 13)

O fons Bandusiae, splendidior vitro,

Dulci digne mero non sine floribus,

Cras donaberis haedo,

Cui frons turgida cornibus

Primis et venerem et proelia destinat. 5

Frustra; nam gelidos inficiet tibi

Rubro sanguine rivos

Lascivi suboles gregis.

Te flagrantis atrox hora Caniculæ
 10 Nescit tangere, tu frigus amabile
 Fessis vomere tauris
 Praebes et pecori vago.

Fies mobilium tu quoque fontium,
 Me dicente cavis impositam ilicem
 15 Saxis, unde loquaces
 Lymphae desiliunt tuae.

15.

(III, 25)

Quo me, Bacche, rapis tui
 Plenum? Quae nemora aut quos agor in specus
 Velox mente nova? Quibus
 Antris egregii Caesaris audiar
 5 Aeternum meditans decus
 Stellis inserere et consilio Iovis?
 Dicam insigne, recens, adhuc
 Indictum ore alio. Non secus in iugis
 10 Exsomnia stupet Euhias,
 Hebrum prospiciens et nive candidam
 Thracen ac pede barbaro
 Lustratam Rhodopen, ut mihi devio
 Ripas et vacuum nemus
 Mirari libet. O Naiadum potens
 15 Baccharumque valentium
 Proceras manibus vertere fraxinos,
 Nil parvum aut humili modo,
 Nil mortale loquar. Dulce periculum est,
 O Lenaee, sequi deum
 20 Cingentem viridi tempora pampino

16.
(1, 22)

Integer vitae scelerisque purus
Non eget Mauris i culis neque arcu
Nec venenatis gravaida sagittis,

Fusce, pharetra.

Sive per Syrtes iter aestuosas
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum vel quae loca fabulosus

Lambit Hydaspes

Namque me silva lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen et ultra
Terminum curis vagor expeditis,

Fugit inermem ;

Quale portentum neque militaris,
Daunias latis alit aesculetis
Nec Iubae tellus generat, leonum

Arida nutrix.

Pone me pigris ubi nulla campis
Arbor aestiva recreatur aura,
Quod latus mundi nebulae malusque

Iuppiter urget ;

Pone sub curru nimium propinqui
Solis in terra domibus negata ;
Dulce ridentem Lalagen amabo,

Dulce loquentem.

17.
(11, 13)

Ille et nefasto te posuit die,
Quicumque primum, et sacrilega manu
Produxit, arbos, in nepotum
Perniciem opprobriumque pagi.

5

Illum et parentis crediderim sui
 Fregisse cervicem et penetralia
 Sparsisse nocturno cruore
 Hospitis ; ille venena Colcha

10

Et quicquid usquam concipitur nefas
 Tractavit, agro qui statuit meo
 Te triste lignum, te caducum
 In domini caput immerentis.

15

Quid quisque vitet, numquam homini satis
 Cautum est in horas : navita Bosphorum
 Poenus perhorrescit neque ultra
 Caeca timet aliunde fata.

20

Miles sagittas et celerem fugam
 Parthi, catenas Parthus et Italum
 Robur ; sed improvisa leti
 Vis rapuit rapietque gentes.

25

Quam paene furvae regna Proserpinae
 Et iudicatem vidimus Aeacum
 Sedesque discriptas piorum et
 Aeoliis fidibus querentem

30

Sappho puellis de popularibus
 Et te sonantem plenius aureo,
 Alcaee, plectro dura navis
 Dura fugae mala, dura belli.

35

Utrumque sacro digna silentio
 Mirantur umbrae dicere ; sed magis
 Pugnas et exactos tyrannos
 Densum umeris bibit aure volgus.
 Quid mirum, ubi illis carminibus stans
 Demittit atras belua centiceps
 Aures et intorti capillis
 Eumenidum recreantur angues ?

Quin et Prometheus et Pelopis parens
 Dulci laborum decipitur sono,
 Nec curat Orion leones
 Aut timidos agitare lyncas. 40

18.

(III, 26)

Vixi puellis nuper idoneus
 Et militavi non sine gloria;
 Nunc arma defunctumque bello
 Barbiton hic paries habebit,
 Laevum marinae qui Veneris latus 5
 Custodit. Hic, hic ponite lucida
 Funalia et vectes et arcus
 Oppositis foribus minaces.
 O quae beatam diva tenes Cyprum et
 Memphin carentem Sithonia nive, 10
 Regina, sublimi flagello
 Tange Chloen semel arrogantem!

19.

(II, 20)

Non usitata nec tenui ferar
 Pinna biformis per liquidum aethera
 Vates, neque in terris morabor
 Longius invidiaque maior
 Urbes relinquam. Non ego, pauperum 5
 Sanguis parentum, non ego, quem vocas,
 Dilecte Maecenas, obibo
 Nec Stygia cohibebor unda.

10 Iam iam residunt cruribus asperae
 Pelles, et album mutor in alitem
 Superne, nascunturque leves
 Per digitos umerosque plumae

 15 Iam Daedaleo tutior Icaro
 Visam gementis litora Bosphori
 Syrtesque Gaetulas canorus
 Ales Hyperboreosque campos.

 Me Colchus et, qui dissimulat metum
 Marsae cohortis, Dacus et ultimi
 Noscent Geloni, me peritus
 20 Discet Hiber Rhodanique poter.

 Absint inani funere neniae
 Luctusque turpes et querimoniae ;
 Compesce clamorem ac sepulcri
 Mitte supervacuos honores.

20.

(III, 30)

Exegi monumentum aere perennius
 Regalique situ pyramidum altius,
 Quod non imber edax, non aquilo impotens
 Possit diruere aut innumerabilis
 5 Annorum series et fuga temporum.
 Non omnis moriar multaque pars mei
 Vitabit Libitinam : usque ego postera
 Crescam laude recens, dum Capitolium
 Scandet cum tacita virgine pontifex.
 10 Dicar, qua violens obstrepit Aufidus
 Et qua pauper aquae Daunus agrestium
 Regnavit populorum, ex humili potens,
 Princeps Aeolium carmen ac Italos
 Deduxisse modos Sume superbiam
 15 Quaesitam meritis et mihi Delphica
 Lauro cinge volens. Melpomene, comam,

Κ. ΟΡΑΤΙΟΥ ΦΛΑΚΚΟΥ

ΕΙΚΟΣΙΝ ΕΚΛΕΚΤΑΙ ΩΙΔΑΙ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΡΑΤΣΙΑΤΟΥ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ : ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ}

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

46α—Ὁδὸς Σταδίου—46α

1933

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Αγαπητέ μου για Νεγίνα κόβιζαργι
με λούτς και ανόργανες στο ένω
σα σου ε' άφι

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΟΡΑΤΙΟΥ

Ὁ Κόιντος Ὀράτιος Φλάκκος ἐγεννήθη ἐν Οὐενουσία, πολίτην τῆς κάτω Ἰταλίας εἰς τὰ μεθόρια τῶν Σαυνιτῶν καὶ Λευκανῶν, τῇ 8 Δεκεμβρίου τοῦ 65 π. Χ. Περὶ μὲν τῆς μητρὸς, ἣς ὁ ποιητὴς οὐδόλως μνημονεύει, οὐδὲν γινώσκωμεν οὐδὲ τὸ ὄνομα, ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ ἦτο ἀπελευθερὸς (libertinus), ποριζόμενος τὰ τοῦ βίου ἐκ τῶν προσόδων μικροῦ κτήματος, ὅπερ εἶχεν ἀποκτήσει διὰ τῆς φιλοπονίας καὶ οἰκονομίας, ἐγγὺς τῆς Οὐενουσίας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Αὐφίδου ποταμοῦ. Ἐκεῖ δὲ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Οὐολτούργου, μιᾶς τῶν κορυφῶν τῶν Ἀπεννίνων κειμένης παρὰ τὰ ὄρια τῆς Σαυνιτιδος, ἐπέρασεν ὁ Ὀράτιος τὴν πρώτην παιδικὴν ἡλικίαν, ἀπολαύων τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀγροτικοῦ βίου καὶ ἀναπνέων τὸν καθαρὸν ἀέρα χώρας ὄρεινης καὶ δασώδους.

Ἄλλ' ὁ πατήρ, μεριμνῶν περὶ τῆς τελείας παιδείσεως τοῦ υἱοῦ, προίμως μετόκησεν ἐξ Οὐενουσίας εἰς Ρώμην, ἔνθα ἐπέτρεψεν αὐτὸν εἰς διδασκάλους ἱκανούς, παρ' οὓς ἐφοίτων τῶν ἐπιφανῶν Ρωμαίων τὰ τέκνα. Ὅπως ἐπαρκῆ εἰς τὰς νέας δαπάνας, ἠναγκάσθη ν' ἀναλάβῃ τὸ ἔργον τοῦ εἰσπράκτορος τῶν ἐκ τῶν δημοπρασιῶν προσερχομένων χρημάτων (coactor auctionum). Γινώσκων δὲ καλλιστα ὁ συνετὸς ἀνὴρ εἰς ὁπόσους ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκείνῃ πόλει ἐξέκειντο κινδύνους οἱ ἄπειροι ἔτι νέοι, εὐχαρίστως κατηνάλισκε τὸν ἀπὸ τοῦ ἔργου ἐκείνου παρεχόμενον αὐτῷ χρόνον εἰς τὴν ἐπιμελῆ ἐποπτείαν τοῦ παιδευομένου υἱοῦ. Αὐτὸς δ' ὁ ποιητὴς περιγράφει μετὰ συγχινήσεως ἐν τινι χωρίῳ (Σατιρ. 1, 6, 72), μοναδικῶ σχεδὸν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ λογοτεχνίᾳ, τὴν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀφοσίωσιν καὶ ἀνταπαρηνησίαν τοῦ πατρὸς. Οὐδὲν ἄλλο ἐπιζητῶν οὗτος ἐν τῇ φιλοστοργίᾳ του ἢ τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ παιδὸς προκοπὴν, οὐ μόνον προθύμως κατέβαλλε τὰ παιτιτούμενα ἀναλώματα μοχθῶν καὶ στερωῶν ἑαυτὸν τῆς ἔστο

καὶ μικρᾶς ἐκείνης ἐν τῷ ἰδίῳ κτήματι εὐζωίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὗτος ἐπεμελεῖτο ἰσχυρῶς τῆς ἠθικῆς τοῦ υἱοῦ ἀγωγῆς, συμβουλεύων δι' ἐπιτηδεῖων παραδειγμάτων καὶ ποιῶν τοῦτον ἱκανὸν νὰ διακρίνη αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ τί εἶναι καλὸν καὶ τί κακόν, πρὸς δὲ καὶ παρακολουθῶν αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἐντεῦθεν ὑποστρέφοντα οἴκαδε.

Ἐργὸν τὸ 19ον ἔτος τῆς ἡλικίας (περὶ τὸ 46 π. Χ.) ὁ Ὀράτιος ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ὡς ἦτο ἔθος εἰς τοὺς εὐπόρους νέους Ρωμαίους, ὅπως συμπληρώσῃ τὴν παιδείυσιν αὐτοῦ διὰ τῆς περὶ τὴν φιλοσοφίαν σπουδῆς. Ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς Ἕλληνας ποιητὰς κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐπέστησε σύντονον τὴν ἑαυτοῦ προσοχήν. Εἰς δὲ τοὺς φίλους αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις διατριβὴν δύναται νὰ καταλεχθῶσιν ὁ νεαρὸς Μάρκος Κικέρων, υἱὸς τοῦ ρήτορος, καὶ ὁ Μ. Οὐαλέριος Μεσσάλας, οἵτινες μετ' ἄλλων πολλῶν Ρωμαίων διέτριβον ἐν Ἀθήναις πρὸς εὐρύτερας μελέτας.

Μετὰ δύο περιόπου ἔτη τοῦ Ὀρατίου τὰς σπουδὰς διακόπτουσιν ἕκτακτα πολιτικὰ γεγονότα. Ὁ Καῖσαρ ἐδολοφονήθη μηνὶ Μαρτίῳ (τοῦ 44 π. Χ.), οὗ ἕνεκα ἐξερράγη νέος ἐμφύλιος πόλεμος σφόδρα συνταράξας τὸ ρωμαϊκὸν κράτος. Μηνὶ δὲ Σεπτεμβρίῳ τοῦ ἔτους ἐκείνου ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας ὁ τυραννοκτόνος Βρούτος κηρύττων μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὴν ἀπὸ τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ ἀπαλλαγὴν τῆς πατρίδος. Ὁ δὲ Ὀράτιος, ὅπως καὶ ἄλλοι συμφοιτηταὶ αὐτοῦ, προθύμως ἔσπευσε νὰ ταχθῆ ὑπὸ τὴν σημαίαν τούτου· καίπερ δ' οὐδέποτε πρότερον στρατεύσας ἔλαβεν ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Βρούτου τὸ ἀξίωμα τοῦ χιλιάρχου. Ἀλλ' ἡ ἐν Φιλίπποις μάχη (κατὰ Νοέμβριον τοῦ 42 π. Χ.) διέλυσε τὰ ὄνειρα καὶ ἠφάνισε τὰς ἐλπίδας τῶν δημοκρατικῶν, ὁ δὲ Ὀράτιος κατήνησεν εἰς δεινὴν στενοχωρίαν. Ὁ ἀξιόλογος αὐτοῦ πατὴρ ἦτο ἤδη τεθνεώς, καὶ ἡ μικρὰ πατρικὴ περιουσία, ἣτις θὰ περιήρχετο εἰς τὸν υἱόν, ἔδημεύθη ὑπὸ τοῦ Ὀκταβιανοῦ μετ' ἄλλων πολλῶν κτηματικῶν περιουσιῶν ὑπὲρ τῶν ἀπομάχων στρατιωτῶν.

Ἐλωφελούμενος ὁ Ὀράτιος τὴν παρὰ τοῦ Ὀκταβιανοῦ δοθεῖσαν γενικὴν ἀμνηστίαν κατήλθεν εἰς Ρώμην (τῷ 41 π. Χ.), ἐνθα κατώρθωσεν, ὅπως πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ν' ἀναλάβῃ ἐπικερδὲς ἀξίωμα, τὸ τοῦ ταμιακοῦ γραμματέως· κατὰ δὲ τὸν χρόνον τῆς ἀπὸ τοῦ ἔργου τούτου σχολῆς, ὄντα οὐχὶ ὀλίγον, διέ-

τριβε περὶ τὴν ποίησιν. Οὕτως ἐγένετο ταχέως φίλος τῶν ἤδη γνωστῶν ποιητῶν Βεργιλίου καὶ Οὔαριου καὶ διὰ τῆς τούτων φερμῆς συστάσεως κατέστη (τῷ 39 π. Χ.) οἰκεῖος καὶ φίλατος τοῦ Μαικήνου, πιστοῦ τοῦ Ὀκταβιανοῦ συμβούλου καὶ γενναίου τῶν γραμμάτων προστάτου. Μετὰ ἐξ δὲ περιποῦ ἔτη (πιθανῶς τῷ 33 π. Χ.) ἔδωρεῖτο εἰς αὐτὸν ὁ Μαικήνας τὴν Σαβινικὴν ἔπαυλιν, κειμένην εἰκοσιπέντε περιποῦ μίλια πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς τῆς Ρώμης ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Διγεντίας, μικροῦ ποταμοῦ χυνομένου εἰς τὸν Ἀνίωνα. Τὸ κτῆμα τοῦτο ἦτο οὐ μόνον ἱκανὸν πρὸς συντήρησιν τοῦ Ὀρατίου, δυναμένου νῦν ἀμερίμωτος καὶ ἀπερισπάστως νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὰς φιλολογικὰς μελέτας, ἀλλ' ἀπέβη καὶ πηγὴ ἀσφαλῆς καὶ ἀκένωτος χαρᾶς καὶ εὐδαιμονίας· συχνὰ δὲ ποιητῆς ἀσμενίζει νὰ ὑμῆ τὰ θέληγτρα αὐτοῦ.

Διὰ τῆς πρὸς τὸν Μαικήναν φιλίας καὶ διὰ τῶν θαυμασίων κοινωνικῶν ἀρετῶν καὶ τῆς ποιητικῆς εὐφυΐας αὐτοῦ εὐχερῶς εἰσῆλθεν ὁ Ὀρατίος εἰς τὴν ἀρίστην ρωμαϊκὴν κοινωνίαν. Αἱ δὲ ᾄδαι αὐτοῦ περιτράνωσ μαρτυροῦσι τὴν πρὸς πάντας τοὺς συγχρόνους διαπρεπεῖς Ρωμαίους φιλίαν. Ἐκ τούτων ἦσαν ὁ Ἀγρίππας, τοῦ Ὀκταβιανοῦ ὁ πιστὸς στρατηγὸς καὶ ὕστερον γαμβρός, ὁ Μεσσάλας, ὁ ἐν Ἀθήναις συμφοιτητῆς τοῦ Ὀρατίου καὶ ὕστερον εἰς τῶν κρατίστων ρητόρων, ὁ Πωλίων, διαπρέπας ἐν τε τοῖς γράμμασι καὶ τῇ ρητορικῇ καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις. Πλὴν δὲ τῶν προμνημονευθέντων ποιητῶν, Βεργιλίου καὶ Οὔαριου, οἰκεῖοι αὐτοῦ ἦσαν οἱ ἐξῆς, δόκιμοι κριτικοὶ καὶ λογοτέχναι, ὁ Κοϊντίλιος Οὔαρος, ὁ Οὐάλγιος, ὁ Πλώτιος, ὁ Ἀρίστιος Φύσκος καὶ ὁ ποιητῆς Τίββουλος.

Ἡ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Αὐγούστου οἰκειότης τοῦ Ὀρατίου ἦτο εἰλικρινὴς καὶ ἐγκάρδιος. Ἄν καὶ μετὰ πεποιθήσεως ἐτάχθη ὑπὸ τὰς σημαίας τῶν δημοκρατικῶν Βρούτου καὶ Κασσίου καὶ ἐπολέμησεν ἐν Φιλίπποις, εἶχεν ὅμως πλείστην σύνεσιν καὶ φιλοπατρίαν, ὥστε μετὰ τὴν προσηγηθεῖσαν μακρὰν ἐκείνην περίοδον τῶν δεινῶν ταραχῶν καὶ ἐμφυλίων σπαραγμῶν νὰ μὴ τυφλώτῃ νῦν πρὸς τὴν θαυμασίαν τάξιν καὶ τὴν εἰρήνην τὴν ἐν τῷ ρωμαϊκῷ κράτει ἐπικρατήσασαν διὰ τῆς δεξιᾶς καὶ εὐκόσμου διοικήσεως τοῦ Αὐγούστου. Εἰλικρινῶς ἀφωσιωμένος πρὸς

τὸν ἡγεμόνα, δὲν ἔστερξεν ἀπλῶς τὸ νέον καθεστῶς, ἀλλὰ διὰ τῶν ἑαυτοῦ ποιημάτων ὕμνησε τοῦτο καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐμπέδωσιν αὐτοῦ.

Ἀπέθανε τῇ 27 Νοεμβρίου τοῦ 8ου ἔτους π. Χ. μικρὸν προτοῦ νὰ συμπληρώσῃ τὸ 57ον ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ ἀφ' οὗ ἐπεῖθε τὸν θάνατον τοῦ φίλου καὶ προστάτου Μαικήνου, ὅστις τελευτῶν συλίστα θερωῶς τῷ Αὐγούστῳ τὸν ἀγαπητὸν Ὀράτιον: Horatii Flacci ut meī esto memor. Ἐτάφη δ' ὁ ποιητὴς ἐπὶ τοῦ Ἡσκυλίνου λόφου παρὰ τοῦ Μαικήνου τὸ μνημα.

Τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ὀρατίου ἐκδοθὲν ἔργον ἦτο τὸ I βιβλίον τῶν σατιρῶν τῷ 35 π. Χ. Μετὰ 5 δ' ἔτη ἐξεδόθη τὸ II. Τὰ ποιήματα ταῦτα προσαγορεύονται μὲν συνήθως *σάτιραι* (satirae) καὶ αὐτὸς ὁ Ὀράτιος ὑπαινίσσεται πού εἰς τὴν προσηγορίαν ταύτην, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ ρητῶς ὀνομαζόνται sermones, ἦτοι *διάλογοι* ἢ ὀμιλίας συντεταγμέναι κατὰ τὸν ἀνεκτενέμενον τρόπον τοῦ καθ' ἡμέραν λόγου. Παρ' Ὀρατίῳ αἱ σάτιραι εἶναι κομφαὶ διατριβαί, ὑποκείμενον ἔχουσαι τὰς κακίας καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν συγχρόνων· παρενδύονται δ' ἐν αὐταῖς τερπνὰ περιστατικὰ ἐξ ἀτομικῆς ἐμπειρίας, ἀνακινουῦνται λογοτεχνικὰ ζητήματα, περὶ ἃ ἡσχολοῦντο οἱ σύγχρονοι, καὶ χαιρέντως ἐπισκώπτονται αἱ ὑπερβολαὶ τῶν τότε ἀκμαζόντων φιλοσοφικῶν συστημάτων, τῶν Ἐπικουρείων καὶ Στωικῶν, περὶ ἃ ἐνδελεχῶς ἐσπούδαζεν ὁ Ὀράτιος, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι οὐδενὸς τούτων ἀπόλυτος ὀπαδὸς (nullius addictus iurare in verba magistri).

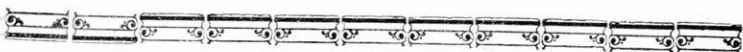
Οἱ *ἐπωδοί*, δημοσιευθέντες περὶ τὸ 29 π. Χ., ἀποτελοῦσι μετάβασιν ἀπὸ τῶν σατιρῶν εἰς τὰς ᾠδὰς. Πρὸς μὲν τὰς σάτιρας ὁμοιάζουσι κατὰ τὸν συχνὸν ψογερὸν χαρακτῆρα, πρὸς δὲ τὰς ᾠδὰς κατὰ τὴν λυρικὴν μορφήν.

Τῶν *ᾠδῶν* (carmina) τὰ τρία πρῶτα βιβλία ἐδημοσιεύθησαν τῷ 23 π. Χ., ὅτε ὁ Ὀράτιος ἦγε τὸ 42ον ἔτος τῆς ἡλικίας. Πολλὰ δὲ τούτων ἀναντιρρήτως ἐποιήθησαν ἔτη τινὰ πρότερον καὶ εἶναι προφανῶς περὶ τὸ 32 π. Χ. Διὰ τῶν ᾠδῶν κατελέχθη ὁ Ὀράτιος εἰς τοὺς δοκιμωτάτους Ρωμαίους ποιητὰς καὶ ἡσφάλισεν ἑαυτῷ διαρκῆ φήμην. Μετὰ 33 δ' ἔτη ἀνετέθη κατ' ἐκλογὴν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ἡ σύνθεσις τοῦ ἑκατονταετηρικοῦ ὕμνου (carmen saeculare), ὅστις ἐψάλη κατὰ τὴν

τῷ ἔτει ἐκείνῳ γενομένην δημοτελεστάτην ἑορτὴν τῶν Σαικουλαρίων. Τὸ τέταρτον βιβλίον ἐξεδόθη τῷ 13 π. Χ.

Ἐργον τέλος κάλλιστον τῆς ὥριμου τοῦ ποιητοῦ ἡλικίας εἶναι αἱ *ἐπιστολαὶ* ἐν δακτυλικῷ ἑξαμέτρῳ, ὅπως καὶ αἱ σάτιραι πεποιημένοι, ὧν τὸ μὲν I βιβλίον ἐδημοσιεύθη περὶ τὸ 20 π.Χ., τὸ δὲ II περὶ τὸ 14 π. Χ. Εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου τοῦ ποιητοῦ ἀνήκει ἡ *Epistola ad Pisones*, συνήθως *Ars poetica* καλουμένη, ἐν ἧ οὗτος πραγματεύεται περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ποιητικῆς συνθέσεως καὶ ἰδίᾳ περὶ τοῦ δράματος.

Ὡς καλλιτέχνης τῆς λυρικῆς μορφῆς ὁ Ὀράτιος εἶναι ἐν τοῖς Ρωμαίοις ποιηταῖς ἀνυπέροβλητος. Κατὰ δὲ τὸ περιεχόμενον πολλὰ τῶν ᾠδῶν αὐτοῦ εἶναι ποιητικὰ ἀριστουργήματα. Ἡ φιλοπατρία αὐτοῦ ἦτο ἄδολος καὶ γνησία, ἡ εἰς τὸν Αὔγουστον ἀφοσίωσις βαθεῖα, ἡ ἐπὶ τὴν ἀρετὴν πίστις ἀγνή καὶ ἀκράδαντος. Ὅσακις δ' ἐπιλαμβάνεται τῶν θεμάτων τούτων, ὁμιλεῖ εὐλικρινῶς καὶ ἐκ πεποιθήσεως, καὶ συχνάκις ἀποδεικνύεται ἔχων διάγραμμα καὶ ὕψος λυρικόν. Ἀλλὰ καὶ αἱ ᾠδαί, αἱ εἰς τὰ ἄλλα εἶδη τῆς ποιήσεως ἀναφερόμεναι, αἱ τε φαιδραὶ καὶ αἱ συμποτικαὶ καὶ ἐρωτικά, μετὰ πολλῆς τέχνης ἐπεξεργασμένοι θέλγουσιν ἰσχυρῶς τὸν ἀναγνώστην διὰ τῆς ἐπανθούσης χάριτος καὶ ἀβιάστου εὐτραπέλιαι. Ἀκολουθεῖ μὲν ὁ Ὀράτιος, ὡς αὐτὸς σεμνυνόμενος ὁμολογεῖ, εἰς τοὺς Ἑλληνας λυρικούς, τὴν Σαπφῶ, τὸν Ἀλκαῖον, τὸν Ἀρχίλοχον, ἀλλὰ διασώζει καὶ τὴν ἰδίαν ἀνεξαρτησίαν καὶ πρωτοτυπίαν, ὥστε νὰ ἐμφανίζηται ὡς γνήσιος Ρωμαῖος ποιητής, εἰς οὗ τὰ ποιήματα ἀποτυποῦνται καὶ ἀποκαταφαίνονται οἱ διαλογισμοί, τὰ συναισθήματα, τὰ πάθη καὶ οἱ πόθοι τῶν συγχρόνων Ρωμαίων.

ΕΞΗΓΗΤΙΚΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ

1.

Οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὁ ποιητής. «Οἱ μὲν πολλοὶ εὐχαριστοῦνται ἄλλοι εἰς ἄλλα καὶ ὑπ' ἄλλων ἐλαύνονται ἐπιθυμημάτων, ταπεινῶν καὶ ἀναξίων λόγου, εἰς ἐμὲ δὲ μεγίστη ἡδονὴ καὶ ὑψηλὸν ἰδεῶδες εἶναι ἢ περὶ τὴν ποίησιν ἀσχολία καὶ εὐδοκίμησις. Ἐάν λοιπὸν σύ, ὦ Μαικίηνα, με καταλέξῃς εἰς τοὺς λυρικοὺς ποιητάς, θά λάβω κλέος οὐρανόμηκες καὶ ἀθάνατον».

Ἡ προκειμένη ᾠδή, δι' ἧς ὁ Ὅρατιος ἀφιεροῖ πρὸς τὸν Μαικίηναν τὰ τρία πρῶτα βιβλία τῶν ἑαυτοῦ ᾠδῶν, χρησιμεύει ἅμα καὶ ὡς εἰσαγωγή, ἐν ἧ ὁ ποιητὴς προαγγέλλει ὅτι ἡ ποίησις, ἣν μέλλει νὰ ἀσκήσῃ, εἶναι ἡ *λυρική*.

(Μέτρον— πρῶτον Ἀσκληπιάδειον).

1. Atavis edite regibus] «ἐκ βασιλικῶν προγόνων καταγόμενε». Ἡ παρὰθεσις regibus ἀντὶ ἐπιθετικοῦ διορισμοῦ: regibus. Τὸ δὲ atavis κυρίως= *ἐπίπαππος*, ὁ εἰς πέμπτον βαθμὸν πρόγονος (pater avus, proavus, abavus, atavus). Οἱ Κίλνιοι, οἱ τοῦ Μαικίηνου πρόγονοι, ἀνῆκον εἰς ἀρχαῖον Τυρρηνικὸν γένος τῶν Λουκουμῶνων (οὕτω ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Τυρρηνῶν οἱ βασιλεῖς), ὅπερ πάλαι ποτὲ κατόκει ἐν τῇ πόλει Ἀρρητίῳ, φθονούμενον δὲ διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν ἐξεδιώχθη ἐκείθεν καὶ καθιδρούθη ἐν Ρώμῃ. Ὁ Μαικίηνας, καίπερ τοιαύτην ἔχων καταγωγὴν, ἠρκεῖτο νὰ μένῃ *ἱππεὺς* καὶ μηδὲν δημόσιον ἀξίωμα ν' ἀναλαμβάνῃ. Οἱ δὲ περὶ αὐτὸν ποιηταὶ ἐξαίρουσι τὴν τοιαύτην τοῦ ἐπιφανοῦς ἀνδρὸς μετριοφροσύνην.

2. O et] χασμωδία ἀνεκτὴ ἐπὶ ἐπιφωνήσεως. Ὁ Ὅρατιος, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι σύγχρονοι Ρωμαῖοι ποιηταί, ἀξιώθη τῆς φιλίας καὶ ὑψηλῆς προστασίας τοῦ Μ., ἐσεμνύμετο ἐπὶ τούτῳ. Ὁ πρῶτος στίχος, ὅστις δὲν εἶναι ἀπλῆ φιλοφρονητικὴ προσφώνησις, ἐν συνδέσει μετὰ τοῦ δευτέρου στίχου σημαίνει: «καίπερ οὕτως ὑπεράνω ἡμῶν ἰστάμενε, ἀλλ' οὕτινος ἡ δύναμις εἶναι ἐμὴ προστασία καὶ ἡ δόξα ἐμὸν κόσμημα».

3. sunt quos. . . iuvat] = nonnullos iuvat (πρὸβλ. τὰ ἑλλην.

είσιν οἷ, ἔστιν οἷς, κτλ. κατωτέρω στ. 19 est qui). Τὰς παντοίας τῶν ἀνθρώπων κλίσεις καὶ ἐπιθυμίας παρέστησαν ἤδη οἱ παλαιοὶ Ἑλληνες λυρικοί· προβλ. Σόλωνος ἀπόσπ. 12, 43 κέ. : *Σπεύδει δ' ἄλλοθεν ἄλλος· ὁ μὲν κατὰ πόντον ἀλάται ἐν νηυσὶν χρήζων οὐκαδε κέρδος ἄγειν ἰχθυόεντα, ἀνέμοισι φορεύμενος ἀργαλέοισιν, φειδωλὴν ψυχὴν οὐδεμίαν θέμενος· ἄλλος γῆν τέμνων πολυδένδρεον εἰς ἐνιαυτὸν λατρεύει τοῖσιν καμπύλ' ἄροτρα μέλει κτλ.*—*curriculo*] διὰ τοῦ «ἄρματος», ὀνομαστικὴ *curriculus*, ὑποκορ. τοῦ *currus*.

4. *collegisse metaque . . . evitata*] ὑποκείμενα τοῦ *iuvat*. Παρατηρητέα ἡ ποικιλία τῆς συντάξεως· ὑποκείμενα ὡσαύτως τοῦ *iuvat* εἶναι καὶ αἱ κατωτέρω ὑποθετ. προτάσεις (7—9 : *hunc, si . . . illum, si*). «Τινὲς ἠδονται ὅτι συνέλεξαν διὰ τοῦ ἄρματος ὀλυμπιακὴν κόνιν καὶ παρέκαμψαν τὴν στήλην». Ἡ μεγίστη τέχνη τοῦ ἄρματηλάτου ἦτο προλαβὼν νὰ παρακάμψῃ ὡς οἶόν τε ἐγγύτατα τὴν στήλην ἢ νύσσαν (*meta*), ὅπως μὴ ἄλλος τις τῶν διαμιλλωμένων προδράμῃ, ἀλλ' ἅμα καὶ νὰ μὴ προσκρούσῃ εἰς ταύτην μηδὲ ν' ἀνατραπῇ (προβλ. τὴν παρὰ Σοφοκλεῖ ἐν Ἡλέκτρῳ (741 κέ.) περιγραφὴν. Τοὺς ἔνεκα τῆς ταχίστης περιστροφικῆς κινήσεως καταθερμαινόμενους τροχοὺς καλεῖ ὁ ποιητὴς *fervidos* (διαπύρους).

5. *palmaque nobilis . . . evehit*] «καὶ ὁ φοίνιξ τῆς δόξης... ἀννυσοῖ». Ἡ πρότασις αὕτη συνδέεται μετὰ τῆς προηγουμένης *sunt quos iuvat* κτλ. διὰ τοῦ *que* παρατακτικῶς (= *eosque*), ἐν ᾧ κατ'ἐννοιαν εἶναι ὑποτεταγμένη εἰς αὐτὴν (= *quos...evehit*). — *palma*] ἄθλον τῶν Ὀλυμπιακῶν ἦτο ὁ κόνιτος, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου οἱ νικηταὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἀγῶσιν ἐλάμβανον καὶ κλάδον φοίνικος. Ἡ χρῆσις τούτου πρωίμως εἰσήχθη καὶ εἰς τοὺς Ρωμαίους, παρ' οἷς ἐν τῷ ποιητικῷ λόγῳ ἡ λ. *palma* κατήντησε συνώνυμος τῇ *victoria*. — *ad deos*] τὴν ἀποθέωσιν τῶν ἐν ἀγῶσι νικητῶν ἐξαίρει καὶ ἀλλαχοῦ ὁ Ὁράτιος (IX, 2, 17 : *quos Elea domum reducit palma calestes*). — *Terrarum dominos*] ἀναφέρεται εἰς τὸ *quos* «καὶ ἀννυσοῖ αὐτοὺς ὡς δεσπότας τοῦ κόσμου πρὸς τοὺς θεοὺς». Πρὸς ταῦτα προβλ. στιχ. 30.

7—9. *Hunc . . . illum*] δηλ. *iuvat*, οὗ ὑποκείμ. αἱ ἐπόμενα δύο ὑποθετ. προτάσεις.—*mobilium*] «τῶν ἀσταθῶν Κυριτῶν».

δηλ. τῶν Ρωμ. πολιτῶν ὅτε μὲν ὑπὲρ τοῦ δεῖνος, ὅτε δὲ ὑπὲρ τοῦ δεῖνος ψηφιοζομένων. Τὸν ὄχλον ἀλλαγῶ καλεῖ ὁ ποιητὴς *turbam ventosam*.—8. *tergeminis honoribus*] ἀφαιρετ. ὄργαν. «διὰ τῶν τριπλῶν ἀξιομάτων», τ. ἔ. διὰ τῆς μείζονος ἀγορανομίας (ἢ τῆς ταμείας), τῆς στρατηγίας καὶ τῆς ὑπατείας. Διὰ τοῦ ἐπιθέτου *tergeminus* παρίσταται ἡ διαδοχικὴ σειρὰ, καθ' ἣν οἱ Ρωμαῖοι καθίσταντο συνήθως εἰς τὰς ἀνωτέρας ταύτας ἀρχάς.—9. *proprio*] = *suo proprio*, ὅπως συνήθως παρὰ Κικέρωνι.—10. *verritur*] = *σαρώνεται*, τ. ἔ. συνάγεται. «Ἐὰν ἔκρουεν ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ σιτοβολῶνι ὅ,τι δῆποτε συναθροίζεται κτλ.» ποιητικὴ παράστασις τοῦ πάθους τῶν πλουσίων, ὅπως ἀποθησαυρίζωσιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα. Μὴ οὔσης τῆς Ἰταλίας αὐτάρχους, ἤρχετο σῖτος εἰς Ρώμην ἐκ τῆς Αἰγύπτου, Σικελίας καὶ Ἀφρικῆς (*Libycis areis*).

11. *gaudentem* κτλ.] «τὸν χαίροντα νὰ κτλ.» ποιητικὴ παράστασις τοῦ μικροῦ γεωργοῦ ὅστις μένων προσκεκολλημένος εἰς τὸ πατρικόν του χωράφιον εὐχαριστεῖται νὰ καλλιεργῇ μετὰ κόπου πολλοῦ τὸ σκληρὸν αὐτοῦ ἔδαφος.—12. *Attalicis condicinibus*] «διὰ προσφορῶν Ἀττάλου», ἄς δηλ. Ἀτταλος μόνον ἠδύνατο νὰ κάμῃ. Ὑπαινιγμὸς εἰς τὸν παροϊμιώδη πλοῦτον τοῦ βασιλέως τῆς Περγάμου, ὅστις ἀποθνήσκων ἐκληροδότησε τὸ ἑαυτοῦ βασίλειον εἰς τοὺς Ρωμαίους (τῷ 133 π. Χ.). Παρατηρητέα ἡ χρῆσις τοῦ ἀτομικοῦ ἐπιθέτου *Attalicus* ἀντὶ γενικοῦ τινος ἐπιθέτου, ὅπως καὶ κατωτέρω τῶν ἐπιθέτων *Cyrgia* (στ. 13), *Myrtoum* (14), *Icariis—Africum* (15), *Massici* (18), *Marsus* (28). Διὰ τῆς τοιαύτης χρήσεως ὀνομάτων συγκεκριμένων καὶ δηλωτικῶν γνωστῶν σχέσεων ἐν τῇ φύσει ἢ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ προσποιοῦσιν οἱ ποιηταὶ ἐνάργειαν καὶ ζωνρότητα εἰς τὸν λόγον.—13. *demoveas*] «δύναται τις ν' ἀπομακρύνῃ», δηλ. ἀπὸ τῶν πατρικῶν ἀγρῶν.—*ut*] συμπερασματικόν, οὐχὶ τελικόν· ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἐπίθ. *avidus* «περιδεῆς ναύτης», οἷος δηλ. πάντως θὰ εἶναι ὁ τέως ἀγρότης.—*trabe*] μετωνυμικῶς = *pavī*. Ἀλλὰ διὰ τῆς μετωνυμίας (κυρίως = ἐπὶ *δοκοῦ*) ἐμφανίζεται ὁ ἐπικείμενος κίνδυνος. Ἡ Κύπρος ἦτο περίφημος διὰ τὴν ἐξαγωγήν ἀφθόνου ναυπηγησίμου ὕλης.

14. *Icariis fluctibus*] δοτ. πτώσις «πρὸς τὰ κύματα τοῦ Ἰκα-

ρίου πελάγους», τ. ἔ. τοῦ πρὸς δυσμὰς τοῦ Αἰγαίου πελάγους, οὕτω κληθέντος ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου νήσου.—16. metuens laudat... reficit] ὁ νοῦς : Καθ' ὃν χρόνον ὁ ἔμπορος πλέων κινδυνεύει ἐκ τῆς τρικυμίας, ἐπαινεῖ τὸν ἄνετον ἀγροτικὸν βίον, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον παρελθόντος τοῦ κινδύνου λησμονεῖ τὰ πάντα. Τὸ διερωγὸς πλοῖον, ὅπερ ἐπισκευάζει, οὐδόλως ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην του τοὺς προτέρους κινδύνους.—otium et rura] διὰ τοῦ rura ἐρμηνεύεται σαφέστερον τὸ otium : «τὸν ἄνετον ἀγροτικὸν βίον τῆς πόλεως του».—18. indocilis... pati] ἡ ἕξι ἐπιθέτων καὶ μετοχῶν ἐξάρτησις ἀπαρεμφάτου ἀναντιᾶ παρὰ τοῖς ποιηταῖς, ἰδίᾳ τοῖς τῶν Αὐγουσטיῶν χρόνων. Ἐπίθετα συντασσόμενα ἀπαρεμφάτω παρ' Ὁρατίῳ εἶναι : audax, dignus, doctus, indoctus, indocilis, blandus, fortis, lenis, sciens, nesciens, timidus κτλ. Τὸ δὲ pauperies σημαίνει οὐχὶ παντελῆ ἔνδειαν (egestas), ἀλλὰ *πενίαν*, ἣν ὑποφέρει, ὅστις ἀρέσκεται patrios findere sarculo agros.

18—22. est qui] προβλ. στ. 3.—nec pocula... nec demere spernit] ποικιλία καὶ ἐνταῦθα συντάξεως· ἐκ τοῦ q. spernit ἐξαρθᾶται ὄνομα καὶ ἀπαρέμφατον.—Massici] οἶνος περίφημος τῶν λόφων τῆς Καμπανίας ἐγγὺς τῆς Σινουέσης.—solido de die] «ἐκ τῆς ἐργασίμου ἡμέρας». Solidus dies εἶναι ἡ ἡμέρα ἡ ἀφιερωμένη ἀκεραία καὶ χωρὶς διακοπὴν εἰς τὴν ἐργασίαν.—21. stratus membra] «ἐστρωμένος τὰ μέλη». Ἡ τοῦ παθητικοῦ ρήματος καὶ ἰδίᾳ τῆς μετοχῆς τοῦ παρακειμένου σύνταξις μετ' αἰτιατικῆς, σπανιωτέρα οὕσα ἐν τῷ ἀρχαιότερῳ λατινισμῷ, ἀποβαίνει συχνῇ παρὰ τοῖς ποιηταῖς τῶν Αὐγουσטיῶν χρόνων κατὰ ζῆλον ἑλληνικόν.—22. ad lene carut] «παρὰ τὴν ἡρέμα κελαρύζουσαν πηγὴν», οὐχὶ δηλ. θορυβώδη, ὥστε νὰ διαταράτῃ τὸν ὕπνον τοῦ ἀναπαυομένου. Καλεῖται δὲ τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς ἱερὸν (sacrae), διότι πᾶσαι αἱ πηγαὶ ἦσαν ἱεραὶ, παρὰ τὰς ὁποίας ἐπιστεύετο ὅτι κατόκουν νύμφαι.

24—28. lituo] βραχυλογικῶς ἀντὶ sonitu litui. Ὁ lituus ἦτο σάλπιγξ τοῦ ἵππικοῦ κυρτῆ κατὰ τὸ ἄκρον καὶ ὀξύηχος, ἡ τυβὰ σάλπιγξ τοῦ πεζικοῦ εὐθεῖα.—25. detestata] καίτοι ἀποθετικὸν τὸ ρῆμα, ἡ μετοχὴ τοῦ παρακειμένου ἔχει παθητικὴν σημασίαν· τὸ δὲ matribus εἶναι πτώσεως δοτικῆς, «οἱ ὑπὸ τῶν μητέρων

αὐτῶν μισητοὶ πόλεμοι».—sub Jove]=sub caelo, τὸ δὲ manet =διανυκτερεύει.—26. tenerae] «τῆς τρυφερᾶς», «τῆς νεαρᾶς», ἧς ὁμῶς δείκνυται immemor ὁ περὶ τὴν θήραν ἐπτοημένος σύζυγος.—27—28. seu . . . seu] παράστασις διὰ συγκεκριμένων παραδειγμάτων τῆς κρισιμοτάτης στιγμῆς, καθ' ἣν ὁ κυνηγὸς ὀμνημονεῖ τῆς φίλης συζύγου· ἐὰν μὴ ἐφαίνετο ἔλαφος, ἐὰν ὁ κάπρος συνελαιβάνετο ἐν τοῖς δικτύοις, ὁ κυνηγὸς θ' ἀπῆρχετο οἴκαδε, ἵνα διανυκτερεύσῃ. — teretes plagas] «εὐστρέπτους ἄρκους», teretes=ex contortis funiculis factas, ἃς ὁμῶς διαορήξας ὁ κάπρος ἔφυγε.—Marsus]=Marsicus.

29—32. me] «ἐμὲ δέ», ἐν ἀντιθέσει πρὸς πάντας τοὺς ἐν ταῖς προηγουμέναις στροφαῖς καταλεχθέντας : sunt quos ; hunc illum ; gaudentem ; luctantem-mercator ; est qui ; multos castra ; venator.—29. doctarum frontium] «τῶν σοφῶν μετώπων», τ. ἔ. τῶν μετώπων τῶν ποιητῶν. Docti καλοῦνται οἱ ποιηταὶ κατὰ μετάφρασιν τοῦ ἑλλήν. ὀνόματος **σοφός**, οὗ ἐποιεῖντο χοῆσιν καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἐπὶ τῶν αἰοιδῶν καὶ ποιητῶν. Ὁ ποιητὴς κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἐδιδάσκετο παρὰ τῶν Μουσῶν καὶ ἀνεμιμνήσκετο μᾶλλον ἢ ἐδημιούργει (πρβλ. Ὅμ. Ὀδ. 8, 481 **ὄν μουσ' ἐδίδαξε**). Μάλιστα δὲ εἰς Ρωμαῖον ποιητὴν ἤρμοξε τὸ ἐπίθετον doctus, διότι ὄφειλε νὰ εἶναι διδαγμένος καὶ νὰ μιμῆται τὰ ἑλληνικὰ πρότυπα.—hederae] ὁ κισσὸς ἦτο ἱερὸς τοῦ Βάχχου, θεοῦ τῆς ποιητικῆς ἐμπνεύσεως.—30. dis miscent] ἀπάντησις εἰς τὸ ἀνωτέρω evehit ad deos, ὅπως τὸ heredae ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ palma. Ὁ νοῦς : οὐχὶ ἀπλῶς με-δοξάζουσι καὶ με καθιστῶσι τόσον εὐτυχῆ, ὅσον εἶναι οἱ θεοί, ἀλλὰ μοὶ ἐπιτρέπουσι τὴν εἴσοδον εἰς τὴν χορείαν τῶν θεῶν, με καθιστῶσι συνέδρον αὐτῶν. Φαντάζεται δ' ὁ ποιητὴς ὅτι ἀποκεχωρισμένος τοῦ ἀναισθήτου ὄχλου διατρίβει εἰς τὰ δροσερὰ ἄλση, ὅπου συνορχοῦνται αἱ Νύμφαι μετὰ τῶν Σατύρων.

32—36. si nequae . . . Euterpe . . . Polyhymnia] τ. ἔ. ἐὰν βεβαίως αἱ Μοῦσαι μοὶ εἶναι εὐμενεῖς· διὰ τῆς ὑποθέσεως ἐκφράζει ὁ ποιητὴς βεβαιότητα περὶ τῆς εὐμενεείας. Διὰ τῶν δύο μουσικῶν ὀργάνων (tibia, barbitos) παρίστανται τὰ ποικίλα εἶδη τῆς λυρικῆς ποιήσεως. Lesboum . . . barbiton] ἐν σχέσει δηλ. πρὸς τοὺς Λεσβίους ποιητὰς Σαπφὸν καὶ Ἀλκαῖον. Μεταχειριζόμενος

ὁ ποιητὴς ἔλλην. τύπους ἐπιθέτου καὶ οὐσιαστικοῦ ἐμφανίζει τὸν μιμητικὸν χαρακτῆρα τῆς ποιήσεώς του.—25. quodsi] «ἐὰν λοιπόν», τ. ἔ. ἀφ' οὗ αἰσθάνομαι τοσαύτην ἡδονὴν εἰς τὴν ποιῆσιν καὶ εὐδοκίμῳ περὶ αὐτήν, ἐὰν σὺ μὲ καταλέξης κτλ.—[lyricis natibus] δηλ. οἱ ἐν τῷ ἀλεξανδρινῷ κανόνι περιεχόμενοι ἑννέα Ἕλληνες λυρικοὶ ποιηταὶ (Πίνδαρος, Ἀλκαῖος, Σαπφώ, Στησίχορος, Ἴβυκος, Βακχυλίδης, Σιμωνίδης, Ἀλκμάν, Ἀνακρέων).—36. feriam sidera] «θὰ πλήξω τὰ ἄστρα», τ. ἔ. θ' ἀποκτῆσω κλέος οὐρανόμηκες· προβλ. Ὀδ. 9, 20 κλέος οὐρανὸν ἵκει. Σαπφ. ἀπ. 9 ψαύει δὲ πόλον δοκεῖ μοι οὐρανῷ δυσπάχεια. Εὐριπ. Βακχ. 672 ὥστ' οὐρανῷ στηρίζον εὐρήσεις κλέος. Σοφ. Οἶδ. Κολ. 381 πρὸς οὐρανὸν βιβῶν.

2. (I, 3)

Ῥδὴ προπεμπτικὴ εἰς τὴν ναῦν τὴν μέλλουσαν νὰ φέρῃ τὸν Βεργίλιον εἰς Ἑλλάδα. Δὲν πρόκειται βεβαίως ἐνταῦθα περὶ τοῦ γνωστοῦ πλοῦ τοῦ Ῥωμαίου ποιητοῦ, γενομένου μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ (τῷ 19 π.Χ.), ὅτε ἦσαν ἤδη ἐκδεδομένα τὰ τρία πρῶτα βιβλία τῶν ᾠδῶν τοῦ Ὀρατίου (ἴσα ἀνωτέρω σελ. 30), ἀλλὰ περὶ ἄλλου τινὸς πλοῦ, ὃν πρότερον ἐσκόπει νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐκεῖνος.—«Ῥ ναῦ, ἀπόδος μοι, θερμῶς σὲ ἱκετεύω, εἰς τὴν Ἀττικὴν χώραν ἀσφαλῆ καὶ σῶον τὸν πολυτίμητον ἐπιβάτην, τὸ ἡμισυ τῆς ψυχῆς μου. Δεινότατον κακὸν ἢ θάλασσα. Σκληρὸς ἦτο καὶ ὑπέροτλος ὁ πρῶτος ἐπιχειρήσας νὰ πλεύσῃ αὐτήν. Ὁ μὲν θεὸς παρενέβαλε ταύτην ὡς φραγμὸν ἀνυπέροβλητον, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἀρέσκεται ν' ἀπειθῇ καὶ νὰ παραβαίῃ τοὺς θεῖους νόμους ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ὀλέθρῳ. Ὁ Προμηθεὺς κλέψας ἐκόμισεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ πῦρ καὶ μετ' αὐτοῦ τὰς νόσους. Ὁ Δαίδαλος ἐπειράθη τοῦ ἀέρος καὶ ὁ Ἡρακλῆς διέρρηξε τὸν φραγμὸν τοῦ Ἀχέροντος. Οὐδὲν τοῖς θνητοῖς δυσχερές. Ποῦ λοιπὸν ἀσεβοῦντες θὰ σταθῶμεν; πότε ὁ Ζεὺς θὰ δυνηθῇ νὰ καταθέσῃ τοὺς ὀργίλους κερανοὺς του;»

Πρὸς τὰ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης τόλμης λεγόμενα παραβλητέον τὸ παρὰ Σοφοκλεῖ (ἐν Ἀντιγ. στ. 332 κέ.) στάσιμον: Πολλὰ τὰ δεινὰ κοῦδὲν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει κτλ., τὰ δὲ περὶ τῶν ἀπὸ τῆς τόλμης ταύτης καὶ ἀπειθείας συμφορῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ περὶ τῆς ὀργῆς τῶν θεῶν διατυπούμενα εἶναι ποιητικὴ παράστασις φιλοσοφικῆς διδασκαλίας τῆς τῶν Κυκλιῶν καὶ Στωικῶν, καθ' οὗς ὁ μὲν πολιτισμὸς εἶναι παρεκτροπὴ τις καὶ πηγὴ δυστυχίας, ἡ δὲ ἀληθὴς εὐδαιμονία ἐγκτεται εἰς τὴν αὐτάρκειαν καὶ τὸν κατὰ φύσιν βίον· τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ἐπιμεξία τῶν λαῶν κατ' αὐτοὺς εἶναι τι παρὰ φύσιν καὶ πρόξενον κακοῦ, ἐὰν δέ ποτε ἐπανήρχετο ὁ πάλαι χρυσοῦς αἰὼν, ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια θὰ κατηγόουντο.

(Μέτρον—πρώτη Ἀσκληπιάδειος στροφή)

1—4. Sic...sic... regat] παρατήρει τὴν ἐμφαντικὴν ἐπανάληψιν τοῦ sic καὶ τὴν ζωηρὰν προσωποποιίαν: «εἶθ' οὕτως... εἶθ' οὕτως νὰ σὲ κατευθύνῃ, ὦ ναῦ, ἀπόδος». Εἰς τὸ regat ὑπόκειται ἡ ἔννοια τοῦ «πάντοτε ἐν τῷ μέλλοντι». Ἄλλως περιοριζομένη ἡ εὐχὴ εἰς τὴν προκειμένην μόνον περίπτωσιν, θὰ ἦτο παράλογος, διότι ἡ ποθητὴ σωτηρία τοῦ πλείοντος Βεργιλίου δὲν εἶναι δυνατὴ ἄνευ τῆς σωτηρίας τῆς νεώς. Διὰ τοῦ sic μεθ' ὑποτακτικῆς εὐχεταί τις πρὸς τινὰ ἀγαθόν τι ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς ἐκτελέσεως παρακλήσεώς τινος (reddas).—potens Cyprī] τὸ ἐπίθετον potens μετὰ γενικῆς. «Κύπρου μεδέουσα», τ. ἔ. ἡ Ἀφροδίτη, ἧς ὑπῆρχε περίφημος ναὸς ἐν Πάφῳ τῆς Κύπρου. Ὡς προστάτις τῶν πλεόντων ἐκαλεῖτο Venus Marina (*Θαλασσία, Ποντία, Πελαγία, Εὐπλοία*). — 2. fratres Helenae] οἱ Διόσκουροι, Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης, λατρευόμενοι ὡς θαλάσσιαι θεότητες, αἵτινες ἐνομιζοντο ὅτι παρίσταντο τοῖς ναυτιλλομένοις εὐμενεῖς διὰ τοῦ ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν ἰστίων κατόπιν θυελλώδους καιροῦ ἀπαστράπτοντος ἠλεκτρικοῦ φωτός.—3. ventorum pater] παρὰ Βεργιλίῳ ὁ Αἴολος καλεῖται rex (Ain. 1,52), παρ' Ὀμήρω (Ὀδ. κ, 21) *ταμίης ἀνέμων*. — 4. obstrictis aliis] πρὸβλ. Ὀμ. Ὀδ. ε, 338 *ἦτοι τῶν ἄλλων ἀνέμων κατέδησε κέλευθα*, κ, 20 *βυκτάων ἀνέμων κατέδησε κέλευθα*.—aliis]=ceteris.—Jaryga] ἄνεμος βορειοδυτικὸς, ἀλλαγῶν ὑπὸ τοῦ Ὀρατίου albus καλούμενος (*αἰθρηγενέτης*), ὅστις πνέων ἐκ τοῦ Ἰαπυγίου ἀκρωτηρίου τῆς Ἀπουλίας ἦτο εὐνοϊκὸς πρὸς τοὺς εἰς Ἑλλάδα πλέοντας.

5. tibi creditum] «τὸν εἰς σὲ διαπεπιστευμένον Βεργίλιον». Ἐνταῦθα ὑπόκειται ἡ εἰκὼν τῆς παρακαταθήκης (depositum), ἐξ οὗ καὶ ἡ χρῆσις τῶν ρ. debes καὶ reddas. Ἡ ναῦς ἡ φέρουσα τὸν Βεργίλιον ὡς παρακαταθήκην εἶναι ὀφειλέτις (debes), ἣν παρακαλεῖ ὁ Ὀράτιος νὰ παραδώσῃ τὸν παρακατατεθειμένον ἐκεῖ, ἔνθα οὕτως πλέει.—6. finibus Atticis] ἐξαργαῖται ἐκ τοῦ reddas, ὅπερ ἐνταῦθα κεῖται ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας, ἐφ' ἧς καὶ τὸ reddere epistulam = διδόναι τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν πρὸς ὃν αὕτη πέμπεται.—8. animae dimidium] «τὸ ἥμισυ τῆς ἐμῆς ψυχῆς» κατὰ τὸν ὄρισμόν «*φιλία ἐστὶ μία ψυχὴ ἐν δυοῖν σώμασιν*».

10. circa pectus] μεταφορικῶς «περὶ τὴν καρδίαν» (προβλ. Ὅμηρ. *σιδήρεος θυμός, σιδήρεον ἦτορ*). Ἡ δοῦς καὶ ὁ τριπλοῦς χαλκὸς περὶ τὴν καρδίαν εἶναι ποιητικὴ παράστασις τοῦ ἀδαμάστου θώρακος, δι' οὗ ὡς διὰ θώρακος ἀδιατρήτου ὠπλίσθη ἡ ψυχὴ τοῦ πρώτου θαλασσοπόρου.—fragilem truci] διὰ τῆς παραθέσεως τῶν δύο ἐπιθέτων ἐμφανίζεται ἐντονωτέρα ἡ ἀντίθεσις.

12. praecipitem] προβλ. τὸ ὄμηρ. (β, 148) *λάβρον ἐπαιγίζοντα*.—13. decertantem] προβλ. Ὅμηρ. «Εὐρός τε καὶ Νότος ἐριδαίνετον ἀλλήλοισιν» (II, 765).

14. Hyadas] σύμπλεγμα ἑπτὰ ἀστέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ταύρου, ὅπερ ἐνομιζέτο ὅτι κατὰ τε τὴν ἐπιτολὴν καὶ τὴν δύσιν ἐπέφερον ὑετοὺς καὶ καταιγίδας, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐπίθετον *tristes*, διότι διὰ τῆς συναγωγῆς τῶν νεφῶν ὁ οὐρανὸς οἶονεὶ σκυθρωπάξει.

15. arbiter] = dux, «δεσπότης», «τύραννος». — 16. tollere seu ponere volt freta] «εἴτε θέλει νὰ ἐξεγείρῃ εἴτε νὰ καταπαύῃ». Τὸ seu ἐτέθη ἅπαξ ποιητικῶς ὅπως καὶ παρ' Ἑλλήσι ποιηταῖς τὸ *εἴτε*, προβλ. Σοφ. Οἶδ. Τύρ. 517 *λόγοισιν εἴτ' ἔρογοισιν*. Ὁ ἄνεμος παρίσταται ὡς καταπαύων τὰ κύματα ἐνῶ κυρίως αὐτὸς παύει νὰ πνέῃ, προβλ. Σοφ. Αἴαντ. 670 «δεινῶν ἄημα πνευμάτων ἐκόιμυσε στένοντα πόντον».

17. quem gradum] «ποῖον βῆμα», τ. ἔ. οὐδὲν βῆμα, ἦτοι οὐδεμίαν προσέγγισιν τοῦ θανάτου ἐφοβήθη. Προσωποποιούμενος ὁ θάνατος παρίσταται βαδίζων καὶ προσεγγίζων, προβλ. στ. 33.—18. siccis oculis] «ξηροῖς ἀκλαύτοις ὄμμασι» (Αἰσχύλος) ὅπερ εἶναι σημεῖον ἀδιατρεψίας.—monstra natantia] «τὰ νηχόμενα τέρατα».—mare turgidum] «τὴν οἰδαίνουσαν θάλασσαν», προβλ. Σοφ. Ἀντιγ. 335 κέ. *περιβρυχίοισιν περῶν ὑπ' οἴδμασιν*.—20. infames] «δυσωνύμους» ἐν σχέσει πιθανῶς πρὸς αὐτὸ τὸ φοβερὸν ὄνομα «Ἀκροκεραῦνια», καὶ διὰ τὰ ναυάγια, ἅτινα συνέβαινον παρὰ τὰς ἐκεῖ ἀκτὰς.

21. abscidit terras] «ἀπέσχισε», «ἀπεχώρισε» τὰς χώρας (ἀπ' ἀλλήλων).—22. prudens] κατηγορούμενον ἐν τῇ προνοίᾳ αὐτοῦ.—Océano dissociabili] ἀφαιρ. ὁργανικὴ «διὰ τοῦ ἀμεικτου Ὠκεανοῦ», τ. ἔ. πρὸς ὃν οὐδεμίαν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἐπικοινωνία. Ἐχοντες ἐν νῶ οἱ ἄρχαῖοι τὴν περὶ χουσοῦ αἰῶνος

μυθικὴν παράδοσιν, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἔζη τότε μακαρίως, ἀπέδιδον τὰς ὑστερον δυστυχίας εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δραστηριότητα καὶ πλεονεξίαν, εἰς τὰς ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις. Τὸ *πρῶτον ξίφος* καὶ τὸ *πρῶτον πλοῖον* ὑπῆρξαν αἰτίαι συμφορῶν. Ἡ παράστασις δὲ αὕτη ἐγένετο καὶ ὑποκείμενον πραγματείας παρὰ τοῖς ποιηταῖς τῆς τε Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Ρώμης ἐπὶ Αὐγούστου. Οἱ θεοὶ ἔπλασαν τὸν ἄνθρωπον, ὅπως κατοικῆ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἐφ' ἧς καὶ κατοῦκει εὐδαίμων κατὰ τὸν χρυσοῦν αἰῶνα. Ἡ θαλασσοπλοία, ἄγνωστος οὕσα τότε, εἶναι παράβασις τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ τῆς θείας βουλήσεως, συνεπαγομένη βαρεῖαν τιμωρίαν. Διὸ καὶ αἱ *rates* καλοῦνται *impriae* καὶ τῆς θαλάσσης τὰ ὕδατα *non tangenda*. Τὴν τοιαύτην παράστασιν ἀνύψωσαν, ὡς προεορήθη, εἰς φιλοσοφικὴν διδασκαλίαν οἱ τοῦ ἱστορικοῦ πολιτισμοῦ πολέμιοι Κυνικοὶ καὶ Στωικοὶ φιλόσοφοι· κατὰ τούτους ἐν τῇ τύχῃ τοῦ εἰσαγαγόντος εἰς τοὺς ἄνθρώπους τὸ πῦρ καὶ τὴν ἔντεχνον σοφίαν Προμηθεύς (πρβλ. κατωτέρω στ. 27), ὅστις πρὸς τιμωρίαν διὰ τὴν ψευδῆ *ἐπιμέλειάν* του καὶ *προμήθειαν* προσεπαταλεύθη ἐπὶ τῶν βράχων τοῦ Καυκάσου, ἀετὸς δὲ κατέτρωγε τὸ ἥπαρ αὐτοῦ, σαφῶς εἰκονίζεται ὁ ὄλεθρος, ὃν αὐτοὶ εἰς ἑαυτοὺς οἱ ἄνθρωποι ἐπιφέρουσιν ἕνεκα τῶν πρὸς τὰ ἔξωτερικὰ ἀγαθὰ καὶ τὰς ἡδονὰς σπουδῆς καὶ ἐπιθυμίας των.

25—26. *audax omnia perpeti*] «τολμηρὸν ὥστε τὰ πάντα νὰ ὑπομένῃ». Περὶ τῆς συντάξεως πρβλ. ῥδ. I, 18. Ἡ ἀνωτέρω (23—24) διὰ μιᾶς περιπτώσεως ὑποδηλωθεῖσα ἔννοια τῆς ἀνθρωπίνης τόλμης καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς κακῶν, διατυπῶνται ἐνταῦθα μὲν γενικώτερον, κατωτέρω δὲ (25—26) διασαφεῖται διὰ τριῶν μυθολογικῶν παραδειγμάτων.—26. *ruit per vetitum*] «φέρεται ὀρηκτικὸς διὰ τῆς ἀπηγορευμένης ὁδοῦ». Ὁ ἄνθρωπος δήλον ὅτι ἀπειθῶν εἰς τοὺς θείους νόμους καὶ πράττων ὅ,τι ἐκεῖνοι ἀπαγορεύουσιν, ἁμαρτάνει καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ συμφοράς. Μέλλων δ' ὁ ποιητὴς νὰ παραστήσῃ τὰ πρῶτα τοῦ ἀνθρώπου (τὰ οὕτως εἰπεῖν προπατορικά) ἁμαρτήματα ἀναφωνεῖ μετ' ὀδύνης: *nefas* «φεῦ!»

27. *Iapeti genus*] «Ἰαπετοῦ γένος» ἦτοι ὁ Προμηθεύς, ὅπως παρ' Εὐριπίδῃ (ἐν Κύκλωπι 104) ὁ Ὀδυσσεὺς καλεῖται

Σισύφου γένος.—28. fraude mala] «δλεθρίω δόλω». Ὁ Προμηθεὺς ἔκλεψε τὸ πῦρ ἐν κοίλῳ νόρθηκι.—intulit gentibus] «ἐπήνεγκε τῇ ἀνθρωπότητι». Διὰ τοῦ intulit σημαίνεται τὸ ἐχθρικὸν καὶ ἐπιβλαβὲς τῆς πράξεως, ὡς δηλοῦσι καὶ τὰ ἐφεξῆς.—29. post ignem subductum] οὐχὶ χρονικῶς (postquam ignis subductus est), ἀλλὰ τοπικῶς. Οὕτως ἡ παράστασις γίνεται εἰκονικωτέρα: «μετὰ τὸ κλαπὲν πῦρ», τ. ἔ. ὄπισθεν τοῦ κλαπέντος πυρὸς ἐληκολούθησε κτλ.—30. macies] «φθίσις» τ. ἔ. φθαρτικαὶ νόσοι, οὐχὶ πολὺν διάφορον τοῦ ἐπομένου febres.—pona]=ἄγνωστος ἕως τότε.—incubuit] «ἐνέσκηψεν» ὡς τις καταιγίς.—32. necessitas] μετὰ τοῦ leti: «καὶ ἡ βραδεῖα μοῖρα τοῦ πρότερον ἀφαστῶτος θανάτου ἐπετάχυνε τὸ βῆμα», τ. ἔ. οἱ ἄλλοτε ποτε μακρόβιοι ἐγένοντο ταχυθάνατοι.

34. expertus] δηλ. est. Ἡ πρὸς τὰ προηγούμενα ἀσύνδετος ἀναφορὰ ὑπεμφαίνει ἰσχυρὰν ἀντίθεσιν· ἂν ἡ κλοπὴ τοῦ Προμηθεὺς ἐπήνεγκε τοιαύτας συμφοράς, ὅμως τὸ ἀνθρώπινον γένος δὲν ἐσωφρονίσθη, ἀλλ' ἐπιμένει εἰς τὰς παραβόλους καὶ ἀνοήτους πράξεις του.—36. non homini datis]=homini negatis.

36. Hercules labor] προβλ. Ὁμ. βίη Ἡρακλείη, «Ἡράκλειος ἄθλος», τ. ἔ. ἀπλητέιο ἄθλος Ἡρακλέους, ὅπως διασραγαῖ ὁ φραγαμὸς τοῦ Ἀχέροντος.

37. nil ardui] «οὐδὲν ἀναντες», οὐδὲν δυσχερές. Τὸ ardui γενικὴ τοῦ ὅλου.—38. caelum κτλ.] «εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν πειρώμεθα ν' ἀναβῶμεν». Παροιμιώδης φράσις ἀδυνάτου πράξεως. Ὁ χάλκειος οὐρανὸς οὐποὶ ἄμβαιδὸς αὐτῷ (Πίνδαρος). Τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν τολμημάτων τοῦ ἀνθρώπου περαίνει ὁ ποιητὴς μνημονεύων πράξεως ἀδυνάτου, ἧς πειραθέντες οἱ Γίγαντες ἠττήθησαν.

39. neque per nostrum patimur scelus] «καὶ δὲν ἐπιτρέπει ἡ ἡμετέρα ἁμαρτία». Τὸ patior συντάσσεται μετὰ τῆς προθέσεως per, ὅπως καὶ τὸ licet.—40. iracunda] «τοὺς κεραυνοὺς τῆς ὀργῆς αὐτοῦ». Τὸ ἐπίθετον καθ' ὑπαλλαγὴν ἐπὶ τῶν κεραυνῶν τοῦ Διὸς ἀντὶ ν' ἀποδοθῇ εἰς αὐτὸν τοῦτον.—ponere]=deponere «ν' ἀποθέσῃ».

3. (I, 6)

Ἡ ᾠδὴ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Μ. Ἀγρίππαν. Παρακληθεῖς, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τούτου ὁ Ὅρατιος, ὅπως ὑμνήσῃ τὰ πολεμικά αὐτοῦ κατορθώματα, ἀρνεῖται ἄλλ' ἢ ἀρνησις εἶναι ἅμα καὶ ὕμνος. «Τὰ μεγάλα ἥρωικά κατορθώματα, λέγει, χηρῶσιν Ὅμηρου, ὅπως ψαλῶσιν ἐπαξίως ἄλλ' ἐγὼ ὁ τὸν ἰσχνὸν τοῦ ποιητικοῦ λόγου χαρακτῆρα ἐπιτηδεύων καὶ περὶ τὰ ἑλαφρὰ καὶ εὐτράπελα ἀσχολούμενος δὲν εἶμαι ἱκανὸς πρὸς οὕτω μέγα ἐγχείρημα. Ἄλλος εἶναι ὁ πρὸς τοῦτο ἐνδεδειγμένος, ὁ ἐπικός ποιητὴς Οὐάριος, ὁ διαπρέπων ἐπὶ διάρματι καὶ μεγαλοπρεπεῖα ὁμηρικῇ».

Ὁ Μ. Οὐῦπάνιος Ἀγρίππας ἦτο ἐκ τῶν ἀρίστων στρατηγῶν καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν τοῦ Αὐγούστου. Τοσοῦτον δ' ἠγάπα καὶ ἐθαύμαζεν αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ, ὥστε ἀποθανόντος προώρως τοῦ γαμβροῦ του Μαρκέλλου (23 π. Χ.) ἔδωκεν αὐτῷ εἰς γάμον τὴν νεαρὰν χήραν Ἰουλίαν, ἑαυτοῦ θυγατέρα. Διέπρεψεν ἰδίᾳ ὁ Ἀγρίππας ὡς σύμβουλος τοῦ νεαροῦ καὶ ἀπέριον ἔτι Ὀκταβιανοῦ κατὰ τὰς ἐν Φιλίπποις καὶ ἐν Περουσίᾳ μάχας. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἐγράφη ἡ ᾠδὴ (μετὰ τὸ 29 π. Χ.), εἶχεν ἤδη καταστῆ ἑνδοξος διὰ τὰς ἐν Ναυλόχῳ κατὰ τοῦ Σέξτου Πομπηίου (36 π. Χ.) καὶ ἐν Ἀκτιῳ κατὰ τοῦ Ἀντωνίου (31 π. Χ.) νίκας αὐτοῦ.—Ὁ δὲ Δ. Οὐάριος Ροῦφος ἦτο οἰκειότατος τοῦ τε Βεργιλίου καὶ τοῦ Ὅρατιου (ᾄρα ἀνωτ. σ. 29). Ὡς ἐπικός ἐγένετο ὀνομαστός διὰ τοῦ ποιήματος αὐτοῦ de morte Caesaris, ἐποίησε δὲ καὶ τραγωδίαν Thyestes, ὡς υποδηλοῦται ἐν τῇδε τῇ ᾠδῇ (στ. 8), ἣν ὁ ἐμπειρότατος περὶ τὰ τοιαῦτα Κοῦντιλιανὸς θεωρεῖ ὡς τὴν τελειοτάτην τῶν ρωμαϊκῶν τραγωδιῶν, δυνάμενην νὰ παραβληθῇ πρὸς οἰανδήποτε ἑλληνικὴν.

(Μέτρον—δευτέρα Ἀσκληπιάδειος στροφή)

1. Scriberis... fortis] ὁ μέλλων ἐπὶ ἐννοίας δυνητικῆς ἢ παραχωρητικῆς (=scribaris licet) «δύνασαι νὰ ὑμνηθῆς ὑπὸ τοῦ Οὐαρίου ὡς ἦρως», «ἄς ὑμνήσῃ τὰ ἥρωικά σου κατορθώματα ὁ Οὐάριος», τ. ἔ. θ' ἀφήσω τὸν Οὐάριον νὰ σὲ ὑμνήσῃ κτλ. Περὶ τῆς σημασίας τοῦ scribere πρβλ. καὶ στ. 14.—Vario... Maeonii carminis alite] ἀφαιρετικὴ τοῦ ποιητ. αἰτίου ἀντὶ τοῦ κανονικοῦ a Vario. Ales καλεῖται ὁ ποιητὴς Οὐάριος, ὅπως ἀλλαχοῦ (IV, 2, 23) ὁ Πίνδαρος Dircaeus cypnus, καὶ ἐν ᾠδῇ II, 20, 10 αὐτὸς ὁ Ὅρατιος μεταμορφοῦται εἰς album alitem. Τὸ δὲ Maeonii carminis εἶναι γενικὴ τῆς ιδιότητος, ὥστε ales M. carminis= ποιητὴς ἄδων καθ' Ὅμηρικὸν τρόπον, ποιητῆς ἔχων οἶστρον Ὅμηρικόν. Ἐν τῇ Μαιονίᾳ, ἣτοι ἐν τῇ Λυδίᾳ, ἐλέγετο κατὰ τινα παραδόσιν ὅτι ἐγεννήθη ὁ Ὅμηρος.

3—4. quam rem cumque... gesserit] τμησις καὶ ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ ἀπαντιῶσα=quamcumque rem. Τὸ δὲ gesserit εἶναι μέλλων II ἢ τετελεσμένος, οὗ ποιεῖται χοῆσιν ὁ ποιητὴς ἐν σχέσει πρὸς τὸν μέλλοντα scriberis, οὐχὶ δ' ὡς μὴ λαμβάνων πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ πρότερον ὑπὸ τοῦ Ἐργίππα κατορθωμένα μηδ' ὡς ἀπλῶς ἀναφερόμενος εἰς τὰ μέλλοντα.—navibus... equis]= «κατὰ θάλασσαν... κατὰ ξηράν».

4—9. Nos conamur] πληθυντικός τῆς **μειριότητος**, (πρὸβλ. στ. 17) «ἡμεῖς», τ. ἔ. ἐγὼ καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι, οἷος ἐγώ, ἦτοι ἄνθρωποι ἔχοντες τὴν ἐμὴν ποιητικὴν ἀξίαν.—dicere]=canere «ἄδειν». Ὁ νοῦς: Ἐγὼ οὔτε ταῦτα τὰ κατορθώματα ἐπιχειρῶ νὰ ὑμνήσω οὔτε εἶμαι ἱκανὸς νὰ ποιήσω Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν. Λέγει δὲ ταῦτα, διότι ἀνωτέρω διέστειλε τὰ κατορθώματα τοῦ Ἐργίππα, εἰς κατορθώματα κατὰ γῆν, ἅτινα ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὴν Ἰλιάδα, καὶ εἰς κατορθώματα κατὰ θάλασσαν, ἅτινα ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὴν Ὀδύσειαν. Τὴν μὲν Ἰλιάδα ὑποδηλοῖ ὁ ποιητὴς διὰ τοῦ *gravem Pelidae stomachum*=**μῆνιν Πηληϊάδεω οὐλομένην** τὴν δὲ Ὀδύσειαν διὰ τοῦ *nec cursus duplicis per mare Ulixei* (στ. 7)=**Ἄνδρα... πολύτροπον ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη**.—6. *cedre nescii*]=τοῦ ἀγνοοῦντος νὰ ὑποχωρῆ, τ. ἔ. τοῦ **ἀμηχάνου**, ἀκάμπτου.—7. *duplicis*] μετάφρασις τῶν ὀμηρ. ἐπιθέτων **πολύτροπος**, **πολύμητις**, πρὸβλ. Εὐριπ. ἐν Ρήσῳ 193 **διπλοῦς ἀνήρ**. Ὁ τύπος Ulixei ἔξ ὄνομ. Ulixeus, ὅπως Achilei, Penthei κτλ.—8. *saevam domum*] «τὸν σκληρὸν οἶκον τοῦ Πέλοπος», τ. ἔ. τὸν οἶκον ὅστις ἐγένετο ὑποκείμενον πραγματείας κυρίως τῶν τραγικῶν ποιητῶν διὰ τε τὰ διαπραχθέντα ἐν αὐτῷ κακουργήματα καὶ τὴν ἐπισκήψασαν κακοδαιμονίαν εἰς τὰ μέλη αὐτοῦ, Πέλοπα, Ἀτρεΐα, Θυέστην, Ἀγαμέμνονα κτλ. Διὰ τοῦ προκειμένου στίχου ὑπαινίσσεται ὁ Ὅρατιος καὶ τὴν δραματικὴν τέχνην τοῦ Οὐαρίου.

9. *tenues grandia*] «ταπεινοὶ τὰ ὑψηλά», τ. ἔ. ταπεινοί, ὥστε νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ ἐπιληφθῶμεν οὕτως ὑψηλῶν θεμάτων. Διὰ τῶν δύο τούτων ἐπιθέτων χαρακτηρίζονται καὶ τὰ δύο γένη τοῦ λεκτικῆς χάρακτος, τὸ **ἰσχνόν** (*tenuis*), ὅπερ ἦτο ἴδιον τῶν ἀττικιζόντων Ρωμαίων συγγραφέων καὶ τοῦ ὁποῦ ποιεῖται χοῆσιν καὶ ὁ Ὅρατιος ἐν τῇ ἐλαφροῦ λυρικῇ αὐτοῦ ποιήσει, καὶ

τὸ *ἀδρὸν* ἢ μεγαλοπρεπὲς (*grande*), ὅπερ ἤρμοζε μᾶλλον εἰς τὸ ἥρωικὸν ἔπος. — pudor] αἰδεῖται ὁ Ὀράτιος νὰ ἐπιληφθῇ τοιαύτης ποιήσεως, πρὸς ἣν δὲν αἰσθάνεται ἱκανὰς τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις. — 10. *imbellis lyrae Musa potens*] περὶ τῆς συντάξεως πρὸβλ. ᾠδ. 2, 1 *Poten Cypri*, «καὶ ἡ Μοῦσα ἡ δέσποινα τῆς ἀπολέμου λύρας» τ.ἔ. τῆς εἰρηνικῆς ποιήσεως. — 11—12. *laudes*] «τὰ κλέα», τὰ ἔνδοξα κατορθώματα. — *deterere*] κυρίως σημαίνει ἐπιτρίβειν τὴν ὄξειαν ἄκραν, ἀμβλύνειν, ἐλαττοῦν (*tenuare*). — *culpa ingeni*] διὰ τὴν ἐμὴν ἀφύαν.

13—14. *Quis... scripserit*] «τίς δύναται νὰ ὑμνήσῃ», τ. ἔ. πόσον ὀλίγοι δύνανται ἐπαξίως νὰ παραστήσωσι τὰς μεγαλοπρεπεῖς ἐκείνας σκηνὰς τῆς Ἰλιάδος! Δὲν εἴμεθα πάντες Ὅμηροι, ὅπως ὁ Οὐάριος ὁ μόνος ἐπιτήδειος νὰ ψάλλῃ τὰ σὰ καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος κατορθώματα. — *tunica tectum adamantina*] «ἀδαμαντοχίτωνα», πρὸβλ. ὁμηρ. *χαλκοχίτων*, *χαλκεοθώρηξ*. Ἄδამας ἐνταῦθα δὲν εἶναι τὸ πολυτίμον μέταλλον, ὅπερ ἐγένετο γνωστὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῆς εἰς τὰς Ἰνδίας στρατείας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' ὁ σκληρὸς ἐκεῖνος χαλκός, ἐξ οὗ ἐπιστεύετο ὅτι κατεσκευάζοντο αἱ οἰκίαι καὶ τὰ ὄπλα τῶν θεῶν. — 15. Ὁ Μηριόνης ἦτο ἐταῖρος τοῦ Ἰδομενέως, καλούμενος ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου *θοῶ ἀτάλαντος Ἄρηι*. — 16. Ὁ Τυδείδης Διομήδης τῇ βοηθείᾳ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπλήξε τὸν Ἄρηνα καὶ τὴν Ἀφροδίτην κατὰ τὴν μάχην (Ἰλ. Ε, 330, 846), δι' ὃ καὶ καλεῖ ὁ Ὀράτιος *superis parem* = ἰσόθεον.

17. Ἀπὸ τῆς δευτέρας στροφῆς (στ. 5), εἰσαγομένης διὰ τοῦ *pos*, εἶπεν ὁ ποιητὴς τίνα ποίησιν δὲν δύναται νὰ ἀσκήσῃ διὰ τῆς τελευταίας στροφῆς ἀρχομένης πάλιν ἀπὸ τοῦ *pos*, λέγει περὶ τίνα ποίησιν ἀσχολεῖται: συμπόσια καὶ ἔρωτες εἶναι ὑποκείμενον τῶν ποιημάτων μου.

18. *sectis unguibus*] εἰρωνικῶς, «μετὰ κεκομμένων τῶν ὀνύχων», ὥστε δηλ. ἡ μάχη νὰ εἶναι ἀναίμακτος. — *in iuvenes acrium*] = *acriter pugnantium cum iuvenibus*. — 19. *vacui*] δηλ. *amore*, ἐκ δὲ τοῦ ἐπομένου *sive urimur* ὑπονοητέον τὸν *sive (sumus)* καὶ πρὸ τοῦ *vacui* (πρὸβλ. ᾠδ. 2, 16): «εἶτε καιόμεθα ὑπ' ἔρωτος εἶτε μῆ». Περὶ τῆς σημασίας τοῦ *urimur* πρὸβλ. Βεργ. Αἰν. 4, 68 *uritur infelix Dido*. — 20. *non praeter solitum*] =

secundum solitum=κατὰ τὸ σῦνήθες.—leves]=non graves, ἐλαφροί, εὐθυμοί: εἶτε δηλ. ἐρῶντες εἶτε μή, ἐπιλαμβανόμεθα συνήθως θεμάτων ἐλαφρῶν καὶ εὐτραπέλων.

4. (I, 24)

Ἡ ᾠδὴ ἐποιήθη ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Κοϊντιλίου Οὐάρου, φιλάτου τοῦ Ὀρατίου καὶ τοῦ Βεργιλίου. Περὶ τοῦ Κοϊντιλίου οὐδὲν ἄλλο γινώσκουμεν ἐξ ἀρχαίων μαρτυριῶν ἢ ὅτι κατήγετο ἐκ τῆς Κρεμόνης, πόλεως γειτονικῆς τῆς Μαντούης, πατρίδος τοῦ Βεργιλίου, καὶ ὅτι εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἀλλαχοῦ παρὰ τοῦ Ὀρατίου (de arte poet. 438 κέ.) μνημονευόμενον Κοϊντιλίον, οὗ ἐξαίρεται ἡ εἰλικρίνεια ὡς κριτικοῦ (ᾄρα ἄνωτ. σελ. 29).

Τὸν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ κοινοῦ φίλου βαρέως πενθοῦντα Βεργίλιον πειράται ἐν τῇ προκειμένη ᾠδῇ ὁ Ὀράτιος νὰ παρηγορήσῃ. Δικαιολογεῖ ἐν ἀρχῇ τὸ μέγα πένθος τοῦ Βεργιλίου καὶ συμπενθεῖ καὶ αὐτὸς μετὰ τούτου καὶ συνθρηνεῖ. Ἐγκωμιάζων δὲ τὰς ἀρετὰς τοῦ τεθνεώτος, δι' ὃν πολλοὶ μὲν ἀγαθοὶ ὀδύρονται, μάλιστα δὲ ὁ Βεργίλιος, μεταβαίνει ἐν τέλει ἀπὸ τοῦ θρήνου εἰς τὴν παρηγορίαν. «Ἄλλ' οἱ θρήνοι, Βεργίλιε, οὐδὲν ὠφελούσι· καὶ ἐὰν κρούων τὴν λύραν σου ἐκχέης τόνους γοητευτικωτέρους τῶν τοῦ Ὀρφέως, δὲν θ' ἀναστήσῃς τὸν τεθνεῶτα. Σκληρὸς ὁ κληρὸς οὗτος! ἀλλ' ὑπόμνε· διὰ τῆς ὑπομονῆς ἐπικουφίζεται πᾶν ὅ, τι εἶναι φύσει ἀδύνατον νὰ ἐπανορθωθῇ».

(Μέτρον—δευτέρα Ἀσκληπιάδειος στροφή)

1. quis...sit]=ὑποτακτ. δυνητικῆ, *τίς ἂν εἴη*; τ. ἔ. οὐδεὶς δύναται νὰ εἶναι. —desiderio] κυρίως «πόθος», ἐνταῦθα δὲ «ἰσχυρὰ λύπη», «πένθος» ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ προσφιλεστάτου προσώπου.—pudor] ἐνταῦθα οὐχὶ κυρίως «αἰδώς», ἀλλὰ «περιορισμός», «ᾄριον», συνώνυμον πρὸς τὸ ἐπόμενον modus=μέτρον.—
2. tam cari capitis] οὕτω προσφιλοῦς προσώπου. Τῆς λ. caput ποιοῦνται χρῆσιν οἱ Ρωμαῖοι ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τῶν λ. *κεφαλὴ* (*φίλη*, *ἡθελή κεφαλὴ*, Ὀμηρος) καὶ *κάρα* (τραγικοί).—praecipere] κατάροχου ἄδουσα, τ. ἔ. δίδασκέ με. Ἡ Μοῦσα θὰ ἄδῃ καὶ ὁ ποιητὴς ἀκούων καὶ διδασκόμενος (πρβλ. ᾠδ. 1, 29) θὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὴν ᾠδὴν.—Melpomene] Μοῦσα τῆς τραγῳδίας. Αἱ δὲ Μοῦσαι ἦσαν θυγατέρες τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μνημοσύνης.—liquidam] «διαγυῆ», «λαμπράν», κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τοῦ ῥέοντος ὕδατος.—4. vocem cum cithara] «φωνὴν καὶ τὸ κιθαρίζειν».

5. Ergo] «λοιπὸν πράγματι καλύπτει αἰώνιος ὕπνος τὸν Κ!» Διὰ τοῦ ergo (ἑλλ. *ἄρα*) εἰσάγεται ἐπιφώνησις λύπης ἅμα καὶ

ἐκπλήξεως τοῦ λέγοντος ὡς ἀναγκαζομένου νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἀπρόοπτον πραγματικότητα.—perpetuus] διηκενῆς, ὑπ' οὐδεμιᾶς διακοπόμενος ἐγρηγόρσεως, πρβλ. Μόσχ. 3,110 *ἀτέρομονα νήγροτον ὕπνον*.—6. urge] «ἐπίκειται βαρῦς», «πιέζει» (premit).—cui] σὺναπτε μετὰ τοῦ parem. Ἐν τῇ ἀναφορικῇ ἀντωνυμίᾳ περιέχεται ἔνταῦθα ἔννοιά τις ἐπιφωνήσεως : «ἄχ! πρὸς τοῦτον πότε θὰ εὔρη τινὰ ἴσον κτλ.»—Pudor] διὰ τῆς προσωποποιίας τῆς *αἰδοῦς* καὶ ἄλλων μνημονευομένων ἀρετῶν ὁ λόγος ἀποβαίνει σεμνότερος καὶ ὑψηλότερος. — 7. incorrupta fides] «ἡ ἄδολος, ἡ εἰλικρινὴς πίστις». Ἡ Πίστις λέγεται ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος (de off. 1,7) *iustitiae fundamentum*. Καλῶν δὲ ὁ Ὅρατιος τὴν Πίστιν ἀδελφὴν τῆς Δικαιοσύνης ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ ὅτι αἱ ἀρεταὶ αὗται δὲν δύνανται νὰ χωρισθῶσιν ἀλλήλων, δι' ὃ καὶ ἀμφοτέρας εἶχεν ὁ Κοῖντίλιος.—*nuda Veritas*] «ἡ γυμνὴ Ἀλήθεια». Περὶ τῆς εἰλικρινείας τοῦ Κοῖντιλίου ὄρα τὰ ἐν ἀρχῇ εἰρημένα.

11. «Φεῦ! μάτην ἀπαιτεῖς, καίπερ εὐσεβῆς ὢν, παρὰ τῶν θεῶν τὸν Κ.».—non ita creditum] δηλ. tibi, τὸ δὲ ita=hac condicione, «τὸν οὐχὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ ὄρω διαπιστευθέντα σοι», τ. ἔ. ὃν οἱ θεοὶ δέν σοι διεπίστευσαν ἐπὶ τῷ ὄρω ν' ἀπαιτήσῃ παρ' αὐτῶν παραλαβόντων τοῦτον. Ἄξιον δὲ σημειώσεως ὅτι τὴν λ. *creditum* μεταχειρίζεται ὁ Ὅρατιος καὶ ἐν τῇ ἐτέρᾳ πρὸς τὸν Βεργίλιον ἀπευθυνομένῃ ᾠδῇ (2, στ. 5). Πιθανῶς αὐτὸς ὁ Βεργίλιος μετεχειρίσθη ἄγνωστον ποῦ καὶ πῶς τὴν λ. ταύτην, προφανῶς δὲ ὁ Ὅρατιος παρενείρει, ἵνα παρηγορήσῃ αὐτόν.

12—14. Quid?] «τί δέ?». Eισάγεται ἐκτενεστέρα ἐξήγησις τοῦ frustra poscis.—si... moderere] (β' πρόσωπον ἔνεστ. ὑποτακτ.) «ἐὰν γοητευτικότερον τοῦ Θρακικοῦ Ὁρφέως ἤθελες κρούσει τὰς χορδὰς τῆς λύρας σου».—auditam arboribus] «τὴν ὑπὸ τῶν δένδρων ἀκουσθεῖσαν», τ. ἔ. κατὰ τὸν γνωστὸν περὶ τοῦ Ὁρφέως μῦθον.

15. Num. . [redeat] ἀπόδοσις τῆς προηγηθείσης ὑποθέσεως «ἄρά γε ἠθέλεν ἐπανέλθει».—vanae imaginii] «εἰς τὸ κενὸν εἶδωλον». — sanguis] ἐπανερχόμενον τὸ αἷμα ἐπιστεύετο ὅτι ἀπέδιδε τὴν ζωὴν εἰς τὸ ἀσώματον εἶδωλον. Ἐν τῇ *Νεκνία* τῆς Ὀδυσσεΐας τὰ *νεκῶν εἶδωλα* διαλέγονται πρὸς τὸν Ὀδυσσεά.

ἀφ' οὗ ἔπιον αἶμα. — 16. *virga horrida*] «διὰ τῆς φρικαλέας ράβδου». Τὴν ράβδον τοῦ ψυχοπομποῦ Ἑρμοῦ ἐν ἄλλῃ σειρᾷ λόγου (1, 10, 17—18) καλεῖ ὁ Ὅρατιος *auream*. — 17. *non lenis precibus*] = *inexorabilis*, ὁμηρ. *ἀμείλιχος*. Δυνατὸν τὸ *precibus* νὰ συνταχθῆ ὡς δοτ. πῶσις μετὰ τοῦ *recludere*. Τὸ δὲ *fata recludere* = *ianuas fatorum recludere* «ἀνοίγειν τὰς πύλας τῆς μοίρας, τ. ἔ. τὰς πύλας τοῦ Ἄδου». Ὁ νοῦς: εἰς τὸν κατελθόντα εἰς Ἄδου δὲν ἀνοίγονται πλέον αἱ πύλαι, ὅπως ἐπανακάμψη εἰς τὴν ζωὴν. Περὶ τῆς συντάξεως *lenis recludere* προβλ. ῥδ. I, στ. 18. — 18. *nigro gregi*] δοτ. πῶσις ἐκ τοῦ *comprulerit*, «εἰς τὴν σκοτεινὴν ἀγέλην», δηλ. τῶν ἐν Ἄδου σκιῶν. — 19. *durum*] ἀναφέρεται εἰς τὴν διατυπωθεῖσαν ἔννοιαν τῆς μὴ ἐπανόδου τῶν νεκρῶν εἰς τὴν ζωὴν. Κοπτόμενος ἀποτόμως ὁ λόγος καὶ περιοριζόμενος μόνον εἰς τὴν λέξιν *durum* καταδηλοῦ τοῦ ποιητοῦ τὴν βαρυνθυμίαν. — *patientia*] προβλ. τὸ τοῦ Ἀρχιλόχου «*θεοὶ ἀνηκέστοισι κακοῖσιν ἐπὶ κρατερὴν τλημοσύνην ἔθεσαν φάρμακον*». — 20. *nefas*] = *vetitum est*, «οὐ θέμις», εἶναι ἀπηγορευμένον ὑπὸ τῶν θεῶν νόμων. » «

5. (II, 7)

Ὁ Πομπήιος Οὐάρος, περὶ οὗ οὐδὲν ἄλλο εἶναι γνωστὸν ἢ ὅ,τι μανθάνομεν ἐκ τῆς ᾠδῆς ταύτης, ἦτο φίλος παλαιὸς καὶ συστρατιώτης τοῦ Ὅρατιου κατὰ τὴν ἐν Φιλίπποις μάχην (τῷ 42 π. X.). Μετὰ τὴν μάχην ταύτην φαίνεται ὅτι ἐτάχθη ὑπὸ τὸν Σέξτον Πομπήιον, ὅστις διετέλεσε καὶ ὕστερον κατὰ θάλασσαν μαχόμενος κατὰ τῶν τριῶν ἀνδρῶν μέχρι τοῦ 35 π. X. Ἀποθανόντος τοῦ Σέξτου Πομπήιου πιθανὸν εἶναι, ὅτι μετέβη ὁ Οὐάρος πρὸς τὸν ἐν Αἰγύπτῳ Ἀντώνιον καὶ μετὰ τὴν ἐν Ἀκτίῳ μάχην, δοθείσης ὑπὸ τοῦ Ὀκταβιανοῦ ἀμνηστίας εἰς πάντας τοὺς ἐπιζήσαντας, κατῆλθεν εἰς Ἰταλίαν.

Ἐν τῇ προκειμένῃ ᾠδῇ ἐκδηλοῦ ὁ ποιητὴς τὴν ὑπέρμετρον αὐτοῦ χαρὰν, διότι ἀπεδόθη εἰς τὴν πατρίδα σῶος καὶ ἔχων τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ δίκαια παλαιὸς φίλος καὶ συστρατιώτης, οὗ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἠγνοεῖτο ἡ τύχη. Βλέπων νῦν αὐτόν, ἀναμνησκεται, ὡς ἦτο φυσικόν, ὁ Ὅρατιος καὶ τῶν κινδύνων, οὓς ὁμοῦ ὑπέστησαν, καὶ τῶν τέρψεων, ὧν συναπέλαυσαν κατὰ τὴν ὑπὸ τὸν Βροῦτον στρατείαν. «Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Φιλίπποις δεινὴν ἐκείνην ἦταν, λέγει, ἀπεχωρίσθημεν ἀλλήλων. Ἐμὲ μὲν ἐξαρπάσας ἔσωσε διὰ τῶν πολεμίων ὁ Ἑρμῆς, σὲ δὲ παρέσυρε πάλιν ἡ δίνη τοῦ πολέμου. Ἀλλὰ νῦν εὐχαριστῶν τῷ Διὶ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ, ὀφείλεις νὰ προσφέρῃς εὐωχίαν. Ἐλθέ παρ' ἐμοί, ἵνα ὑπὸ τὴν σκιάν πυκνοφύλλου δάφνης ἀνέτως εὐωχηθῶμεν καὶ πίωμεν κατὰ κόρον. Δεχόμενος σῶον τὸν φίλον μου θέλω μέχρι μανίας νὰ μεθυσθῶ».

(Μέτρον—³Αλκαϊκή στροφή)

1. saepe] δηλ. κατὰ τὰς πολεμικὰς περιπετείας τὰς πρὸ τῆς ἐν Φιλίπποις ἡττης.—tempus in ultimum] «εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον»· tempus=καιρός, κρίσιμος περίστασις (πρὸβλ. τὴν παρὰ Κικέρωνι φράσιν tempora amicorum). Παίξει δέ πως ὁ ποιητὴς πρὸς τὰς λέξεις deducte—duce, ὡς ἐὰν ἐκεῖνο ἦτο τὸ τέρμα, εἰς ὃ ἤγαγεν αὐτοὺς ἡ ἡγεμονία τοῦ Βρούτου.—militiae duce] «στρατηγούντος τοῦ Βρούτου».—3. Quis te redonavit?] μετ' ἐκπλήξεως ἐρωτᾷ ὁ ποιητὴς οὐδαμῶς ἀναμένων ν' ἀκούσῃ ἂν ὁ ἀποκαταστήσας αὐτὸν ἦτο ὁ Αὐγουστος ἢ ὁ Μαικήνας, πρὸβλ. τὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου «πῶς εὐρέθης ἐδῶ». Quiritem] ἐν τῷ περὶ λόγῳ ἀπαντᾷ κανονικῶς κατὰ πληθυντικόν, ἀλλὰ παρὰ ποιηταῖς οὐχὶ σπανίως καὶ καθ' ἐνικόν. Διὰ τοῦ Quiritem δηλοῦται ὅτι ὁ Πομπήιος ἐπανῆλθε κεκτημένος τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ δικαιώματα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς capite deminutos, εἰς οὓς πρὸ τῆς ἀμνηστίας ἀνῆκεν οὗτος. Κατ' ἄλλους τὸ Quiritem δηλοῖ ἀπλῶς τὸν «πολίτην» κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν μέχρι τοῦδε militem.

5. Pompei] κλητ. πτώσις, δισύλλαβος κατὰ συνίξησιν.—prime] «πρῶτε τῶν ἐμῶν ἐταίρων», τ. ἔ. «παλαιὰ φίλε». Λέγων τοῦτο ὁ Ὅρατιος ὑπονοεῖ τὰς παλαιὰς ἡμέρας ἐκεῖνας τῆς ἐν τῷ στρατοπέδῳ γνωριμίας των, ὅτε ὁ Πομπήιος ἦτο ὁ κυριώτατος τῶν συντρόφων αὐτοῦ.—6. morantem diem] «τὴν βραδύνουσαν ἡμέραν», τ. ἔ. τὴν λίαν μακράν.—7. fregi mero] =comminui, «συνέτεμον, ἐβράχυνα διὰ τοῦ οἴνου», τ. ἔ. εἰς τοὺς συνευωχουμένους φίλους ἡ μακρὰ ἡμέρα ἐφαίνετο βραχεῖα.—coronatus capillos] «ἔστεφανωμένους τὴν κόμην», ὅπως δηλ. ἦτο ἔθος εἰς τοὺς ἀρχαίους κατὰ τὰ συμπόσια. Περὶ τῆς συντάξεως πρὸβλ. ῥδ. 1, 21—22 stratus membra.—8. Malobathro] ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς λέξεως tamâlapathram, μύρον ἐν Συρίᾳ (Syrium) παρασκευαζόμενον ἐκ τῶν φύλλων δένδρου συγγενοῦς πρὸς τὴν δάφνην.

9. Philippus et celerem fugam] «τὴν ταχεῖαν φυγὴν (πάντων) κατὰ τὴν ἐν Φιλίπποις μάχην».—10. sensi] «ἐδοκίμασα». Μετὰ ψυχικῆς ὀδύνης λέγει τοῦτο ὁ ποιητὴς.—relicta . . . parvula] κατὰ μίμησιν τῶν Ἑλλήνων λυρικῶν λέγονται ταῦτα πρὸς ζωνηρὰν παράστασιν τῆς ταχείας φυγῆς, διότι κυρίως ὁ Ὅρατιος χιλίαρχος ὢν δὲν ἔφερον ἀσπίδα. Πρὸβλ. Ἄρχιλοχον (ἀπ. 6)

τὰ αὐτὰ που διηγούμενον μετ' ἀγανακτήσεως περὶ τῆς φυγῆς αὐτοῦ ἐκ τινος μάχης τῶν Θασίων πρὸς τὸν Θορακικὸν λαὸν τῶν Σαΐων : *Ἀσπίδι μὲν Σαΐων τις ἀγάλλεται, ἦν παρὰ θάμνω ἔντος ἀμώμητον κάλλιπον οὐκ ἐθέλων· αὐτὸς δ' ἐξέφυγον θανάτου τέλος· ἀσπίς ἐκείνη ἐρρέτω· ἐξαυτίς κτήσομαι οὐ κακίω.* Καὶ ὁ Ἀνακρέων λέγει περὶ ἑαυτοῦ (ἀπ. 28, 29) : *ἀσπίδα ρίψας ποταμοῦ κάλλιτροῦ παρ' ὄχθας, ἐγὼ δ' ἀπ' αὐτίς φύγον ὥστε κόκκυξ.* Καὶ ὁ Ἀλκαῖος μνημονεύει τοιαύτης φυγῆς αὐτοῦ ἐν τινι παρὰ τὸ Σίγειον μάχη τῶν Μυτιληναίων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους (ἀπ. 32) : *κᾶρυξ ἄγγελιον μὲν ἔμοις ἐτάροισιν ἐν οἴκῳ σῶς Ἀλκαῖος Ἄρη, ἔντεα δ' οὐκ ἀνένεικεν, ἃ δὴ κτέρας ἐς Γλαυκώπῳ Ἴρον δνεκρέμασαν Ἄιτικοι.* — 11. cum fracta virtus] δηλ. est. Ὁ νοῦς : «τί ἠδυνάμην νὰ πράξω ἀφ' οὗ αὐτοὶ οἱ περὶ τὰ πολεμικὰ ἠσχημένοι καὶ ἀνδρεῖοι ἐθροάσθησαν καὶ οἱ τέως ἀπειλητικοὶ ἔπεσον νεκροὶ κατὰ γῆς». Πρὸς τὴν χρῆσιν τῆς λ. virtus προβλ. τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ Βροῦτου : *Ἔπιλήμων ἀρετῆ, λόγος ἄρ' ἦσθα, ἐγὼ δέ σε ὡς ἔργον ἠσκουν, σὺ δ' ἄρ' ἐδούλευες τύχη.* — minaces] προβλ. τὸ ὄμ. *ἀπειλητηγρες.* Λέγει δὲ τοῦτο ὁ Ὀράτιος οὐχὶ σαρκαστικῶς, διότι ἀληθῶς ἐπίστευεν ὅτι οἱ μὲθ' ὧν συνεμάχετο δημοκρατικοὶ ἦσαν ἀνδρεῖοι, ἀλλ' οἱ ἀνδρεῖοι οὗτοι καὶ ἀπειλητικοὶ συνέβη κατὰ τύχην νὰ ἠττηθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐπτοημένων. — 12. solum tetigere mento] = ἤψαντο τοῦ ἐδάφους διὰ τοῦ γενείου, τ. ἔ. ἔπεσον κατὰ γῆς προανεῖς, προβλ. Ὁμ. Ἰλ. Β, 418 : *προηγέες ἐν κονίησιν ὀδὰξ λαζολάτο γαῖαν.* Τὸ turpe solum ἀντιτίθεται πρὸς τὰ προηγούμενα virtus καὶ minaces· καλεῖται δὲ τὸ ἔδαφος turpe ὡς ἀτιμασθὲν διὰ τοῦ θανάτου γενναιοτάτων ἀνδρῶν. — 13. per hostes] «διὰ τῶν τάξεων τῶν πολεμίων». Ὑποδηλοῖ ὁ ποιητὴς ὅτι ἐν ᾧ ἐγένετο φυγὴ τοῦ στρατοῦ, αὐτὸς ἠνοιξεν ὀδὸν διὰ τῶν πολεμίων καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν ἐφάνη ἀνανδρός· ὀφείλει δὲ τοῦτο εἰς τὸν Ἐρμῆν τὸν *λόγιον*, τὸν προστάτην τῶν ποιητῶν. — 14. denso . . . aere] προβλ. τὸ ὄμηρ. *ἐκάλυψε δ' ἄρ' ἠέρι πολλῆ.* — sustulit] ὄμηρ. *ἐξήρπαξεν* (Ἰλ. Γ, 381). Ὁ Ὀράτιος εὐτραπέλως εἰς τὴν σωτηρίαν του προσδίδει χαρακτηριστὰ ἐπικόν, ἀναμνησκόμενος τῆς σωτηρίας τῶν ἡρώων τῆς Ἰλιάδος, οἷον τοῦ Πάριδος (Ἰλ. Γ, 380), τοῦ Αἰνείου (Ἰλ. Ε, 312 κέ.).

15. *te...resorbens unda*] «σὲ δὲ ἀναρροιβδοῦν τὸ κύμα πάλιν εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ πολέμου». Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τοῦ ναυαγοῦ, ὅστις ἔτοιμος ὢν νὰ πατήσῃ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἀναρπάζεται πάλιν εἰς τὸ πέλαγος ὑπὸ τῶν ἀγρίων κυμάτων.—16. *fretis aestuosis*] ἀφαιρετικὴ δηλοῦσα τὸ δι' οὗ γίνεται τι = *per freta aestuosa* «διὰ τοῦ κλυδωνιζομένου πελάγους». Ὑπαινίσσεται ὁ ποιητὴς τὸ Σικελικὸν πέλαγος, ἔνθα εἰς νέους ἀπεδύθη ἀγῶνας ὑπὸ τὸν Σέξτον Πομπήιον ὁ συστρατιωτὴς αὐτοῦ.

17. *Ergo*] συμπερασματικὸν ὑποδηλουμένης ἐννοίας : *παρὰ* *συρθεῖς* ἐκ νέου εἰς τὸν πολεμικὸν κλύδωνα ἐκινδύνευες νὰ καταποντισθῆς, ἀλλ' ἤδη ἐσώθης· ἀπόδος λοιπὸν κλπ.—*Jovi*] τῷ Διὶ *σωτήρι*.—*obligatam*] = *debitam*, κυρίως τὸ *obligari* λέγεται περὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ δεδουλευμένου ὑπ' εὐχῆς τινος.—19. *sub lauru mea*] κατὰ τὴν τετάρτην κλίσιν, ἀλλαγῶ κατὰ τὴν δευτέραν. «Ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ἐμῆς δάφνης». Ἡ δάφνη ἦτο πεφυτευμένη ἐν τῇ ἐπαύλει τοῦ ποιητοῦ, ἔνθα οὗτος προσκαλεῖ τὸν Πομπήιον. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ δάφνη ἀνῆκεν εἰς τε τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς πολεμιστάς, δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι ὁ ποιητὴς κομφότατα χαριεντιζόμενος ὑπονοεῖ τόδε : Εὖρες ἤδη, Πομπήιε, τὴν δάφνην ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἔλθὲ τώρα νὰ ἀπολαύσῃς αὐτῆς ἐν τῇ εἰρηνικῇ ἐπαύλει τοῦ ποιητοῦ», τ. ἔ. ἔχω καὶ ἐγὼ τὰς δάφνας μου ὡς ποιητῆς, διαφόρων τῶν ἰδικῶν σου ἐκείνων τῶν αἵματηρῶν.

21. *oblivioso Massico*] = *oblivioso vino*, ἵνα δηλ. λησμονήσῃς τὰς τάλαιπωρίας τῆς μακρᾶς στρατείας. Ὁ Ἀλκαῖος λέγει τὸν οἶνον *λαθημιδέα*. Περὶ τῆς χρήσεως ἀτομικῶν ἐπιθέτων (*Massico* = *vino*) πρβλ. φδ. I στ. 12. — *levia ciboria*] «τὰ λεῖα κιβώρια»· εἶδος πλατέων ποτηρίων. Κιβώρια λέγονται κυρίως τὰ φύλλα τοῦ κολοκασίου (Αἴγυπτιακοῦ κυάμου), πρὸς τὰ ὅποια ὅμοια τὸ σχῆμα κατεσκευάζοντο καὶ τὰ ὁμώνυμα ποτήρια.

22. *ciboria exple, funde unguenda*] «κιβώρια γέμιζε, χέε μύρα», χιαστὸν ἀσύνδετον δηλωτικὸν τῆς κατεχούσης τὴν ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ χαρᾶς καὶ τῆς σπουδῆς, ἐξ οὗ καὶ τὸ κατωτέρω *deproperare*. Ὁ Ὀράτιος φαντάζεται τὸ συμπόσιον παρασκευαζόμενον, δι' οὗ καὶ δίδει διαταγὰς εἰς τοὺς δούλους : *exple, funde, quis...curat?* — 24. *deproperare coronas*] ἄλλο τι

ρῆμα ἔπρεπε κυρίως νὰ μεταχειρισθῆ ὁ ποιητής, οἷον τὸ *pe-ctere* (=νὰ πλέξῃ), ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἐπικρατεῖ ἡ ἔννοια τῆς σπουδῆς, παραστατικώτατα μεταχειρίζεται τὸ *deproperare* : «τάχιστα νὰ πλέξῃ». — *curatve*] τὸ ἐγκλιτικὸν *ve*, ὅπερ ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ θὰ προσετίθετο εἰς τὸ *myrto*, προστίθεται ἐνταῦθα εἰς τὸ *curat*, ὅπερ νοητέον δις : *quis deproperare apio coronas (curat) curatve (deproperare) myrto*. Ἡ ἀταξία τοῦ λόγου δηλωτικὴ τῆς *insaniae*, ὅφ' ἧς κατέχεται ὁ ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ τοῦ φίλου περιχαρῆς ποιητής. — *Venus*] = *iactus Veneris* «ὁ βόλος τῆς Ἀφροδίτης»· οὕτως ἐκαλεῖτο ἐν τῇ παιδιᾷ τῶν ἀστραγάλων ἡ καλλίστη βολή, καθ' ἣν οἱ τέσσαρες ἀναροπιτόμενοι ἀστράγαλοι ἐδείκνυον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τέσσαρας διαφόρους ἀριθμοὺς (1, 2, 4 καὶ 6, διότι ὁ 3 καὶ ὁ 5 ἔλειπον), ἡ δὲ κακίστη βολή, καθ' ἣν αἱ ἐπιφάνειαι τῶν ἀστραγάλων ἐδείκνυον τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν, τὸν 1, ἐκαλεῖτο *βόλος τοῦ κυνὸς* (*iactus caninus*). — 25—26. *arbitrum dicet bibendi*] = ὁ ἀναγορεύσῃ συμποσίαρχον. — 27. *Edonis*] οἱ Ἡδωνοὶ ἦσαν λαὸς θρησκευτικὸς διαβεβημένος ἐπὶ ἀμέτρῳ οἴνοποσίᾳ. — 28. *furere*] πρβλ. τοῦ Ψευδοανακρέοντος 3 : *θέλω, θέλω μανῆναι*.

6. (III, 8)

Κατὰ τὴν πρώτην Μαρτίου, ἣτις καὶ *Kalendae femineae* ἐκαλεῖτο, ἤγετο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων δεσποινῶν ἐπὶ τοῦ Ἡσκυλίνου λόφου ἡ ἑορτὴ τὰ *Matronalia* εἰς τιμὴν τῆς *Junonis Lucinae* (Εἰλειθυίας). Κατὰ ταύτην ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν παριστάνεται ἐν τῇδε τῇ ᾠδῇ ὁ Μαιζήνας ἐπισκεπτόμενος τὸν Ὀράτιον, ὃν καταλαβὼν προπαρασκευάζοντα θυσίαν ἐκπλήσσει, διότι ἡ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀγομένη ἑορτὴ οὐδεμίαν εἶχε σχέσιν πρὸς τοὺς ἀγάμους, οἷος ὁ Ὀράτιος. Ἀπαλλάττων λοιπὸν τῆς ἐκπλήξεως τὸν Μαιζήναν ὁ ποιητής λέγει, ὅτι ἄγει τὴν πρώτην ἐπέτειον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ ἐπαύλει καταπεσόντος δένδρου (ἄρα ᾠδὴν 17), ὅπερ μικροῦ δεινὸν κατήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον. «Ἐμπρὸς λοιπὸν, Μαιζήνα, πίε καὶ εὐθύμησον ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ φίλου σου. Τὰ πράγματα τοῦ Κράτους, ἔσο ἡσυχος, βαίνουνσι καλῶς· πάντες οἱ ἐξωτερικοὶ πολέμιοι κατεβλήθησαν. Γενόμενος λοιπὸν πρὸς στιγμὴν τώρα ἰδιώτης ἀπόλαυσον φοιδρῶς τοῦ παρόντος καὶ ἄφες τὰς σοβαρὰς πολιτικὰς σκέψεις καὶ τὰς στυγρὰς μερίμνας».

(Μέτρον—Σαπφικὴ στροφή)

1. *quid agam . . . quid velint*] πλάγαι ἐρωτήσεις ἐξαρωτῶμεναι ἐκ τοῦ *miraris* (στ. 3). — 2. *quid velint*] «τί θέλουσι».

«τί σημαίνουν», ἡ πλήρης φράσις εἶναι *quid velint sibi*.—4. *in caespite vivo*] «ἐπὶ τοῦ νεοῦ χορτοπλίνθου», ἐξ οὗ δηλ. κατεσκευάζετο πρόχειρος βωμός.

5. *docte sermones utriusque linguae*] «δεδιδαγμένε τοὺς λόγους ἀμφοτέρων τῶν γλωσσῶν», τ. ἔ. ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς. Διὰ τοῦ *sermones* (=λόγοι) νοοῦνται ἡ φιλολογία, μυθολογία καὶ καθόλου ἡ ἀρχαιολογία. Ὁ ἔμπειρος περὶ τὴν ἑλληνικὴν καὶ ῥωμαϊκὴν ἀρχαιολογίαν, ὅπως εἶσαι σύ, Μαικήνα, δὲν ὀφείλει νὰ θαυμάζη, λέγει εὐτραπέλως ὁ ποιητής, πῶς ὁ ἄγαμος δύναται νὰ ἑορτάζη κατὰ τὰς *Kalendas femineas*.

6. *voveram*] ἐπακολουθεῖ ἀσυνδέτως ἡ ἐξηγήσις τῆς παρασκευῆς τοῦ βωμοῦ, τῶν ἀνθέων, τοῦ λιβανωτοῦ : «εἶχον εὐχηθῆν νὰ προσφέρω», εἶχον τάξει, ὅτε δηλ. μικροῦ δεῖν κατήλθον εἰς τὸν τάφον (*prope funeratus*) ἐκ τῆς πτώσεως τοῦ δένδρου (ᾠδ. 17).—*Libero*] «εἰς τὸν Βάκχον», εἰς ὃν ὡς θεὸν τῆς ποιήσεως ὀφείλει τὴν σωτηρίαν του.—*album caprum*] προσεφέρετο θυσιά τῷ Διονύσῳ ὁ *κάπρος* ὡς βλάπτων τὰς ἀμπέλους· *λευκός* δέ, διότι ὁ Διόνυσος ἀνῆκεν εἰς τοὺς ἄνω θεοὺς (*di superi*).

9. *hic dies anno redeunte festus*] «ἡ ἡμέρα αὕτη τοῦ ἐνιαυτοῦ περιτελλομένου ἑορτάσιμος», «ἡ ἐπέτειος αὕτη ἑορτή».—

10. *demovebit*] «θ° ἀποκινήση», «θ° ἀποσπάση» τὸν φελλόν. Ἡ *πραῖξις* αὕτη ἀποδίδεται ποιητικῶς εἰς τὴν ἐπέτειον.—11. *amphorae institutae*] δοτ. πῶσις «ἀπὸ τοῦ ἀμφορέως τοῦ διδασθέντος (=quae didicit, κατ' ἄλλους δέ : τοῦ ἀρξαμένου, quae coepit) νὰ πίνη τὸν καπνόν». Ὅπως ὁ νέος οἶνος ταχύτερον ἀποκτήσῃ τὰς ιδιότητας τοῦ παλαιοῦ, συνήθιζον οἱ Ῥωμαῖοι νὰ κατασκευάζωσι τὴν ἀποθήκην (*apotheca*) ἐν θέσει τοιαύτη τῆς οἰκίας, ὥστε νὰ εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τὸν καπνόν τὸν ἀνερχόμενον ἐκ τῆς ἐστίας καὶ τοῦ βαλανείου. Ἴνα δὲ μὴ εἰσχωρῇ ὁ καπνός εἰς τὸν οἶνον, ἐπληίεφετο διὰ πίσεως (*abstrictum pice*) τὸ ἐκ φελλοῦ πῶμα τοῦ ἀμφορέως. — 12. *consule Tullo*] ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Λ. Οὐλοκατίου Τύλλου, τῷ 33 π. X., ὅτε δηλ. ὁ Μαικήνας ἐδωρεῖτο τῷ Ὅρατίῳ τὴν Σαβινικὴν ἔπαυλιν. — 13 — 14. *amici sospitis*] ἡ γενικὴ ἐκ τοῦ *cyathos*, «εἰς ὑγείαν τοῦ σωθέντος φίλου». Ἡ γενικὴ δηλοῖ κυρίως εἰς τίνα ἀνήκουσι τὰ προσφερόμενα ποτήρια. Ἡ σύνταξις κατὰ ζῆλον ἑλλη-

νικόν. Θεοκρ. 14, 18 : ἔδοξ' ἐπιχειῖσθαι ἄκρατον ὥτινος ἤθελ' ἕκαστος, ἔδει μόνον ὥτινος εἰπεῖν. Ἀντιφάνης παρ' Ἀθηναίῳ 10, 21 : *κυνάθους θεῶν τε καὶ θεαινῶν μυγίους*.—vigiles lucernas perfer] «διατήρησον τοὺς λύχνους ἀγρύπνους (φέγγοντας) μέχρι πρωίας», τ. ἔ. διατήρησον τὴν εὐωχίαν καθ' ὅλην τὴν νύκτα. Λέγει τοῦτο ὁ Ὀράτιος, ἅτε γινώσκων ὅτι ὁ Μαικήνας δὲν ἠρέσκετο εἰς τὰ νυκτερινὰ συμπόσια.—procul . . . clamor] *μηδὲ βοητὺς ἔστω* (Ὁμ. Ὀδυσ. I, 369). Ἡ εὐωχία μας, λέγει ὁ ποιητής, θὰ εἶναι ἤρεμος καὶ ἀθόρυβος, ἐν ἀντιθέσει δηλ. πρὸς τὴν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ταραχὴν τῆς πόλεως καὶ τὸν θόρυβον, ὅστις δὲν εὐηρέσεται τὸν Μαικήναν. Ἴσως δὲ λέγει ταῦτα ὁ ποιητής ὅπως δώση καὶ θρησκευτικὸν χαρακτῆρα εἰς τὸ εὐχαριστηρίον συμπόσιον.

17. mitte] ἀπόβαλε, ἄφες.—civiles]=domesticas, τ. ἔ. τὰς φροντίδας περὶ τῶν *ἑσωτερικῶν* τῆς πόλεως πραγμάτων, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ *ἔξωτερικὰ* ζητήματα, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν τοῖς ἑφεξῆς στίχοις. Ἀπελθὼν ὁ Ὀκταβιανὸς εἰς Ἀνατολήν κατέλιπε τοποτηρητὴν αὐτοῦ καὶ τῆς πόλεως φύλακα τὸν Μαικήναν.—super urbe]=de urbe.—18. occidit] κατεκόπη, ἀπώλετο. Τῷ 29 π.Χ. ἠττήθησαν οἱ μὲν Λακοί, ὧν βασιλεὺς ἦτο ὁ Κοτίσων, καὶ οἱ Σκύθαι ὑπὸ τοῦ Μ. Κράσσου, οἱ δὲ Κανταβροὶ ὑπὸ τοῦ Στατιλίου Ταύρου· ἀλλ' ἡ παντελὴς αὐτῶν ὑποταγὴ ἐπῆλθε μετὰ δέκα ἔτη. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐξεροράγησαν καὶ αἱ διχόνοιαί τῶν Μήδων, ἦτοι τῶν Πάρθων, ἕνεκα τῶν ἀντιζηλιῶν τοῦ Φραάτου καὶ Τιριδάτου.—19. infestus] ὁ πολέμιος (δηλ. τοῖς Ρωμαίοις) Μῆδος, ἦτοι ὁ Πάρθος.—sibi] ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ luctuosis καὶ ὑπονοεῖται καὶ εἰς τὸ dissidet.

21. servit] δουλεύει, εἶναι ὑποχείριος.—23. laxo arcu] χαλαρῶσαντες τὰ τόξα, τ. ἔ. μὴ τανύοντες πλέον αὐτὰ πρὸς μάχην.—24. campis] ἀφαιρετική, «ἀπὸ τῶν πεδιάδων αὐτῶν», ἔνθα δηλ. κατανοοῦσιν ὅτι ἀπειλοῦνται ὑπὸ τῆς δυνάμεως τῶν Ρωμαίων.

25. neglegens ne... laboret] ἀφροντιστῶν, ἀδιαφορῶν (securus, non timens) μὴ τι πάσχει ὁ δῆμος.—parce nimium cavere]=noli nimium cavere=μὴ στενοχωρῆσαι παρὰ πολὺ. Ἐντεῦθεν ἐξαρτᾶται πάλιν ἡ προηγουμένη πρότασις ne . . . laboret (σχῆμα *ἀπὸ κοινοῦ*).—privatus] γενόμενος πρὸς στιγμήν

ιδιωτής. Ὁ Μαικήνας οὐδέποτε ἀνέλαβε δημόσια ἀξιώματα, καὶ νῦν ἀπόντος τοῦ Ὀκταβιανοῦ ἔχων τὴν ὅλην διοίκησιν τῆς πόλεως κατὰ τύπους μὲν δὲν εἶχε δημόσιόν τι ἀξίωμα, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν ἦτο δημόσιος ἄρχων ἔχων, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω, *civiles super urba curas*.—27. *dona. . . cape]* μετὰ τὸ πρῶτον ἤμισυ τῆς τελευταίας στροφῆς, ἀρνητικῶς ἐξενεχθέν, ἐπιφέρεται ἐν τῷ ἐτέρῳ ἢ καταφατικῇ ἀντίθεσις ἀσυνδέτως.—*et linque severa]* καὶ ἄφες τὰ σοβαρά, τὰς σοβαρὰς σκέψεις.

7. (I, 14)

Μετὰ τὸ αἶσιον πέρασ τοῦ Σικελικοῦ πολέμου (36 π. Χ.) ἠττηθέντος κατὰ κράτος τοῦ Σέξτου Πομπηίου παρὰ τὰς Μυλάς καὶ Ναύλοχον, πάντες ἠλπίζον, ὅτι ἢ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ὑπὸ ἀδιαλείπτων ἐμφυλίων πολέμων σπαραττομένη Ἰταλία θ' ἀπολαύσει τοῦ λοιποῦ διαρκοῦς εἰρήνης καὶ θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ κακῶς ἔχοντα. Ἄλλὰ νέοι κίνδυνοι μετ' ὀλίγον χρόνον ἐπεκρεμάσθησαν ἤρξαστο νὰ γίνεται καταφανεστέρα ἢ πρὸς ἀλλήλους ἔχθρα Ὀκταβιανοῦ καὶ Ἀντωνίου. Ὁ ἐντεῦθεν ἐπικείμενος ἀγὼν δὲν εἶχεν εἰσέτι λάβει τὸν χαρακτηριστὴν ἀμύνης τῆς Ρώμης κατ' ἔξωθεν πολεμίου, ἦτοι τῆς Κλεοπάτρας (πρβλ. 8ην ᾠδὴν), ὃν ἔλαβεν ὕστερον διὰ τῆς κατὰ τῆς βασιλείσης ταύτης τῆς Αἰγύπτου κηρύξεως πολέμου, ἀλλ' ἐφαίνετο ὡς στάσις ἐσωτερικῇ, ἥτις ἀπὸ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας, εἰς ἣν, ὡς εἰς λιμένα, προσήγγιζον ἤδη οἱ Ρωμαῖοι, ἔμελλε πάλιν ν' ἀναρρίψῃ αὐτοὺς εἰς τὸν κλύδωνα τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν. Κατὰ τὸν κρίσιμον τοῦτον καιρὸν (περὶ τὸ 32 π.Χ.), καθ' ὃν ὑπῆρχε ἔτι ἐλπίς ἀποτροπῆς τοῦ κινδύνου, ἐποίησεν ὁ φιλόπατρις Ὀράτιος τὴν προκειμένην ᾠδὴν.

Ἡ ναῦς ἐν κινδύνῳ !, ἀναφωνεῖ ὁ ποιητής. Ἡ ᾠδὴ ἔχει προφανῶς ἀλληγορικὸν χαρακτηριστὴρα : ναῦς μὲν εἶναι ἢ πόλις, κύματα δὲ καὶ ἄνεμοι οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι, λιμὴν δὲ ἢ εἰρήνη καὶ ὁμόνοια. Ἡ ναῦς πολλὰ παθοῦσα μόλις πρὸ ὀλίγου ἐπανῆλθεν ἐξ ἐπικινδύνου πλοῦ. Τοῦ πλοῦ δὲ τούτου καὶ τῶν κινδύνων ἔλαβεν ὀδυνηρὰν πείραν αὐτὸς ὁ ποιητής κατὰ τὴν ἐν Φιλίπποις μάχην. Ἐν τῷ δὲ ἢ ναῦς νῦν εἶναι ἐτοιμὴ νὰ καταπλεύσῃ εἰς τὸν λιμένα, φοβεῖται ὁ Ὀράτιος μήπως νέα κύματα καὶ νέοι ἄνεμοι αὐτὴν παρασύρῳσιν, ὅτε πλεόν αὐτῆ, σφόδρα ἤδη βεβλαμμένη, θὰ καταποντισθῇ. Τὰ καθ' ἕκαστα γνωοίσματα τῆς εἰκόνας ταύτης συμφωνοῦσι πρὸς τι διασωθὲν ἀπόσπασμα τοῦ Ἑλληνος λυρικοῦ Ἀλκαίου.

(Μέτρον—τρίτη Ἀσκληπιάδειος στροφή)

1. *navis]* συχνή καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ ἑλλην. γλώσσῃ ἢ μεταφορικῇ χρῆσις τῆς νεῶς ἐπὶ τῆς πόλεως.—*referent. . . novi fluctus]* «νέα κύματα ἐξεγειρόμενα θὰ σὲ παρασύρῳσι πάλιν». Ἡ ἐπιφώνησις καὶ ἢ κατόπιν ἐρώτησις καὶ προτροπὴ δηλωτικαί

τῆς ὀδύνης καὶ ἀγωνίας τοῦ ποιητοῦ. Τὴν ναῦν, ἣτις ἤδη εἶχε παλαίσει πρὸς τὰ ἄγρια κύματα, βλέπει νῦν οὗτος ἐπανελθοῦσαν καὶ προσεγγίζουσιν εἰς τὸν λιμένα, ἀλλὰ νέα κύματα ἐπαπειλοῦσιν αὐτήν.—2—3. fortiter occupa portum] «πρόλαβε ἐρωμένως νὰ προσορμισθῆς», τ.ἔ. προτοῦ νὰ σὲ ἐμποδίσωσι τὰ νέα κύματα. Tò occupare περιέχει τὴν ἔννοιαν τοῦ φθάνειν, προλαμβάνειν.

3—4. ut nudum] δηλ. sit, «πῶς εἶναι γυμνὸν κωπῶν». Καὶ κατωτέρω ἐπὶ τοῦ malus... saucius νοητέον τὸ sit.—5. Africo] ὄρισμένος ἄνεμος ἀντὶ παντὸς ἐν γένει ἀνέμου (πρβλ. ᾠδ. 1 στ. 12).—6. antemnae gemant] «πῶς αἱ κεραῖαι στένουσιν», ἦτοι τρίζουσιν· ἐξαρτᾶται, ὅπως καὶ αἱ προηγούμεναι πλάγαι ἐρωτήσεις, ἐκ τοῦ vides κατὰ ζεῦγμα, διότι ὄφειλε μᾶλλον νὰ ἐξαρτᾶται ἐξ ἄλλου τινὸς ῥ., οἷον τοῦ audis.—sine funibus] «χωρὶς ὑποζωμάτων», κάλων δηλ. ὑποζωννυόντων τὴν ναῦν, ἵνα συνέχωσιν αὐτήν καὶ προφυλάττωσι τὴν τρίπιν.—7. durare] «νὰ ὑπομείνωσι» μεταβατικῶς, πρβλ. Βεργ. Αἰν. 8, 77 durate laborem.—carinae] κεῖται πληθυντικῶς, διότι νοεῖται ἡ τρίπιν μετὰ πάντων τῶν εἰς αὐτὴν ἀνηκόντων, οἷον φαλάγγων, σανιδωμάτων κτλ. Ἔνεκα δὲ τοῦ πληθυντ. carinae ἀποφεύγει ὁ ποιητὴς τὸν τύπον possit, μὴ εὐαρμοστοῦντα εἰς τὸ μέτρον.—8. imperiosius aequor] ἀντικείμενον τοῦ durare, «τὴν ὑπερσχύουσαν τυραννίαν τῆς θαλάσσης», πρβλ. ᾠδ. 2, 14—15 Notus arbiter Hadriae.

10. non di] δηλ. sunt integri, κυρίως αἱ εἰκόνες τῶν θεῶν αἱ τῆς πρόφρας προκείμεναι πρὸς προστασίαν τῆς νεῶς. Παρατήρει τὸν πληθυντικὸν di, ἂν καὶ ἡ ναῦς ἔχει τὴν εἰκόνα ἑνὸς θεοῦ. Ἄλλὰ διὰ τοῦ πληθυντικοῦ ἐν τῇ παρομοιώσει διαφαίνεται ἡ ἔννοια: ἐὰν ἐμπέσῃς πάλιν εἰς νέας συμφορὰς (iterum pressa malo), δὲν θὰ δυνηθῆς νὰ αἰτήσῃς τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν, ἐκ νέου ἀμαρτάνουσα.—quos... voces] =ut eos voces.—11. quamvis κτλ.] «καὶ ἂν εἶσαι ἐκ Ποντικῆς πίτυος κατεσκευασμένη, κόρη ὀνομαστοῦ δάσου». Ἡ κυρία πρότασις ἐν τῇ ἐφεξῆς στροφῇ. Περιθρόλητος ἦτο ὁ Πόντος διὰ τὰ δάση, ἐξ ὧν ἀφθονος ἐξήγετο ξυλεία πρὸς ναυπηγίαν.

13. iactes... inutile] «μάτην ἠθέλες κανχηθῆ ἐπὶ τῷ γένει (silvae nobilis) καὶ τῷ ὀνόματι (Pontica pinus)». Ταῦτα δὲ

πάντα ὑπαινιγμὸς εἰς τὴν ἔνδοξον ἱστορίαν καὶ καταγωγὴν τῶν Ρωμαίων. Τὸ inutile αἰτιατικὴ διορίζουσα τὸ iactes, πρβλ. dulce ridentem (ῥδ. 16, 24).

14—15. Nil... fudit] ἄσυνδέτως ἐπιφέρεται ἡ αἰτιολογία τῆς προηγουμένης ἐννοίας : «οὐδὲν ὠφελεῖ ἢ ἐπὶ ἐξωτερικοῖς προτεροήμασι (ἐπὶ γένει καὶ ὀνόματι) καύχησίς σου, διότι εἰς τὰς πεποικιλμένας ναῦς οὐδεμίαν ἔχει πεποικίθησιν ὁ ναύτης ἐν ὄρα κινδύνου». Πρὸς τὸ pictis πρβλ. τὸ Ὅμηρ. *μυλιοπάροχος*.

15—16. nisi ventis debes ludibrium] «ἐὰν μὴ εἶσαι καταδικασμένη νὰ γίνῃς παίγιον τῶν ἀνέμων». Πρὸς τὸ debere ludibrium πρβλ. τὸ τῆς ἐλληνικῆς *γέλωτα ὀφλισκάνειν*.—cave] κεῖται ἀπολύτως : «φυλάττου».

17—18. nuper... quae... taedium] δηλ. fuisti, ἐν δὲ τῷ ἐπομένῳ : nunc desiderium ἐννοεῖται es. Ἐν τοῖς δυοῖ στίχοις διαστέλλει ὁ ποιητὴς δύο κρισίμους στιγμὰς. Κατὰ μὲν τὴν πρώτην (nuper), ὅτε καὶ ἐκρίθησαν τὰ τῆς πόλεως πράγματα διὰ τῆς ἐν Φιλίπποις μάχης, ἡσθάνθη σφοδρὰν ἀθυμίαν καὶ ἀηδίαν, διότι καὶ αὐτὸς μετέσχε τῶν τότε κινδύνων, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν, ὅτε ἡ ναῦς εἶναι ἐγγὺς τοῦ λιμένος, κατέχει αὐτὸν ἐνδόμυχός τις στοργὴ καὶ ἀγωνιώδης μέριμνα.

19—20. nitentes Cycladas] «τὰς λαμπούσας Κυκλάδας», ἔνεκα δηλ. τῶν μαρμαρωδῶν βράχων αὐτῶν ἢ αἰτιατικὴ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ interfusa. Προτρέπων ὁ ποιητὴς τὴν ναῦν ν' ἀποφύγη τοὺς ἐπικρεμαμένους κινδύνους, εἰδικεύων τούτους ταυτίζει πρὸς τοὺς κινδύνους, εἰς οὓς ὑπόκεινται αἱ νῆες αἱ διαπλέουσαι τὸ ταραχώδες καὶ διὰ τῶν Κυκλάδων νήσων κατεσπαρμένον Αἰναῖον πέλαγος.

8. (I, 37)

Μετὰ τὴν ἐν Ἀκτίῳ ναυμαχίαν, καταλαβόντος τοῦ Ὀκταβιανοῦ κατ' Αὐγουστον τοῦ 30 π. χ. τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἦλθε μετὰ τινα χρόνον εἰς Ρώμην ἡ ἀγγελία τοῦ θανάτου τῆς φοβερᾶς βασιλείσης τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ Ἀντωνίου. Ἐπὶ τῷ εὐφροσύνῳ τούτῳ ἀγγέλματι ἐποίησεν ὁ Ὀράτιος τὴν προκειμένην ἐπινίκιον ῥοδήν, ἐν ἣ παρατηρητέον ὅτι ἐπιμελῶς ἀποφεύγει νὰ μνημονεύσῃ τοῦ Ἀντωνίου. Ὅπως δὲ ὁ Ἀλκαῖος ἔμπλεως ἐνθουσιασμοῦ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ τυράννου Μυρτίλου, ἄρχεται τοῦ *στασιωτικοῦ* αὐτοῦ ἔσματος : *νῦν χρὴ μεθύσθην καὶ τινα πρὸς βίαν πόσιν, ἐπειδὴ κάτθανε Μύρσιλος*, οὕτω καὶ ὁ Ὀράτιος, ὑπερχαίρων καὶ

ἀγαλλόμενος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς βασιλίσσης Κλεοπάτρας, καλεῖ ἐν ἀρχῇ τοὺς φίλους αὐτοῦ εἰς μέθην καὶ χορὸν. «Νῦν πρέπει νὰ εὐωχηθῶμεν, νῦν εἶναι καιρὸς νὰ τελέσωμεν τοῖς θεοῖς χαριστήριους τελετάς· νῦν, οὐχὶ πρότερον, ἐφ' ὅσον ἡ δεινὴ βασίλισσα ἐν τῇ μέθῃ αὐτῆς ἐβουλεύετο παρατόλμως νὰ στήσῃ τὸν θρόνον τῆς ἐπὶ τοῦ ἀκινήτου βράχου τοῦ Καπετωλίου. Ἄλλ' ἡ μανία αὐτῆς κατεστάλη, ὅτε εἶδε τὸν ἑαυτῆς στόλον κοιόμενον· τὴν δὲ μέθην αὐτῆς μετέτρεψεν εἰς πραγματικὸν φόβον ὁ Καῖσαρ διώκων αὐτήν, ὡς περιστερὰν ἰέραξ, ὡς λαγῶν κυνηγός. Ἄλλὰ δὲν εἶναι ταπεινὴ τις γυνή. Ἐπιδοῦσα γαλήνῳ τῷ προσώπῳ τὴν πτώσιν τοῦ ἑαυτῆς βασιλείου προετίμησεν ἐνδόξως ν' ἀποθάνῃ μᾶλλον ἢ ἀδόξως ἰά κοσμήσῃ ρωμαϊκὸν θρίαμβον».

(*Μέτρον—Ἀλκαϊκὴ στροφὴ*)

1. Παρατήρει τὴν ἐπανάληψιν τοῦ *nunc* πρὸ ἐκάστης τῶν τριῶν προτάσεων ἀσυνδέτως ἐκφερομένων, ὧν ἡ ἐκάστοτε ἐπομένῃ περιέχει ἔννοιάν τινα ἐντονωτέραν τῆς προηγουμένης (ἡ πρώτη περιέχει τρεῖς λέξεις, ἡ δευτέρα πέντε κτλ.). Δηλωτικὰ ταῦτα πάντα τῆς ὑπεμέτρου χαρᾶς καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ ποιητοῦ. —*pede libero*] «ἐλευθέρῳ ποδί», τ.ἔ. ποδί, ὅστις ἐφ' ὅσον μὲν ἔζη ἡ Κλεοπάτρα, ἦτο δεδεδεσμευμένος, νῦν δὲ ἐκ τῆς ὑπεμέτρου χαρᾶς ἐπὶ τῷ θανάτῳ ταύτης ἀπελύθη τῶν δεσμῶν, ὥστε νὰ ὀρχηταὶ ἐλευθέρως.—2. *Saliaribus dapibus*] «διὰ Σαλιακῶν θουινῶν». Οἱ Σάλιοι ἱερεῖς, οἵτινες εἶχον κατασταθῆ ὑπὸ τοῦ Νουμᾶ πρὸς φυλακὴν τοῦ ἕξ οὐρανοῦ καταπεσόντος *ancilis*, ἦγον καθ' ἔτος ὀρχομένου τοῦ μηνὸς Μαρτίου μεγαλοπρεπῆ ἑορτήν, καθ' ἣν ὀρχοῦμενοι περιήρχοντο τὴν πόλιν. Ἦτο δὲ παροιμιώδης ἡ πολυτελεῆς εὐωχία τῶν ἱερέων τούτων, καὶ πᾶσα τοιαύτη εὐωχία ἐκαλεῖτο *Saliaris*.

3. *ornare pulvinar*] ὑπαινιγμὸς εἰς τὴν ἑορτὴν *lectisternium*, καθ' ἣν τὰ *pulvinaria* καὶ οἱ *lecti* τῶν θεῶν μετὰ τῶν εἰκόνων ἐστρωννύοντο ἐπὶ τῶν ὁδῶν καὶ παρετίθετο αὐτοῖς εὐωχία. Ὁ ἑορτασμὸς τοῦ *lectisternii* ἦτο σημεῖον δημοσίας χαρᾶς.—*nunc tempus erat*] παρατήρει τὸ *nunc* μετὰ παρατατικοῦ, «νῦν θὰ ἦτο καιρὸς». Ἡ φράσις *tempus erat ornare* εἶναι παρεμφερῆς πρὸς τὰς *aequum erat, debebat* κτλ. μετ' ἀπαρεμφάτου πρὸς δήλωσιν τοῦ ὅτι ἔδει νὰ γίνῃ τι, ἀλλὰ δὲν γίνεται νῦν (πρὸβλ. τὰ τῆς ἐλληνικῆς, *ἐχρῆν, προσῆκεν, ἔδει* κτλ. μετ' ἀπαρεμφάτου).

5. *antehac*] δισύλλαβον ἐκ συνιζήσεως τῶν δύο τελευταίων
Γ. Γρατσιάτου, Ὁρατίου Ὁραδί. Ἔκδ. δευτέρα 1933. 5

συλλαβῶν : «προτοῦ» κατ'ἀντίθεσιν πρὸς τὸ nunc.—Caecubum δηλ. vinum, πρβλ. φδ. 1, 12, καὶ κατωτέρω στ. 14 Mareotico. Ὁ Καΐκουβος ἦτο γῶρα εὔοινος τῆς Λατίνης, κειμένη μεταξὺ τῆς Ταρρακίνης καὶ τῶν Φορμιῶν.—cellis avitis] «ἀπὸ τῶν ἀποθηκῶν, ἃς ἐπλήρωσαν οἱ πάπποι ἡμῶν»· ὁ ἐν αὐταῖς φυλαττόμενος παλαιότατος καὶ ἄριστος οἶνος ἐχρησιμοποιοεῖτο εἰς τοιαύτας περιστάσεις.—6—7. Capitolio regina] παρατήρει τὴν ἐκ τῆς παραθέσεως ζωηρὰν ἀντίθεσιν. Τὸ Καπετώλιον (Capitoli immobile saxum) ἦτο τὸ σύμβολον τῆς αἰωνίας ἀρχῆς τῶν Ρωμαίων. Ἐκεῖ δὲ ἡ regina (ὄνομα τοῖς Ρωμαίοις ἀπεχθές) ὄνειρεύετο νὰ στήσῃ τὸν ἑαυτῆς θρόνον, ὅπως αὐτὴ κυριαρχήσῃ τοῦ κόσμου, πρβλ. Α. Κάσιον 50, 5, 4: ὥστε... εὐχὴν τὴν μεγίστην, ὅποτε τι δμνύοι, ποιεῖσθαι τὸ ἐν τῷ Καπετωλίῳ δικάσαι.—dementes] καθ' ὑπαλλαγὴν εἰς τὸ ruinas ἀντὶ ν' ἀποδοθῆ εἰς τὸ regina.—8. funus et]=et funus «καὶ ὄλεθρον».

7—10. morbo] ἀφαιρετ. δυναμένη ν' ἀποδοθῆ ἢ εἰς τὸ contaminato (=μετ' ἀγέλης, τ. ἔ. ἀκολουθίας, νόσῳ μεμολυσμένης) ἢ εἰς τὸ turpium «ὑπὸ τῆς νόσου αἰσχροῶν, δυσειδῶν». Ἡ λ. morbus καὶ τὸ εἰρωνικὸν virorum ἀναφέρονται εἰς τοὺς εὐνούχους τῆς βασιλείσης.—impotens] qui non compos sui est «ἀκρατής», ἐντεῦθεν ἐξαρτᾶται τὸ sperare.

11. fortuna dulci ebria] «μεθύουσα διὰ τῆς γλυκείας πόσεως τῆς εὐτυχίας», πρβλ. Δημοσθ. Φιλ. 1, 54 οἶμαι ἐκεῖνον μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων.—13. vix una sospes navis] «τὸ ὅτι μόλις μία ναῦς ἐσώθη». Λέγει ταῦτα ὁ Ὅρατιος καταχαριζόμενος εἰς τὴν ἑαυτοῦ φαντασίαν ἀποφεύγων εὐλαβῶς νὰ ὀνομάσῃ τὸν Ἀντώνιον, οὐδόλως διακρίνει τὸν τούτου στόλον, ὅστις κατεστράφη, ἀπὸ τοῦ τῆς Κλεοπάτρας, ὅστις εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐτόραπῃ εἰς φυγὴν.

14. lymphatam] *νυμφόληπτον*, περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν νυμφῶν καταλαμβανομένου καὶ εἰς μανίαν καθισταμένου, «ἐξεστηκυῖαν τὰς φρένας», «μαινομένην». Τὸ lympha συνών. τοῦ aqua, ἐταυτίσθη ὑπὸ τῶν ποιητῶν πρὸς τὸ ἑλληνικὸν *νύμφη*.—Mareotico vino] οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ παρὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐγγυὲς τῶν ὀχθῶν τὴν Μαρεώτιδος λίμνης παραγόμενος οἶνος, ὅστις ἐφημιζετο ὡς οἶνος κάλλιστος· λευκός τε γὰρ καὶ ἡδύς, εὐπνους, εὐανάδο-

τος, λεπτός, κεφαλῆς οὐ καθικνούμενος (Ἀθήναιος 33 d).
 Ἄλλὰ τοῦ οἴνου τούτου ἡ Κλεοπάτρα ἔπινε πάρα πολύν.—*redegit in veros timores*] «μετέστησεν εἰς ἀληθινούς φόβους», εἰς τὴν σκληρὰν πραγματικότητα τοῦ φόβου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς τολμηρὰς ἐλπίδας καὶ τὰ μεθυστικά ὄνειρα.—16. *volantem*] «πετομένην», δηλ. τὴν βασίλισσαν, Τὸ *q. volare*, ὅπερ εἶναι παραστατικὸν τῆς ταχείας φυγῆς, ἐτέθη ἅμα καὶ χάριν τῆς ἐπομένης παρομοιώσεως.—*ab Italia*] ἡ Κλεοπάτρα ἠττηθεῖσα ἔφυγεν οὐχὶ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, ἀλλ' ἐκ τοῦ Ἀκτίου ἐὰν δ' ὅμως ἐνίκα, θὰ ἐγίνετο κυρία τῆς Ἰταλίας. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὁ Ὀράτιος ἐπεξέρχεται τὰ ἱστορικὰ γεγονότα μετὰ ποιητικῆς τινος ἔλευθερίας. Ὁ στόλος τοῦ Ὀκταβιανοῦ μετὰ τὴν μάχην κατεδίωξεν ἐπὶ τι διάστημα τοὺς φεύγοντας πολεμίους, ἀλλ' ἡ Κλεοπάτρα ἔφθασε σωθεῖσα εἰς Ἀλεξάνδρειαν· αὐτὸς δ' ὁ Ὀκταβιανὸς μόλις κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἐπομένου ἔτους (30 π. Χ.) κατέπλευσεν εἰς Αἴγυπτον.

17. *accipiter velut*] δηλ. *adurget*, πρὸβλ. Ὀμ. Ἰλ. XXII 139 *ἦντε κίρκος... οἴμησε μετὰ τρήρωνα πέλειαν*.—20. *Haemoniae*] τῆς Θεσσαλίας, οὕτω καλουμένης ἀπὸ τοῦ Αἴμονος, πατρὸς τοῦ Θεσσαλοῦ. Διὰ τοῦ ἐπιθέτου *nivalis* δηλοῦται ὁ χειμερινὸς χρόνος, καθ' ὃν γίνεται ἡ θήρα.—20. *catenis*] ἐπεθύμει ὁ Ὀκταβιανὸς ζῶσαν νὰ συλλάβῃ τὴν Κλεοπάτραν, ὅπως δι' αὐτῆς κοσμήσῃ τὸν ἑαυτοῦ θρόνον.—21. *fatale monstrum*] «μοιραῖον τέρας», τ. ἔ. τέρας, ὅπερ ἡ Μοῖρα ἐπήνεγκεν εἰς τὸν κόσμον. Ὡς τι δαιμόνιον ὃν ἐφάνη εἰς τοὺς Ρωμαίους ἡ Κλεοπάτρα, ἣτις γυνὴ οὖσα, ἐζήτει ν' ἄρξῃ τοῦ κόσμου.—*generosius perire*] ν' ἀποθάνῃ εὐγενέστερον θάνατον, τ. ἔ. μᾶλλον ἀντάξιον τοῦ εὐγενοῦς αὐτῆς αἵματος.

24. *ensem*] κατὰ τὸν Πλούταρχον (ἐν β. Ἀντωνίου 97) ἡ Κλεοπάτρα κινδυνεύουσα νὰ ζωγραφηθῇ ὑπὸ τοῦ Προκλήτου ὤρμησεν ἑαυτὴν πατάξαι· *παρεξωσμένη γὰρ ἐτύγγανέ τι τῶν ληστρικῶν ξιφιδίων*, ἀλλὰ συλληφθεῖσα ὑπὸ τούτου ἐκωλύθη.—23—24. *nec... reparavit oras*] «καὶ δὲν ἀντήλλαξε χώρας», ἀντὶ δηλ. τῆς Αἰγύπτου. Τὸ *reparare* ἐνταῦθα= *ἀλλάττειν, ἀμείβειν* ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ «μεταβαίνειν εἰς νέαν χώραν». Κατὰ τὸν Πλούταρχον (ἐν β. Ἀντων. 69) ἡ Κλεοπάτρα φεύγουσα τὴν

δουλείαν ἐπεχείρησε νὰ ὑπερνεωκλήσῃ τὸν στόλον αὐτῆς ὑπὲρ τὸν ἰσθμὸν τὸν χωρίζοντα τὴν Ἐρυθρὰν ἀπὸ τῆς κατ' Αἴγυπτον θαλάσσης (**Ἰσθμὸν τοῦ Σουέξ**), καὶ νὰ εὗρῃ ἀσφαλὲς καταφύγιον εἰς τὸν Ἀραβικὸν κόλπον (*latentes oras*), ἀλλ' ἐκολύθη ὑπὸ τῶν περὶ τὴν Πέτραν Ἀράβων. Παρατῆρει ὅτι ὁ Ὅρατίος ἀδεία ποιητικῇ παριστᾷ τὴν ματαίωσιν τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς ἐξ οἰκείας τῆς Κλεοπάτρας ἀποφάσεως προελθοῦσαν.

25. *ausa*] ἐντεῦθεν ἐξαρτῶνται τὰ ἀπαρέμφ. *visere* καὶ *tractare*. Ἡ δὲ μετοχὴ δηλοῦσα τὸ ὑστερόχρονον ὡς πρὸς τὰς προηγουμένας προτάσεις ἐξηγητέα διὰ κυρίας προτάσεως: «ἀλλ' ἐτόλμησε».—*iacentem*] «τὸν καταπεπτωκότα βασιλείον οἶκον».—26. *voltu sereno*] ἠττηθεῖσα ἐν Ἀκτίῳ ἢ Κλεοπάτρα ἐπανῆλθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐν ἄσμασι καὶ αὐλοῖς, πειρωμένη ν' ἀποκρούσῃ τὴν ἑαυτῆς ἦτταν. Τὸ *voltu sereno* διορίζει τὸ *visere* ὅπως τὸ *fortis* (= *fortiter*) διορίζει τὸ *tractare*: «ἀλλ' ἐτόλμησε καὶ τὸν καταπεπτωκότα βασιλείον οἶκον ἵαρόν τῷ προσώπῳ νὰ ἴδῃ καὶ τοὺς ἀγρίους ὄφεις εἰς χεῖρας γενναίως νὰ λάβῃ». Ὁ διὰ δῆγματος ὄφews θάνατος τῆς Κλεοπάτρας εἶναι ὁ συνήθως παραδιδόμενος. Κατὰ δὲ τὸν θρίαμβον τοῦ Ὀκταβιανοῦ παριστάνετο ἐν εἰκόνι ἢ Κλεοπάτρα περιεσφιγμένη ὑπὸ ὄφρων. Περὶ τοῦ θανάτου αὐτῆς ὁ Στράβων λέγει (XVII 10): *ἑαυτὴν ἐν τῇ φρουρᾷ διεχειρίσατο λάθρα δῆγματι ὄφρωσ ἢ φαρμάκῳ ἐπιχρίστω, λέγεται γὰρ ἀμφοτέρως*. Κατὰ δὲ τὸν Πλούταρχον (ἐν β. Ἄντων. 76): *τὸ ἀληθὲς οὐδεὶς οἶδεν*.

29. *deliberata morte ferocior*] τολμηροτέρα ἢ πρότερον γενομένη νῦν, ὅτε ἀπεφάσισε ν' ἀποθάνῃ.

30. *Liburnis*] ἀφαιρετικὴ ὀργανικὴ διορίζουσα τὸ *deduci*, ὅπερ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ *invindens* (= ἀρνούμενη, ἀπαξιούσα). Αἱ Λιβυρνίδες, ὀνομασθεῖσαι οὕτως ἀπὸ τῶν Λιβυρνῶν, λαοῦ Ἰλλυρικοῦ, ἦσαν ταχεῖαι νῆες.

31. *privata*] ἰδιωτικῶς, τ. ἔ. ἐκθρονισθεῖσα.—*superbo non humilis*] παρατῆρει τὰ ἐπίθετα παρ' ἄλληλα χάριν ἐμφάσεως παρακαίμενα.—*triumpho*] δοτικὴ τοῦ σκοποῦ «ὅπως κοσμήσῃ τὸν λαμπρὸν θρίαμβον».

9. (III, 1)

Στερεώσας ὁ Αὐγουστος τὴν ἑαυτοῦ ἀρχὴν ἐνόμισεν ἐπάναγκες πρώτιστα πάντων νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ ἠθικῆς καθάρσεως καὶ

ἀναμορφώσεως τῶν Ρωμαίων, ὧν τὰς ψυχὰς ἐμόλυναν καὶ διέφθειραν οἱ μακροὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι. Προθύμοι ἐν τούτῳ συνεργάται τοῦ συνετοῦ αὐτοκράτορος προσῆλθον ἄλλοι τε τῶν συγχρόνων ποιητῶν καὶ ὁ Ὅρατιος, ὅστις διὰ τῶν ἑξ πρώτων ᾠδῶν τοῦ III βιβλίου ὑμνεῖ τὰς ἀρετὰς ἐκείνας, ὡς ἔχοντες οἱ παλαιοὶ Ρωμαῖοι παρέδωκαν τὴν πόλιν τοῖς ἐπιγινωμένοις μεγάλην καὶ κραταιάν.

Ἐν τῇ πρώτῃ ᾠδῇ, θέλων ὁ ποιητὴς ν' ἀποτρέψῃ τοὺς Ρωμαίους ἀπὸ τῆς φιλοχρηματίας καὶ ἀπὸ τῆς εἰς τὴν κακίαν ταύτην παρομαρτοῦσης πολυτελείας καὶ φιλοδοξίας, ὑμνεῖ τὴν *αὐτάρκειαν*: desiderantem quod satis est. «Ἀκούσατε ἐν ἱερᾷ σιγῇ ἐμοῦ τοῦ ἱερέως τῶν Μουσῶν τὰ κοινὰ διδάγματα ὑμεῖς οἱ νεώτεροι, οἱ μόνοι δυνάμενοι ν' ἀποδεχθῆτε ταῦτα. Πᾶν ἀνθρώπινον μεγαλεῖον εἶναι περιορισμένον. Οἱ φοβεροὶ βασιλεῖς εἶναι ὑπεράνω ἡμῶν, ἀλλ' ὑπεράνω τῶν βασιλέων εἶναι ὁ Ζεὺς. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι μὲν ἀληθῆς ὅτι διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τὸν πλοῦτον, τὸ γένος, τὴν δύναμιν, τὰς τιμὰς, τὸν χαρακτήρα· πάντες δ' ὅμως εἶναι ἴσοι πρὸ τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ, τοῦ ποιούντος τὸν πλούσιον ταπεινὸν καὶ πτωχόν, ἀλλὰ καὶ τὸν πτωχὸν μέγαν καὶ πλούσιον· ἐπὶ πάντας ὁμοίως ἐκτείνεται ἴσος ὁ σιδηροῦς νόμος τῆς μοίρας καὶ τοῦ θανάτου. Ἄλλ' εἰς τὸν ἀσεβῶς πλοῦτον καὶ δύναμιν κτησάμενον, ὅστις κατατροχόμενος ὑπὸ τοῦ ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως αἰσθάνεται ἐπαιωρούμενον ἐπὶ τοῦ τραγήλου τὸ ξίφος τοῦ Δαμοκλέους, οὔτε αἱ πολυτελεῖς εὐωχίαι δύνανται ν' ἀποδώσωσι τὴν ἐκ τῆς γέυσεως ἡδονὴν οὔτε ἡ μουσικὴ νὰ ἐπαναγάγῃ τὸν ἀποπτάντα ὕπνον· βαθὺν ὕπνον κοιμᾶται ὁ ἤρεμον ἔχων τὴν συνειδήσιν ἀγρότης ἐν τῇ πενιχρᾷ καλύβῃ του ἢ παρὰ τὴν εὐσκιον ὄχθην ποταμοῦ. Ἐν τῇ *αὐταρκειᾷ* κεῖται ἡ εὐδαιμονία. Ὁ αὐτάρκης δὲν κατέχεται ὑπὸ τῆς ἀδημονίας τῆς κατατροχούσης τὸν ἀπληστον ἔμπορον, οὐτινος τὰ κατάφορτα πλοῖα εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς τὰ ἄγρια κύματα τῆς κλυδωνιζομένης θαλάσσης, ἢ τὸν πλούσιον κτηματικόν, οὐτινος οἱ ἀμπελώνες καὶ οἱ ἐλαιῶνες εἶναι εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ καιροῦ. Ὁ πλούσιος ἰδιοκτήτης σιχαθεῖς τὴν ξηρὰν ἐχχερσοῖ τὴν θάλασσαν καὶ ἐπ' αὐτῆς κτίζει τὸ ἀνάκτορον αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ὁ φόβος καὶ ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως καὶ ἡ μέριμνα ἐπακολουθοῦσιν ἀφρευκοὶ· οὔτε τὰ μάρμαρα οὔτε ἡ πορφύρα οὔτε οἱ ἐξαιρέτοι οἶνοι ἀπείργουσι τὴν ἀγωνίαν. Οὐδέποτε λοιπὸν θ' ἀνταλλάξω τὴν εὐδαίμονα Σαβινικὴν ἔπαυλίν μου πρὸς ἀνάκτορον, ὅπερ φθόνον μόνον θὰ ἐφελκύσῃ κατ' ἐμοῦ, οὐδὲ πρὸς πλοῦτον, ὅστις ταραχὴν μόνον καὶ ὄχλον θὰ παράσχη».

(*Μέτρον* — *Ἀλκαϊκὴ στροφὴ*)

1. «Μισῶ τὸν βέβηλον ὄχλον καὶ ἀπειργῶ». Profanus (ἐκ τοῦ pro fanum, πρὸβλ. pro-festus, pro-fundus) εἶναι κυρίως «ὁ πρὸ τοῦ ἱεροῦ ὢν», ἥτοι ὁ μὴ δεκτὸς εἰς τὸ ἱερόν. Κατὰ τὰς τελετὰς

τῶν μυστηρίων οὐχὶ εἰς πάντα ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ εἶναι παρῶν, ὁ δὲ ἱερεὺς πρὸ τῆς ἀρχῆς τῆς τελετῆς ἐκάλει τοὺς ἀμυήτους νὰ ἐξέλθωσι τοῦ ἱεροῦ (πρὸβλ. Βεργ. Αἰν. 6, 258 *procul, o procul este profani*). Ἄλλ' ἐνταῦθα *profanum vulgus* καλεῖ ὁ ποιητῆς τὸν ὄχλον τῆς παλαιότερας γενεᾶς, ὅστις ἦτο ἀμαρτωλός, διότι διὰ τῶν ἐμφυλίων πολέμων καὶ δι' ἄλλων κακιῶν ἐμίανε τὴν πατρίδα. Τούτους ἀπειθῶν ὁ ποιητῆς στρέφεται πρὸς τὴν ὑπολειπομένην νέαν γενεάν, τὴν ἀμόλυτον καὶ ἐπιδεκτικὴν παιδεύσεως (*virginibus puerisque*), λέγων : *favete linguis* «εὐνοεῖτε τῷ στόματι», τ. ἔ. εὐφημεῖτε, σιγαῖτε· *εὐφημος πᾶς ἔστω λέως, σιόμα συγκλείσας* (Ἀριστοφ. Θεσμοφ. 39). Τὸ *linguis* ἀφαιρετ. δογανική.—2—3. *non prius audita*] οἱ μνούμενοι θ' ἀκούσωσι νέαν ἀποκάλυψιν, ἅσματα δηλονότι ὑψηλότερα τῶν μέχρι τοῦδε ἀκουσθέντων καὶ περιέχοντα σοφίαν ξένην πρὸς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν.—*Musarum sacerdos*] τ. ἔ. ὁ ποιητῆς, *Μουσάων ἱερούς ὑποφῆτας* (Θεόχορ. 16, 26).

5. *regum... in proprios greges*] ἐννοεῖται τὸ ἐπόμενον *imperium est* (ἐκτείνεται ἡ ἀρχή). Οἱ ὑπῆκοοι καλοῦνται *greges*, διότι οἱ βασιλεῖς εἶναι *ποιμένες λαῶν*. Ἄλλὰ πλὴν τούτου λέγοντες *greges* οἱ Ῥωμαῖοι ἐνόουν τοὺς δεσπότας τῆς Ἀνατολῆς, πρὸς οὓς οἱ λαοὶ ἦσαν *proprii greges*, δοῦλοι δηλονότι, οὓς διέθετον ὡς τι ἴδιον ἐαυτῶν πράγμα. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς φοβεροὺς βασιλεῖς, ὧν ἡ ἀρχὴ περιορίζεται εἰς τοὺς ἰδίους ὑπηκόους, ἐπιφέρεται ὁ Ζεὺς, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπεκτείνεται ἐπὶ αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς, τ. ἔ. εἶναι ἀπεριορίστος. Περὶ τῆς ὅλης ἐννοίας πρὸβλ. τὸ τοῦ Φιλίμονος : *Δοῦλοι βασιλέων εἰσίν, ὁ βασιλεὺς θεῶν, ὁ θεὸς Ἀνάγκης*.—7. *Giganteo*] «διὰ τὸν κατὰ τῶν γιγάντων θριάμβον».—8. *cuncta*] «τὸ σύμπαν».—*supercilio*] κατὰ τὸ Ὀμηρ. Ἰλ. Α, 528 *ἧ καὶ κυανέησιν ἐπ' ὄφρῳσι νεῦσε Κρονίων... μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὀλυμπον*.

9. *est ut ordinet... descendat... contendat... sit*] αἶ διὰ τοῦ *est ut* εἰσαγόμενα προτάσεις ἔχουσιν ἐννοίαν παραχωρητικὴν ἐν σχέσει πρὸς τὴν κυρίαν πρότασιν (στ. 14) *aequa lege... sortitur* : «εἶναι μὲν βέβαιον ὅτι ἀνὴρ ἀνδρὸς ὑπερέχει κτλ., ἀλλ' ὅμως ἴσῳ νόμῳ κτλ.».—*vir viro*] ὅπως *alius alio*.—*latius ordinet sulcis*] «διατάσσει εὐρύτερον δι' ὄγμων», τ. ἔ. ὑπερέχει κατὰ

τὴν ἔκτασιν τῆς ἰδιοκτησίας· ποιητικὴ παρὰστρασις τοῦ πλουσίου.
—10. Arbusta] τὰ δένδρα, ἐφ' ὧν ἀναρριχῶνται αἱ ἄμπελοι, ἤτοι λεῦκαι καὶ πελέαι· arbusta ordinare λέγεται κυρίως περὶ τῆς χιαστί (quinconx) διατάξεως τῶν δένδρων.

10. generosior] «καταγόμενος ἐκ λαμπροτέρου γένους», εὐγενέστερος.—11. in campum] δηλ. Martium, ἔνθα ἐγίνοντο τὰ ἀρχαιρέσια. Τὸ δὲ descendat ἢ κυριολεκτικῶς εἴρηται, διότι ὄντως οἱ πλοῦσοι ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῶν λόφων οἰκήσεων αὐτῶν κατέβαινον εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως, ἢ κατ' ἀναλογίαν τῶν φράσεων: descendere in proelium, in aciem, in dimicationem.

12. moribus his meliorque fama] οἶος δηλ. εἶναι ὁ homo novus, ὅστις ἀντιτίθεται ἐνταῦθα πρὸς τὸν ἕξ αἵματος εὐγενῆ.—
13. contendat] «διαγωνίζεται» ὡς ἀντιπαραγγέλλων ἀρχὴν τινα (competitor).—illi] εἰς τοὺς ὑπερέχοντας κατὰ τὸν πλοῦτον, τὸ γένος, τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν φήμην προστίθεται τέταρτος ὁ ἔχων πλείστους πελάτας, ὅστις παραγγέλλων καὶ αὐτὸς ἀρχὴν τινα ἠδύνατο ἀσφαλῶς νὰ ἐλπίζῃ ἐπὶ τὰς ψήφους τοσούτων πελατῶν.—14. Necessitas] κατὰ προσωποποιίαν «ἡ Ἀνάγκη», «ἡ Μοῖρα».—
15. sortitur] «κληροῦται», τ.ἔ. κλήρω ἀποφασίζει περὶ αὐτῶν. Ἡ Μοῖρα δηλ. δὲν ἐκλέγει, ὅπως ὁ δῆμος, ὅτε μὲν διὰ τοῦτον, ὅτε δὲ δι' ἐκεῖνον τὸν λόγον, ἀλλὰ περὶ πάντων ἀποφασίζει ἀμερολήπτως (aequa lege) καὶ διὰ λόγους διαφεύγοντας τὴν ἡμετέραν ἀντίληψιν. — 16. omne carax movet urna nomen] ἀξιοσημείωτος ἢ τοῦ στίχου κατασκευή: χωριστὰ τὰ δύο ἐπίθετα, χωριστὰ τὰ δύο οὐσιαστικά, χιαστὴ ἢ πρὸς ἄλληλα σχέσις καὶ ἐν τῷ μέσῳ τὸ ρῆμα. Χαρακτηριστικὰ ταῦτα τῆς ἐν τῇ κάλπῃ κινήσεως καὶ ἀναμείξεως τῶν κλήρων.—monet]=versat (versatur urna sors ῥδ. II, 3, 26), «ἀναπάλλει».

17. dstrictus ensis κτλ.] ὁ Ὀράτιος ἔχει ἐν νῶ τὸ γνωστὸν ἀνέκδοτον τοῦ Δημοκλέους, τοῦ κόλακος Διονυσίου τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν. Προσαρμόζων δ' ὁ ποιητὴς τὴν ὅλην φράσιν εἰδικῶς πρὸς τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο, διατυποῖ τὴν γενικὴν ἔννοιαν: παρὰ πάντα τὸν ὄλβον καὶ τὴν εὐμάθειαν οὐδόλως εἶναι εὐδαίμων ἐκεῖνος, καθ' οὗ διαρκῶς ἐπικρέμαται τρομερός τις κίνδυνος.—cui]=ei, cuius.—impria] οὕτως ὁ τράχηλος καλεῖται ποιητικῶς ἀντὶ νὰ κληθῇ ἐκεῖνος, ἐφ' οὗ τὸν τράχηλον ὡς ἀσεβήσαν-

τος ἐπιζρέμαται τὸ ξίφος, τ. ἔ. ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως.—18. Siculae] Σικελικαὶ δαῖτες, οἷα ἢ εἰς τὸν Δαμοκλέα ὑπὸ τοῦ Διονυσίου παρατεθεῖσα. Τὰ Σικελικὰ συμπόσια ἦσαν διαβόητα ἐν τῇ ἀρχαιότητι, πρβλ. Πλάτωνος Πολιτ. 3, 404 δ: *Συρακοσίαν τράπεζαν καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὄψων*.—19. non elaborabunt] «ὅσος δῆποτε κόπος καὶ ἂν καταβληθῆ, δὲν θὰ καταστήσωμεν εἰς αὐτὸν γλυκεῖαν τὴν γεῦσιν». Σπανίως τὸ elaborare εὔρηται ἐπὶ ἐνεργητικῆς μεταβατικῆς, ὡς ἐνταῦθα, σημασίας (ἀντικείμεν. saporem), συνήθης δ' εἶναι ἡ παθητικὴ μετοχὴ elaboratus (=μὲ κόπον παρασκευασθεῖς).

21. non reducent] «δὲν θὰ ἐπαναγάγῃσι τὸν ὕπνον», ὥσει δηλ. ὁ ὕπνος ἀπέπτη ἀπὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ ἀσεβοῦς καὶ ἀρνεῖται νὰ ἐπανέλθῃ. Ἐν τοῖς πλουσίοις Ῥωμαίκοις οἴκοις ὑπῆρχον πτηνοτροφεῖα περιέχοντα ὄψιδι καὶ πτηνά. Παρατήρει τὴν ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ μετὰ πάθους ἐπανάληψιν τῆς λ. somnus.—somnus agrestium virorum] ὕπνος δηλ. οἷον κοιμῶνται οἱ ἀγροῖται.—22. humiles domos] τ. ἔ. τὰς καλύβας ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ μεγαλοπρεπεῖς οἴκους, ἐνθα παρατίθενται Σικελικαὶ δαῖτες, καὶ ἀκούονται ἄσματα πτηνῶν καὶ μουσικαὶ συμφωνίαι.—23. umbrosam ripam] «τὸ παρὰ τὴν ὄχθην ποταμοῦ εὖσκιον ἄλσος», ἐν ἀντιθέσει δηλ. πρὸς τὰ τῶν πλουσίων τεχνητὰ δασύλλια, ἐν οἷς ἤδον τὰ πτηνά.

24. Zephyris] ὁ ὑπὸ τῆς πνοῆς τῶν ζεφύρων ὑπεγειρόμενος θροῦς τῶν ἐν τῷ δάσει δένδρων ἀντίκειται πρὸς τὸν πόρρωθεν ἀκουόμενον ἤχον τῶν μουσικῶν ὀργάνων, δι' οὗ οἱ πλούσιοι ἐφέλκονται τὸν ὕπνον. Ὁ δὲ Ὅρατιος ἔχει καὶ τὰ τρία ἐκεῖνα, εἰς ἃ ὁ ὕπνος ἀσμενίζει νὰ εἰσέρχεται, ἦτοι τὸν πενιχρὸν οἶκον (parvo sub lare pauperum, ὄδ. III, 29, 14), τὰς εὖσκιους ὄχθας τοῦ μικροῦ ποταμίου Digentiae καὶ τὰ οἰκεία Τέμπη, τὴν Σαβινικὴν κοιλάδα. — Tempe] περὶ παντὸς δασώδους χώρου (Ἡσύχ. *τέμπη*: τὰ σύδενδρα χωρία).

26. desiderantem quod satis est] «τὸν ποθοῦντα μόνον ὅ,τι εἶναι εἰς αὐτὸν ἀρκετόν», τ. ἔ. τὸν αὐτάρκη· εἰσάγεται ἢ εὐρυτέρα ἐξήγησις τῶν ἐν τῇ προτέρῃ στροφῇ εἰρημένων περὶ τοῦ ἠρέμου ὕπνου τῶν ἀγροτῶν.—sollicitat]=sollicitum reddit «ἐμβάλλει εἰς ταραχήν».—27—28. Arcturi... Haedi] οἱ

ἀρχαῖοι συνέδεδον τὰς θυέλλας καὶ τοὺς ὑετοὺς πρὸς τὴν ἐπιτολήν καὶ τὴν δύσιν διαφόρων ἀστέρων. Τοῦ Ἄρκτουρου ἡ δύσις (4 Νοεμβρ.) καὶ τῶν Ἑρίφων ἡ ἐπιτολή (4 Ὀκτωβρ.) καθιστῶσιν εἰς ἀγωνίαν τὸν πλούσιον ἔμπορον, μὴ ἔνεκα τῶν ἐνσκηπτουσῶν καταγιγίδων ἀπολέσῃ τὸ πλοῖόν του καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἔμπορεύματα.

30—32. fundus mendax, arbore... culpante] προσωποποιία: Τὸ μὲν κτῆμα παρίσταται ὡς ἀθετοῦν τὴν περὶ εὐφορίας ὑπόσχεσίν του (mendax), τὰ δὲ καρποφόρα δένδρα ὡς πάντοτε (nunc... nunc... nunc) δικαιολογούμενα καὶ αἰτιώμενα τὰς βροχὰς (aquas), τὰ ἄστρο (ἰδίᾳ τὰ τοῦ Καρκίνου καὶ τοῦ Κυνός, ἅτινα ἐθεωροῦντο ὡς ἐπιφέροντα τὴν θερινὴν ξηρασίαν) καὶ τοὺς δριμεῖς χειμῶνας.

34. iactis molibus] οἱ μεγάλοι ὀγκόλιθοι ἐροῦντο εἰς τὴν θάλασσαν, ἔπως περιορίσωσι τὸ πρὸς ἐκχέρσωσιν μέρος. Τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ὀγκολίθων κενὸν (huc) ἐπληροῦτο λατομημάτων (caementa παρὰ τὸ caedo). Διὰ τῆς τοιαύτης ἐκχερσώσεως λέγεται μετὰ τινος ὑπερβολῆς, ὅτι οἱ ἰχθύες αἰσθάνονται τὴν θάλασσαν στενουμένην (contracta aequora). Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐκχερσωθέντος μέρους τῆς θαλάσσης κτίζει ἔπαυλιν ὁ τὴν ξηρὰν σφόδρα σικχαθεὶς δεσπότης. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἀναβαίνουσιν ὁ φόβος καὶ τὰ φάσματα τῆς συμφορᾶς.—35. redemptor] «ὁ ἐργολάβος». Παριστᾷ ὁ ποιητὴς τὸν ἐργολάβον ἀκαταπαύστως ἐργαζόμενον (frequens) καὶ τὸν δεσπότην αὐτὸν μετὰ τῶν ἰδίων δούλων (cum famulis) ἐπισπεύδοντα τὸ ἔργον.

37. Timor... Minae... Cura] προσωποποιία. Minae εἶναι τὰ κακὰ προαισθήματα, ἅτινα ἡ φαντασία γεννᾷ ἐν αὐτῷ.—38. scandunt] ἀναβαίνουσιν εἰς τὸ ἐπὶ τῆς θαλάσσης κτισθὲν μέγαρον διὰ τῆς αὐτῆς εἰσόδου, δι' ἧς καὶ ὁ δεσπότης.

39. aerata triremi] «ἀπὸ τῆς χαλκῆς (πολεμικῆς) νεῶς», τ. ἔ. ὁ ἐπιβαίνων τῆς χαλκῆς νεῶς θεωρεῖ συνήθως ἑαυτὸν ἀσφαλῆ.—40. post equitem] «ὄπισθεν τοῦ ἵππεως», τ. ἔ. ἐπὶ τῶν νότων τοῦ ἵππου του. Ὁ νοῦς τῆς ὅλης στροφῆς: καὶ τὸν τολμηρὸν μαχητὴν, ὅστις ἀναζητεῖ τύχην ἀπερχόμενος μακρὰν ἔφιππος ἢ ἐπὶ χαλκίηρος νεῶς, καταδιώκει κατὰ πόδας τὸ φάσμα τῆς στυγνῆς φροντίδος.

41. dolentem] «τὸν ἀλγοῦντα», τ. ἔ. τὸν δυστυχή, τὸν ὑπὸ ψυχικῆς ταραχῆς κατεχόμενον. — Phrygius lapis] περιφρημον μάρμαρον ἐξαγόμενον ἐκ τῆς Φρυγικῆς πόλεως, ἣτις ἐκαλεῖτο Σύνναδα (*Συνναδικὸς λίθος*), λευκὸν μετ' ἐρυθρῶν κηλίδων, χρήσιμον εἰς κατασκευὴν μονολίθων κιόνων.—42. purpurarum usus clarior] τὸ clarior ὄφειλε μᾶλλον νὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὸ purpurarum, ἀλλὰ συνεφώνησε πρὸς τὸ usus, διότι ἡ φράσις purpurarum usus ἀποτελεῖ μίαν ἔννοιαν: purpurae quibus utimur. Ὡς πρὸς τὴν παρομοίωσιν sidere clarior περὶ. Ὅμηρ. Ἰλ. VI, 295 *ἀστήρ δ' ὡς ἀπέλαμπεν* (ὁ πέπλος).—44. Achae-menium] τ. ἔ. Περσικόν, ἀπὸ τοῦ Ἀχαιμένους, ἰδρυτοῦ τῆς τῶν Περσῶν βασιλικῆς δυναστείας.—costum] κυρίως τὸ ὄνομα φυτοῦ (*ὁ κόστος*), ἐξ οὗ παρασκευάζεται τὸ περιφρημον μύρον *κόστος* ἐπίσης καλούμενον.

45. invidendis postibus] ἀφαιρετ. τῆς ἰδιότητος εἰς τὸ atrium: «ἄτριον μετ' ἐπιφθόνων παραστάδων», τ. ἔ. οὕτω μεγαλοπρεπῶν, ὥστε νὰ κινῶσι τῶν θεωμένων τὸν φθόνον.—46. pavoritu] «κατὰ νέον ρυθμόν», ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις Ρωμαίοις ἐπικρατοῦσαν ἀπλότητα.—atrium] ἐνταῦθα κεῖται ἀντὶ τῆς ὅλης οἰκίας διὰ τὴν σπουδαιότητα, ἦν τὸ ἄτριον εἶχε πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν τῶν Ρωμαίων βίον. Ἐν τούτῳ ὁ πάτριον ἐδέχετο τοὺς πελάτας καὶ ἡ δέσποινα τὰς ἐπισκέψεις αὐτῆς.—47. cur permutem?] «διὰ τί ν' ἀνταλλάξω ἀντὶ τῆς Σαβινικῆς κοιλάδος»;—operosiores] «τὸν ὀχληρότερον πλοῦτον», τὸν πραγματωδέστερον· ὡς δεύτερος ὅρος συγκρίσεως ὑπονοεῖται ἡ ἀφαιρετικὴ villa Sabina.

10. (III, 5)

Ἡ ᾠδὴ αὕτη ἐποιήθη καθ' ὃν χρόνον ὁ Αὐγουστος παρεσκευάζετο νὰ στρατεύσῃ ἐπὶ τοὺς Βρεταννοὺς καὶ τοὺς Πάρθους (ἦτοι Πέρσας), ἀναφέρεται δ' ἰδίᾳ εἰς τὸ ἔτος 27 π.Χ., ὅτε ἀκριβῶς ἀπνευμήθησαν αὐτῷ θεοὶ τιμαὶ (στ. 2). Ἄλλ' ἢ εἰς τοὺς Πάρθους στρατεία ἀναμνηστικῶν ποιητῶν δεινῆς συμφορᾶς τῶν Ρωμαίων, τῆς ἡττης, ἦν οὗτοι ὑπέστησαν ἐν Κάρρας (νῦν Harran), πόλει τῆς Μεσοποταμίας, ἔνθα ὁ Κράσος ἐφανεύθη καὶ δεκάκιςχιλιοι Ρωμαῖοι ἐξωγήθησαν (53 π. Χ.).

Διαβλέπων λοιπὸν ὁ ποιητὴς παράλυσιν ἠθῶν καὶ κατάπτωσιν τῆς πάλαι στρατιωτικῆς ἀρετῆς τῶν ἑαυτοῦ πολιτῶν κηρύττει πρὸς τὴν νέαν γενεάν τὴν *ἀταπαρρησίαν*. «ὦ! αἰσχρὸς νὰ γίνεταί λόγος περὶ τοῦ μήπω ἐκπλυθέντος ὀνειδίου· στρατιώται τοῦ Κράσου ζῶσι φεῦ! ἐν αἰχμαλω-

σίᾳ ἀναμειγμένοι μετὰ βαρβάρων ὡς γαμβροὶ αὐτῶν καὶ μισθοφόροι, ἀμνήμονες τοῦ Ρωμαϊκοῦ ὀνόματος καὶ τῆς πατρίδος καὶ τῶν θεῶν τῆς πατρίδος. Ἄρά γε ἀπολούμενοι τῆς αἰχμαλωσίας εἶναι δυνατὸν οὗτοι ν' ἀναλάβωσι τὴν προτέραν αὐτῶν ἀνδρείαν ; Τοῦτον ἀκριβῶς τὸν κίνδυνον προεἶδεν ὁ Ρηγλος ἐκεῖνος, ἐὰν τυχὸν ἐπετρέπετο εἰς αἰχμαλώτους νὰ ἐλπίσωσιν ὅτι θὰ ἐξαγορασθῶσι. Φεῦ ! πῶς τὰ ἦθη μετεβλήθησαν ; Ὁ αὐτοκράτωρ Αὐγούστος θ' ἀναδειχθῆ ἐπίγειος θεός, ἐὰν ὑποτάσσωσιν τοὺς Βρεταννοὺς καὶ Πάρθους ἀποπλύνη τὸ ὄνειδος τῆς ἐν Κάρραις ἥττης καὶ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀλάστρατιωτικὴν ἀρετὴν τῶν Ρωμαίων». Ἐν δὲ τῷ ἐπιφερομένῳ ἱστορήματι τοῦ Ρηγλου παρέχεται τὸ μέτρον τῆς ἐκδικήσεως τῆς ἥττης ἐκείνης καὶ ὑποτυποῦται θαυμασία εἰκὼν μεγαλοφροσύνης καὶ αὐταπαρνησίας, ἐφ' ἣ διέπρεπον οἱ παλαιοὶ Ρωμαῖοι καὶ τῆς ὁποίας ὀφείλουσι νὰ ἐμφορηθῶσι καὶ οἱ νεώτεροι.

(Μέτρον— Ἀλκαϊκὴ στροφὴ)

1. Caelo tonantem] «τὸν ἐν οὐρανῷ βροντῶντα», τὸν ὑψιβρεμέτην. Τὸ caelo ἀνίκει καὶ εἰς τὸ regnare κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐπόμενον praesens : ὁ Ζεὺς βασιλεὺς ἐν οὐρανῷ καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τῆς γῆς.—credidimus] πεπιστεύκαμεν, κυρίως παρακείμενος δηλῶν τὴν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος διήκουσαν μέχρι τοῦδε σταθερὰν πίστιν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἐπόμενον μέλλοντα habebitur.—2. praesens civus]=conspiciuus deus «παρὼν καὶ ἐναργὴς θεός», τ. ἔ. ἐπίγειος ὄρατος θεός θὰ θεωρῆται ὁ Αὐγούστος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἐπουράνιον ἀόρατον Δία.—3. adiectis] ἀφαιρετ. ἀπόλυτος ὑποθετικὴ= si adiecerit Britannos κτλ. Οἱ Πέρσαι καλοῦνται graves, ἦτοι μισητοί.

5. milesne κτλ.] ἐρώτησις δηλωτικὴ ἀγανακτικῆς : «ἄρά γε ἠδυνήθη ὁ στρατιώτης τοῦ Κράσσου νὰ ζήσῃ», τ. ἔ. εὐρέθησαν Ρωμαῖοι προτιμήσαντες ἀντὶ τοῦ θανάτου νὰ ζήσωσι δούλοι καὶ νὰ γηράσωσι συνευγυμένοι μετὰ βαρβάρων γυναικῶν ; Λέγει δὲ τοῦτο ὁ ποιητὴς περὶ τῶν ὑπὸ τῶν Πάρθων αἰχμαλωτισθέντων Ρωμαίων, οὓς φαντάζεται ἐλθόντας ἤδη εἰς γάμον μετὰ Παρθίδων γυναικῶν καὶ μισθοφοροῦντας.

7. pro curia inversique mores] τὸ inversi ἀπὸ κοινοῦ καὶ εἰς τὸ curia : «ὦ ! καταπεδὸν βουλευτήριον, ὦ ! μεταβληθέντα ἦθη». Ἡ curia, ἐν ἣ συνήροετο τὸ maximum concilium, ἡ Σύγκλητος, ἐξεπροσώπει τὸ δίκαιον καὶ τὸν νόμον, καθάπερ τὸ Καπετώλιον τὴν δύνειμιν καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς πόλεως (ὄδ. 8.

στ. 6) καταπεσούσης τῆς Συγκλήτου ἀνετροπήσαν καὶ τὰ ἦθη, ὧν ἐκείνη ἦτο ἄγρυπνος φύλαξ.—8. *consenuit*] ἠδυνήθη νὰ ἐγγράσῃ μισθοφορῶν ἐν τῷ στρατῷ τῶν πολεμίων (*hostium in armis*), ὧν τὰς θυγατέρας ἔλαβεν εἰς γάμον (*socerorum*): Λέγει δὲ *consenuit*, διότι ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας μέχρι τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἡ ψὴδὴ ἐποιήθη, παρήλθον 26 ἔτη.

9. *sub rege*] «ὡς ὑπὸ Μήδου (τ. ἔ. Πέρσου) βασιλείᾳ». Τὸ ὄνομα *rex* ἦτο τοῖς Ῥωμαίοις μισητόν. Οἱ Μάρσοι καὶ οἱ Ἄπουλοι ἐθεωροῦντο ὡς οἱ ἀνδρειότεροι τοῦ ρωμ. στρατοῦ.—10. *anciliorum*] γεν. πληθυντ. ἑτερόκλ. ἕξ ὀνομαστικῆς *ancile* (πρὸβλ. *vectigaliorum*), ἱερὰ ἀσπίς (παρὰ τὸ **ambi - cit - le*, ρ. *caedere*): *sic est appellatum, quia ex utraque parte erat recisum* (Φῆστος). Αἱ ἱερὰ ἀσπίδες ἐφυλάττοντο ὑπὸ τῶν Σαλίων ἱερέων. Μία δὲ τούτων κατὰ παράδοσιν ἔπεσεν ἕξ οὐρανοῦ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Νουμᾶ, καὶ τις προφητεία ἔλεγεν ὅτι τῆς ρωμαϊκῆς ἀρχῆς ἡ διάσκησις ἐξήρτατο ἐκ τῆς σωτηρίας τῆς ἀσπίδος ταύτης. Διὸ καὶ ὁ Νουμᾶς κατεσκεύασεν ἑτέρας ἕνδεκα ὁμοίας ἀσπίδας, ἵνα καταστῇ ἀδύνατος ἡ ἀναγνώρισις καὶ ἀρπαγὴ τῆς μεταξὺ τῶν 12 μοιραίας καὶ οὐρανοπετοῦς ἀσπίδος.—*nominiis*] δηλ. *Romani*.—*togae*] τοῦ ἐθνικοῦ δήλου ὅτι ἐνδύματος τῶν Ῥωμαίων (*gentem togatam*, Βεργίλ. *Ain.* I, 282), ὅπερ δὲν ἐφόρον πλέον οἱ παρὰ τοῖς Πάρθοις αἰχμάλωτοι Ῥωμαῖοι.

11. *aeternae Vestae*] βραχυλογικῶς: «τοῦ αἰωνίου πυρὸς τῆς Ἑστίας», ὅπερ ἦτο σύμβολον καὶ ἐξέγγυον τῆς ἀθανασίας τῆς πόλεως.—12. *incolumi Iove*] ἀφαιρετ. ἀπόλυτος χρονική, *Iove* δηλ. *Capitolino*: «ἐν ᾧ χρόνῳ ἴσταται ἀκέραιος ὁ ναὸς τοῦ Καπετωλίου Διὸς καὶ ἡ πόλις Ῥώμη».

13. *Hoc caverat*] «καὶ ὅμως ἀπὸ τοῦτον ἀκριβῶς τὸν κίνδυνον ἐφυλάχθη ὁ προνοητικὸς Ῥήγλος». Ὁ κίνδυνος δηλ... ὃν οὗτος προσίδεν, ἦτο ὅτι, ἐὰν ὑπῆρχεν ἐλπίς ἐξαγορᾶς, οἱ Ῥωμαῖοι στρατιῶται θὰ κατήντων νὰ προτιμῶσι τὴν αἰχμαλωσίαν μᾶλλον ἢ τὸν γενναῖον θάνατον. Νῦν δὲ οἱ ἐν Κάρομαις αἰχμάλωτοι κατήντησαν τοσοῦτον νὰ στέργωσι τὴν αἰχμαλωσίαν, ὥστε καὶ νὰ λησμονήσωσι τὴν ἑαυτῶν πατρίδα.—Τοῦ Ῥήγλου ἡ αἰχμαλωσία ἐγένετο κατὰ τὸν πρῶτον Λιβυκὸν πόλεμον (225 π. X.). Ὁ δὲ Ὀράτιος φαίνεται πιστεύων εἰς τὸν περὶ Ῥήγλου θρύ-

λον, περὶ οὗ λόγον ποιεῖται ὁ ἱστορικὸς Λίβιος (ἐν τῇ περιοχῇ XVIII βιβλίου) καὶ ὁ Κικέρων (de off. III, 27, καὶ ἀλλαγῶν), ἀγνοεῖ δὲ αὐτὸν ὁ Πολύβιος.

14. *condicionibus*] πρὸς τοὺς παρὰ τῶν Καρχηδονίων προτεινομένους ὄρους περὶ ἐξαγορᾶς τῶν αἰχμαλώτων καὶ συνομολογήσεως εἰρήνης. Τοὺς ὄρους τούτους κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκόμισεν εἰς Ρώμην αὐτὸς ὁ αἰχμάλωτος Ρήγγλος, ὅστις ἐν τῇ Συγκλήτῳ συνεβούλευσε τάναντία καὶ προετίμησε νὰ ὑποστρέψῃ εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, ὅπως ἀποτρέψῃ τὸ αἰσχος ἀπὸ τῆς πατρίδος του.—15. *exemplo trahentis*] «ὅστις ἐκ τοῦ παραδείγματος (ἢ ὡς λέγομεν σήμερον : *ἐκ τοῦ τοιούτου προηγουμένου*) συνήγεν».—16. *perniciem*] «ὄλεθρον, (ὅστις θὰ ἐπέσκηπτεν) εἰς τὴν ἐπερχομένην γενεάν (*veniens in aevum*)».—17. *immiserabilis*] «ἀνοίκτως», ἀσπλάγχχνως, ὅπως δηλ. ἀξίζει νὰ πάθῃ τοῦτο.—10. *pubes*] οἱ πεντακόσιοι Ρωμαῖοι οἱ μετὰ τοῦ Ρήγγλου ζωορθεύοντες ἐν τῇ παρὰ τὴν Λιβυκὴν πόλιν Ἀσπίδα μάχῃ. Ἐφεξῆς δὲ εἰσάγεται αὐτὸς ὁ Ρήγγλος λέγων ἀπ' εὐθείας ἐν τῇ Συγκλήτῳ. Τὸ δὲ *signa* ὡς πρώτη λέξις τοῦ λόγου αὐτοῦ ἔχει ἰσχυρὰν ἔμφασιν : «τὰς ρωμαϊκὰς σημαίας», ἅτε ἀναμνησκουσα τοὺς συγχρόνους τοῦ Ὅρατίου τὸ λυτηρὸν γεγονός τῆς ἐν Κάροαις μάχης, τὴν ἀπώλειαν τῶν σημαῶν. Ἐμφαντικὴ ἐπίσης εἶναι ἡ ἐπανάληψις τοῦ *ego* (*ego...vidi, vidi ego*, στ. 21) : «Ἐμοῦ ἀκούσατε, λέγει ὁ Ρήγγλος, ἐγὼ δύναμαι νὰ διδάξω ὑμᾶς τὴν ἀληθῶς σημαίνει αἰχμαλωσία Ρωμαίων στρατιωτῶν· ἐγὼ ἐπεῖδον ταύτην».

19—21. *sine caede derepta*] «ἀναιμωτὶ ἀποσπασθέντα». Τὸ αἰσχρὸν ἦτο ὅτι ἀνηρηθήθησαν εἰς Λιβυκοὺς ναοὺς σκῦλα συληθέντα οὐχὶ ἐκ νεκρῶν, ἀλλ' ἀφαιρεθέντα ἐκ τοῦ σώματος ζωορθεύοντων. Τὸ ἐναντίον παρὰ Βεργίλιῳ (Αἰν. 11, 192) : *Spolia occisis derepta Latinis*.—*civium*] δηλ. *Romanorum*, ὅπερ δὲν ἔχει χρεῖαν νὰ εἴπῃ ὁ ποιητής, διότι οἱ πολέμοι δὲν ἦσαν *cives*, ἀλλὰ δούλοι τοῦ βασιλέως.

22. *tergo libero*] ἀφαιρετ. τοπικὴ, συνηθεστέρα ἢ ἐκφορὰ *post tergum* «ἐπὶ τῶν νώτων», ἅτινα ὀνομάζονται «ἐλευθέρα», ὡς νῶτα οὐχὶ δούλων, ἀλλ' ἐλευθέρων (προβλ. ῥδ. 9, 17 *impria cervice*).—23. *portasque non clausas*] τὰς πύλας τῆς πόλεως

τῶν Καρχηδονίων. Τὸ νὰ μένωσιν ἀνοικταὶ αἱ πύλαι τῆς πόλεως ἦτο σημεῖον εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας, ἀλλ' ἅμα προσῆπτεν ὄνειδος εἰς τοὺς πολεμίους τῶν Καρχηδονίων, τοὺς Ρωμαίους.—

24. *Marte nostro*] ἀφαιρετ. ἀπόλυτος = *Marte secundo*. Οἱ ἀγροὶ τῶν Καρχηδονίων ἐδηλώθησαν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ὅτε ὁ Ἄρης ἦτο μετ' αὐτῶν, τ.ἔ. ὅτε οἱ Ρωμαῖοι ἐνίκων. Κατ' ἄλλους *Marte nostro*=*militibus nostris* ἀφαιρ. τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου.

25—26. *auro...redibit*] εἰρωνεία, ἣν καθιστᾷ ἐμφαντικωτέραν τὸ ἐπίρρ. *scilicet* (=φυσικά, μὰ τὴν ἀλήθειαν). Τὸ *auro repensus* (=ἀντὶ χρυσοῦ ἀντισταθμηθεὶς, τ. ἔ. λυτρωθεὶς) ἐμφανίζει μετὰ περισσῆς ἀπεχθείας τὸν ἐξαγοραζόμενον στρατιώτην ὡς ἀπλοῦν ἐμπόρευμα.—*flagitio*] «εἰς τὴν αἰσχύνην τὴν ἐκ τῆς ἥτις προσθέτετε τὴν ζημίαν τὴν ἐκ τῆς χρηματικῆς λυτρώσεως τῶν αἰχμαλώτων, διότι θ' ἀπολέσητε τὰ χρήματα ὑμῶν χωρὶς οἱ λυτρωθέντες ν' ἀναλάβωσι τὴν πρόσθεν ἀνδρείαν των». Τοῦτο ἐξημενεύεται σαφέστερον διὰ τῶν ἐπομένων *neque...nec*, ἔνθα ἡ σύνταξις εἶναι παρατακτική, ἐνῶ κυρίως ὑλόκειται σύγκρισις : *ut amissos colores lana non refert...sic vera virtus* κτλ.

27. *amissos colores*] τὸ ἀρχῆθεν φυσικὸν χρῶμα τοῦ ἔριου τὸ διὰ τοῦ χρωματισμοῦ ὕστερον ἀπολεσθὲν θεωρεῖται ὡς τὸ γνήσιον (ἐν ἀντιστοιχίᾳ πρὸς τὸ *vera virtus*) παραβαλλόμενον πρὸς τὸ τεχνητὸν χρῶμα.—28. *refert*] «ἀναπαράγει», ἐμφανίζει πάλιν.—*lana medicata*] «τὸ ἐμβαφὲν ἔριον». Τὸ *medicari* εἶναι μετάφρασις τοῦ ἑλληνικοῦ ῥήματος *φαρμάσσειν*. — *fusco*] κυρίως=τὸ φῦκος (τὸ θαλάσσιον φυτόν), ἀλλ' ἔνταῦθα ἢ ἐκ τούτου παρασκευαζομένη βαφή, δι' ἧς ἐποτίζετο τὸ ἔριον, πρὶν ἐμφαβῆ ἐν τῇ πορφύρᾳ.

29. *cum semel...excidit*] = ἀπαξ ἐκπεσοῦσα, ἀφανισθεῖσα.—30. *nec...cura reponi*] τῆς φράσεως τὸ ἄηθες ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἡ *virtus* παρίσταται ὡς νοσοῦσα καὶ βουλομένη, ἐνῶ ὡς ὑποκείμενον περιεμμένον μᾶλλον τὸ *deteriores* : «Οἱ γενόμενοι κακοὶ (οἱ δειλοὶ) δὲν φροντίζουσιν, ὅπως ἀποκαταστήσωσι (*reponi* = *restitui*) ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀληθῆ ἀρετὴν, εὐθύς ὡς αὕτη ἐξαφανισθῆ». Ἄλλ' ἀντὶ τούτου κατὰ προσωποποιίαν λέγεται : «ἡ ἀληθὴς ἀρετὴ ἀπαξιοῖ (*non curat*) ν' ἀποκατασταθῆ κτλ.» Περὶ τῆς

ἐννοίας πρὸλ. Τυρταίου 8,12 *τρεσσάντων δ' ἀνδρῶν πᾶσ' ἀπόλωλεν ἀρετή.*

31. si pugnat... cerva, erit ille fortis] σύγκρισις ἀπὸ τοῦ ἀδυνάτου. Ὁ νοῦς : ὅπως εἶναι ἀδύνατον νὰ μάχηται ἔλαφος κτλ., οὕτως εἶναι ἀδύνατον νὰ εἶναι ἀνδρεῖος κτλ.—33. perfidis se credidit] εἰρωνικὴ σύνδεσις δύο ἐναντίων ἐννοιῶν. Ὁ τόνος πίπτει ἐπὶ τὸ *perfidis*, ὅπερ καθιστᾷ βαρύτερον τὸ ὄνειδος τῆς παραδόσεως· διότι οἱ παραδοθέντες ἐνεπίστευσαν ἑαυτοὺς εἰς ἐκείνους, ὧν ἦτο γνωστὴ ἡ ἀπιστία. Ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Λιβίου ἀποδίδεται τῷ Ἀννίβᾳ *perfidia plus quam Punica* (XXI, 4, 9).—*Marte altero*] «διὰ δευτέρου πολέμου». — *proteret*] «θὰ κατασυντρούφη», ἡ ἰσχυρὰ ἔκφρασις χάριν τῆς ἀντιθέσεως.

35—36. *lora sensit... timuitque mortem*] διὰ τῆς παρατακτικῆς ἐκφορᾶς τῶν δύο προτάσεων ἀποτελεῖται προωθύτερον προσποιῶν εἰς τὸν λόγον ζωηρότητα· τὸ πρῶτον δηλ. γεγονός, ὅπερ ὑπῆρξε καὶ ἡ αἰτία τοῦ νὰ ἀνεχθῶσι δειλῶς οἱ Ρωμαῖοι στρατιῶται, ὅπως δεθῶσιν ὀπισθάγκωνα, τ. ἔ. ὁ φόβος, ἐπιφέρεται ὡς δεύτερον. Ὁ Ρωμαῖος στρατιώτης ἐδέχθη ἀσυγκίνητος καὶ μετ' ἀδιαφορίας (*iners*) τὰ ἐπονείδιστα δεσμά, φοβούμενος τὸν θάνατον, ἐν ᾧ ὁ ἀνδρεῖος δέχεται μετ' ἀδιαφορίας τὸν θάνατον, φοβούμενος τὸ ὄνειδος. — 36. *unde... sumeret*] ἐκ τοῦ *inscius* : «ἀγνοῶν πόθεν νὰ εὔρη σωτηρίαν τῆς ζωῆς». Τὸ δὲ *hic* (δεικτικὴ ἀντωνυμία τοῦ α' προσώπου)—οἱ περὶ ἐμὲ στρατιῶται. Ὁ νοῦς : «ἐν μόνον ὑπῆρξεν αὐτῷ ἐν τῷ πολέμῳ μέσον σωτηρίας, νὰ ριφοκινδυνεύσῃ ἀνδρεῖως μαχόμενος. Ἄλλ' ἀγνοῶν τοῦτο συνέχευε τὴν εἰρήνην πρὸς τὸν πόλεμον» (*duello ἀρχικῶς=bellο*). Ἡ πίστις καὶ αἱ διὰ τῆς πίστεως συνομολογούμεναι συμφωνίαι ἀνήκουσιν εἰς τὸν κατὰ τὴν εἰρήνην χρόνον, ἀλλ' ὁ δειλὸς στρατιώτης ἀπέδειξε τὴν πίστιν ταύτην ἐν πολέμῳ (*credidit de hostibus*), ὅπως ἀμαχητὶ σώσῃ τὴν ζωὴν του. — 38. *o pudor*] «ὦ αἰσχύνῃ» δηλ. τῆς Ρώμης. — 40. *altior*] «ὀρθομένη ὑπερτέρα». Ἡ ἀφαιρ. *ruinis* σημαίνει τὸ ὄργανον. Ἐπὶ τῶν ἐπονειδίστων ἐρειπίων τῆς Ἰταλίας πατοῦσα ἡ μεγάλη Καρχηδὼν ὀρθοῦται ὑψηλοτέρα.

41. *fertur*] «ἄζεται», «λέγεται». Εἶναι ἡ συνήθης φράσις, δι' ἧς ὁ λέγων ἐπιφορῖπτει τὴν εὐθύνην τῆς διηγήσεως αὐτοῦ ἐπὶ

τῆς φήμης ἢ τῆς παραδόσεως. Ἄλλ' ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα δὲν ἀμφιβάλλει περὶ τοῦ γεγονότος, ὅπερ κατ' αὐτὸν εἶναι ἀληθές· ἀλλ' ἢ γενναία προᾶξις τοῦ Ρήγγλου ἦτο τόσον ἀπίστευτος καὶ παραπλήσια πρὸς τὰς μυθικὰς παραδόσεις, ὥστε ὁ Ὅρατιος ὄφειλε νὰ μεταχειρισθῇ τὴν λ. fertur, ὅπως ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου εἰς τὴν ἀντίθεσιν τοῦ ἥθους τοῦ Ρήγγλου πρὸς τὸ ἥθος τῶν συγχρόνων Ρωμαίων. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὰ ἐν στ. 41—43 λεγόμενα ἀναφέρονται εἰς τὸν χρόνον τὸν πρὸ τοῦ λόγου τοῦ Ρήγγλου, ὅτε οὗτος ἀφίκετο εἰς Ρώμην καὶ αἰχμάλωτος ὢν τῶν Καρχηδονίων ἐνεφανίζετο ὡς capite deminutus (=ἐστερημένος τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων) καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀνάξιος νὰ τύχῃ ἀσπασμῶν παρὰ τῆς συζύγου καὶ νὰ περιπτυχθῇ τὰ μικρὰ τέκνα. — 42. capitis minor] ποιητικὴ ἐκφορὰ ἀντὶ τοῦ συνήθους capite deminutus. Ἡ δὲ γενικὴ capitis κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ capitis damnatus. — 43. virile] «ἀρρενωπὸν» ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ capitis minor. — 44. torvus] «ἀγριωπός». — humi posuisse] = in terram defixisse. Ὅργην καὶ ὀδύνην ἐξεδήλου ἢ ἀρρενωπὴ ὄψις του, καὶ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει διετέλει ὁ Ρήγγλος, ἕως οὗ κατώρθωσε νὰ στηρίξῃ τοὺς ἐνδοιάζοντας (labantes) συγκλητικούς. Ὅτι δ' οἱ συγκλητικοὶ ἐφαίνοντο ἐνδοιάζοντες πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Ρήγγλου, τοῦτο ἐξαίρει ἐτι μᾶλλον τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ. — 45. donec... firmaret ...properaret] τὸ donec μεθ' ὑποτακτικῆς, ὅπως δηλωθῇ ὁ σκοπὸς τοῦ ὑποκειμένου. — 46. auctor] οὕτως ἐκάλειτο ὁ γνώμης τινὸς εἰσηγητὴς ἐν τῇ συγκλήτῳ γινόμενος, οἱ δ' ὑπὲρ τῆς γνώμης αὐτοῦ συνηγοροῦντες ἔλεγοντο suasores. — numquam alias] ἐμφαντικώτερον τοῦ non alias : «οὐδέποτε ἄλλοτε». Ἡ πρωτοφανὴς γνώμη, ἣν εἰσηγεῖτο ὁ Ρήγγλος, ἦτο πρὸς ἴδιον αὐτοῦ ὄλεθρον. — 48. egregius exsul] «ὁ ὑπέροχος ἐξοριστός». Ὑπερείχε τῶν ἄλλων ὁ Ρήγγλος, διότι δὲν ἠξίωσε νὰ συμπενήσῃ μετὰ τῶν πενθούτων, οὐδ' ἐφάνη τὸ παρὰπαν ἐνδοιάζων, ἀλλ' ἔσπευσε ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἐξορίαν.

49. atqui] «ἀλλὰ μὴν», ἐκ τοῦ at + qui (ἀφαιρ. ἀόρ. ἀντ.) κυρίως = ἀλλ' ὅπωςδήποτε. — sciebat] καὶ ὁ Κικέρων (ἐνθ' ἀν.) λέγει περὶ τοῦ Ρήγγλου : neque vero tum ignorabat se ad crudelissimum hostem et ad exquisita supplicia proficisci,

sed iusiurandum conservandum putabat. — 50. non aliter] ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως ἐπιφέρεται διὰ τοῦ quam si (στ. 53): «οὐχὶ ἄλλως ἢ ἐάν», ἢ καταφατικῶς: «κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον... καθὼς ἐάν». — 51. dimoviti] «ἀπῆλθε διωθόμενος τοὺς ἐπιπροσθιόντας οἰκείους». — 52. reditus] ἀντὶ τοῦ ἐνικοῦ reditum, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μονοτονίας ἐκ τῆς καταλήξεως um: populum reditum morantem.

53. longa negotia] «τὰς ἀτελευτήτους» ὑποθέσεις καὶ ἐπομένως ἀνιαράς. — 54. diiudicata lite] «μετὰ τὴν διάγνωσιν τῆς δίκης», διότι ὁ προστάτης ἢ πάτρων παρίστατο ἐπὶ δικαστηρίου καὶ συνηγόρει ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ πελατῶν. — 55—56. Venafranos in agros... Tarentum]. Σπεύδει ἐκεῖ ὁ πάτρων, ἵνα ἀναζωογονηθῇ ἀπῆλλαγμένοις ἤδη ἀπὸ τῶν ἀνιαρῶν δικῶν. Τὸ Οὐέναφρον ἐπὶ τῆς Λατίνης ὁδοῦ ἐν Καμπανία καὶ ὁ Τάρας, ἀποικία τῶν Λακεδαιμονίων, ἐθεωροῦντο τόποι ἀναψυχῆς καὶ ἀνέσεως. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ δ' ὁ Ὀράτιος ἐκδηλοῖ τὴν ἐπιθυμίαν φεύγων τὰς ἐκ τῆς στρατείας ταλαιπωρίας νὰ ἐγκαταβιῶσῃ ἡσυχος ἐγγὺς τοῦ Τάραντος. Τὸ Οὐέναφρον ἐφημιζετο διὰ τοὺς πλουσίους αὐτοῦ ἐλαιῶνας.

11. (III, 6)

Ἡ ὥδῃ αὕτη ἔχει ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ Ὀκταβιανοῦ ἐπιχειρηθείσας μεταρρυθμίσεις. Τῷ 28 π. Χ. διόκει οὗτος τὴν ἕκτην ὑπατείαν μετὰ τοῦ Ἀγορίππου καὶ ὡς ἕκτακτον ἀρχὴν τὴν τιμητείαν, καθ' ἣν αὐστηρότατος γενόμενος ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν βουλευτικῶν ἀρχῶν καὶ οὕτως ἐξέβαλε τῆς Συγκλήτου πολλοὺς ἀναξίους, ἀναφοδόμησε δύο καὶ ὀγδοήκοντα ἱερὰ κατεστραμμένα, τὸ δὲ κυριώτατον, ἐφρόντισε περὶ τῆς τῶν ἡθῶν διορθώσεως καὶ μάλιστα περὶ τῆς ἠθικῆς ἀνυψώσεως τῆς οἰκογενείας διὰ τῆς μετρίων καθιερώσεως τοῦ γάμου.

Τοῦ ἀνορθωτικοῦ τούτου ἔργου τοῦ ἡγεμόνος εὐπρόθυμος ὑποστηρικτῆς προσέρχεται ὁ Ὀράτιος κηρύττων διὰ τῆς προκειμένης ὥδης πρὸς τὴν νέαν γενεάν τὴν εὐσέβειαν. «Ἀπὸ δύο ἤδη γενεῶν ἐκλιπούσης τῆς ἀρετῆς ταύτης, ἥτις ἦτο χαρακτηριστικὴ τῶν παλαιῶν Ρωμαίων, ἐπετόλασαν παντοῖα κακά, ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ ἡθῶν διαφθορά. Διὰ δὲ τὰ ἁμαρτήματα τῶν πατέρων τιμωρούμεθα ἡμεῖς οἱ ἀνάιτιοι καὶ ἀθῶοι ἀπρόγονοι. Παρημέλουν ἐκεῖνοι τῶν ναῶν, ὥστε νὰ κατακρημισθῶσι, καὶ ὀλιγόρουν τῆς ἱερότητος τοῦ γάμου. Ἐπακούθημα λοιπὸν τῆς περὶ τὰ θεῖα ὀλιγορίας ὑπῆρξεν ἢ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἠθικὴ παράλυσις τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς κοινωνίας. Ἄλλ' οὐχὶ ἐκ τιοῦτων πατέρων
Γ. Γρατσιάνου, Ὀρατίου Ὁρδαί. Ἐκδ. δευτέρα 1933 6

ἐγεννήθη ἡ νεότης ἐκείνη ἢ κατατροπώσασα τὸν Πύρρον, τὸν Ἀντίοχον καὶ τὸν Ἀννίβαν. Ἡ γενεὰ ἐκείνων διήγεν ἐν σωφροσύνῃ, βίου ἀπλότητι καὶ ἡθῶν αὐτηρότητι. Τὰ πάντα μαρφαίνει ὁ μέγας καὶ πανδαμάτωρ χρόνος· καὶ τῶν Ρωμαίων ἡ ἀρχὴ ἀφεύκτως θὰ καταπέση, ἐὰν μὴ ἐπέλθῃ ἔγκαιρος ἢ θεραπεία τοῦ κακοῦ. Τρεῖς γενεαὶ παρήλθον ἢ μία χείρων τῆς ἄλλης καὶ ἡ μέλλουσα εἶτι χείρων.

(*Μέτρον — Ἀλκαϊκὴ στροφή*)

1. delicta] ἦτοι ἐμφυλίουσ πολέμους, ὀλιγοψίαν περὶ τὰ θεῖα, ἡθῶν παρόλυσιν, ἅτινα ἁμαρτήματα ἤρξαντο νὰ ἐπιπολάζωσι κατὰ τὰς δύο προηγουμένας γενεὰς (maiorum), ἦτοι ἀπὸ τῶν χρόνων περίπου τοῦ Σύλλα (88 π. Χ.).—immeritus] ἐναντιωματικὴ ἢ σχέσις πρὸς τὴν πρότασιν delicta lues: «καίπερ ἀναίτιος ὢν θ' ἀποτίσης τὰ ἁμαρτήματα τῶν προγόνων». Πρὸβλ. Σολ. ἀπ. 13: ἀναίτιοι ἔργα τίνουσιν ἢ παῖδες τούτων ἢ γένος ὢν ὀπίσω. Εὐριπ. ἀποσπ. Ἀλκμ. 7: τὰ τῶν τεκόντων σφάλματ' εἰς τοὺς ἐκγόνους θεοὶ τρέπουσιν.

2. donec templa refeceris] «ἕως οὗ ἀνακαινίσσης», τ. ἔ. ἐφ' ὅσον δὲν ἀνακαινίζεις τοὺς ναοὺς· templum κυρίως εἶναι τετράγωνος χώρος γῆς (τέμενος, πλινθίον) περιοριζόμενος ὑπὸ τοῦ οἰωνοσκόπου καὶ διὰ τινῶν τυπικῶν τελετῶν καθιερούμενος· aedes εἶναι οἰκοδόμημα χρησιμεῦον εἰς λατρείαν θεοῦ τινος. Κατὰ ταῦτα χώροί τινες, ὡς τὰ rostra καὶ ἡ Curia, ἦσαν templa, καὶ ἂν μὴ ἦσαν πρὸς λατρείαν προωρισμένα. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ἤρμοζε πρὸς τινὰς aedes, οἷον πρὸς τὰς κυκλοτερεῖς τῆς Vestae. Ἀλλ' ὕστερον τὰ δύο ὀνόματα κατέστησαν συνώνυμα, ἰδίᾳ δὲ τὰ μὲν templa ἐδήλουν τοὺς νεωτέρους καὶ μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς, αἱ δὲ aedes τοὺς ἀρχαιότερους καὶ μικροτέρους.—3. labentes] ἀνήκει καὶ εἰς τὸ templa (labentia).—4. foeda... fumo] αἱ εἰκόνες τῶν θεῶν παρεμορφώθησαν ὑπὸ τοῦ καπνοῦ τῶν θυσιῶν ἢ καὶ ἐκ πυρκαϊᾶς τῶν ναῶν χωρὶς ν' ἀνακαινισθῶσι. Περὶ δὲ τοῦ ἔργου τοῦ Αὐγούστου λέγει ὁ Σουητιόνιος (Aug. 30) aedes sacras vetustate collapsas aut incendio absumptas refecit.

5. dis te minorem κτλ.] «ὑποτασσόμενος τοῖς θεοῖς ἄρχεις».—6. hinc] κατ' ἀνάλογίαν πρὸς τὸ ἐπόμενον refer νοητέον τὸ q. repete: «ἀπὸ τούτων λάμβανε πᾶσαν ἀρχὴν, εἰς τούτους ἀνά-

«φερε τὴν ἔκβασιν». Τὸ principium ἐν τῷ μέτρῳ ληπτέον ὡς τρισύλλαβον.—7. neglecti] «ἐπειδὴ ὀλιγωρήθησαν».

8. luctuosae] κατὰ πρόληψιν διορισμός: ut luctuosa sit, «ὥστε βαρέως νὰ πενθῇ ἐπὶ τοῖς κακοῖς τούτοις». Τὰ ἐκ τῆς ἀσεβείας κακὰ καταδεικνύονται ἐφεξῆς διὰ διαφορῶν ἱστορικῶν γεγονότων, καθ' ἃ ἠτήθησαν ἢ ἐκινδύνευσαν οἱ Ῥωμαῖοι.

9. Monaeses] ὁ **Μοναίσης** ἦτο ἐπιφανὴς Πάρθος, ὅστις καταφυγὼν τῷ 37 π.Χ. παρὰ τῷ Ἀντωνίῳ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ὑπόσχεσιν ὅτι θ' ἀναβῆ ἔπὶ τοῦ θρόνου τῶν Ἀρσακειδῶν. Ἀλλὰ τῷ ἐπιόντι ἔτει ὑποστρέψας πρὸ τῆς ἐκστρατείας οἴκαδε διηλλάγη πρὸς τὸν βασιλέα Φραάτην καὶ κατενίκησε δύο λεγεῶνας τοῦ Ἀντωνίου, ὧν ἠγεῖτο ὁ Ὀπλιος Στατιανός.—Pacori manus] «ἡ στρατιὰ τοῦ Πακωροῦ». Ὁ Πακωρός, υἱὸς τοῦ Ὁρόδου βασιλέως τῶν Πάρθων, κατετρόπωσε τῷ 40 π. Χ. τὸν ὑπαρχον (legatum) τοῦ Ἀντωνίου Δεκίδιον Σάζαν.

10. non auspicatos impetus] «τὰς οὐχὶ ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς γενομένης ἡμετέρας ἐφόδους».—contudit]=κατέθραυσεν.—11. praedam] δηλ. nostram, ἐκ τοῦ προηγουμένου nostros «τὴν ἀφ' ἡμῶν ἀρπαγεῖσαν λείαν».—12. renidet] «ἀπαστράπτει», «λάμπει ἐκ χαρᾶς, ὅτι προσέθηκε (adiecisse) τὴν ἀφ' ἡμῶν λείαν εἰς τὰ λεπτὰ αὐτοῦ περιδέραια». Οἱ μεγιστᾶνες τῶν Περσῶν ἔφερον λεπτὰ περιδέραια ὡς σημεῖον τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν.

13—14. raene] σύναπτε μετὰ τοῦ delevit: «τὴν πόλιν κατεχομένην ὑπὸ ἐμφυλίων πολέμων μικροῦ δεῖν κατέστρεψαν οἱ βάρβαροι τοῦ βοροῦ (Dacus) καὶ τοῦ νότου (Aethiops).—seditionibus] ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων πολέμων τοῦ Ἀντωνίου καὶ Ὀκταβιανοῦ. Μετὰ τοῦ Ἀντωνίου συννεμάχησαν οἱ Λακοὶ καὶ οἱ Αἰθίοπες, ἦτοι ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος τῆς Κλεοπάτρας.—15. classe formidatus] «διὰ τοῦ στόλου ἐπιφόβος»: ὑπονοῦνται αἱ 200 νῆες τῆς Κλεοπάτρας.—16. melior] «κρείττων», «ὑπέρτερος».

17. fecunda culpaе saecula] τὸ culpaе ἑξαρτᾶται ἐκ τοῦ fecunda: «αἱ ἁμαρτωλαὶ γενεαί».—18. Τῆς ἀσεβείας ἐπακολούθημα ὑπῆρξεν ἡ ἀνηθικότης, ἣτις πρῶτον μὲν ἐμόλυνε τὸν γάμον, τὴν ἀγνότητα τοῦ γένους καὶ τὸν οἰκογενειακὸν βίον (domos), εἶτα δὲ ἐντεῦθεν, ὡς ἀπὸ πηγῆς, ἐκρέουσα οἰονεὶ λοιμώδης τις

νόσος ἐπεξετάθη ἐπὶ πάντα τὸν δῆμον. Εἰς τὰς ἐφεξῆς τρεῖς στροφὰς περιγράφεται ὁ ἐκφυλισμὸς τῆς νεωτέρας οἰκογενείας.

21. motus Ionicos] ὀρχηστικὰς κινήσεις ἀκολάστους, εἰς αἷς ἠρέσκοντο οἱ ἠδυπαθεῖς Ἴωνες.—22. matura] ἐνταῦθα οὐχὶ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ nubilis (ὥραία γάμου), ἀλλὰ κατηγορηματικῶς ἀντὶ ἐπιρρήματος mature=προῶρος, προίμω, ὡς δεικνύει καὶ τὸ ἐπόμενον iam nunc.—fingitur] «διαπλάσσεται», «διαμορφοῦται» (=eruditur, formatur).—artibus] δηλ. amatoriiis ἢ meretriciis: «διὰ τῶν ἐρωτικῶν τεχνασμάτων».—23. iam nunc] «εὐθύς ἀπὸ τοῦδε», τ. ἔ. ἐν προίμῳ ἡλικία.—24. de tenero. . . ungui] «ἔξ ἀπαλῶν ὀνύχων», πρβλ. Κικερ. ad famil. I, 6, mihi a teneris, ut Graeci dicunt, unguiculis est, cognitus. Ἐν τῇ ὅλῃ στροφῇ ὁ Ὅρατιος ἐμφανίζει τὴν Ρωμαίαν κόρην ἀπὸ τῆς τυφροῦς ἡλικίας μέχρι τοῦ χρόνου, καθ' ὃν γίνεται ὥραία γάμου, λαμβάνουσαν διαρκῶς ἀπαίσια διδάγματα ἠθικῆς διαφθορᾶς.

25. mox] «εὐθύς κατόπιν» δηλ. τοῦ γάμου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πρόσθεν ἄγαμον βίον.—iuniores] δηλ. τῆς συζύγου.—26. inter mariti vina] ἐν συμποσίοις ὑπὸ τοῦ συζύγου παρατιθεμένων, ἔνθα οὐδὲ ὡς ὀφείλειεν αὐτὴ νὰ εἶναι παρούσα.—neque eligit cui donet] καὶ δὲν παρέχει κατ' ἐκλογὴν τὰς ἀπηγορευμένας ἡδονὰς ἐν τῇ σπουδῇ καὶ ἐν τῷ σκότει, ἀλλὰ δημοσίᾳ καὶ ἐν τῷ φανερῷ συνειδότος τοῦ συζύγου ὑπακούει εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ τυχόντος, εἴτε οὗτος εἶναι μεταπράτης (institor) εἴτε πλούσιος ἔμπορος.—29. iussa δηλ. surgere, ἐκ τοῦ ἐπομένου surgit.—coram] «δημοσίᾳ», διορίζει τὸ iussa.—non sine conscio marito] διορίζει τὸ surgit καὶ ἀντιτίθεται πρὸς τὸ impermissa gaudia.—31. navis Hispanae] «κύριος Ἰσπανικῆς νεώς», τ. ἔ. ἀσχολούμενος περὶ τὸ Ἰσπανικὸν ἐμπόριον, ἦτοι περὶ τὰ μέταλλά, μόλυβδον, χρυσόν, χαλκὸν κτλ., ἅτινα ἐξήγοντο ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης.—32. pretiosus emptor] «ἀγοραστὴς δίδων μεγάλας τιμὰς (pretiosus =qui dat magna pretia) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ cui donet (στ. 27). Ὁ δὲ πληθυντικὸς dedecorum ἔνεκα τῆς ἐν τῷ οὐσιαστικῷ emptor περιεχομένης ἐννοίας τῆς ἐπαναλήψεως.

33. Ἐν ταῖς ἐφεξῆς τρισὶ στροφαῖς ἀντιτίθεται πρὸς τὴν σύγχρονον οἰκογένειαν (his parentibus) ἢ ἄλλοτε ἐπὶ τῶν Λιβυκῶν πολέμων ὑπάρξασα. Ἰδιαιτάτα δὲ ἀντιτίθενται οἱ στ. 33—36 πρὸς

τοὺς 9—16.—34. sanguine Punico] ἀφαιρετ. ὀργανική: «διὰ λιβυκοῦ αἵματος», τ. ἔ. κατὰ τὸν πρῶτον Λιβυκὸν ἢ Καρχηδονικὸν πόλεμον.—35. cecidit] «πλήξασα κατέρριψεν», ἢ εἰκὼν ἀπὸ τοῦ πίπτοντος δένδρου εἰλημμένη, πρβλ. Ὅμ. Ἰλ. Β, 482: ὁ δ' ἤριπεν, ὡς ὅτε τις δρυὸς ἤριπεν. Ὁ Ἀντίοχος, βασιλεὺς τῆς Συρίας (223—187 π. Χ.), ἠττήθη ἐν Μαγνησίᾳ ὑπὸ τοῦ Σκίπιωνος (τῷ 190 π. Χ.). Καλεῖ ὁ Ὁράτιος τὸν Ἀντίοχον ingentem οὐχὶ ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἐπώνυμον αὐτοῦ (Magnus) ἀλλ' ἔχων ἐν νῶ τὰς μεγάλας δυνάμεις, αἷς οὗτος διέθετεν, ὅπως τὸν Ἀννίβαν καλεῖ dirum «δεινόν».—36. Hannibalemque] ὁ Ἀννίβας, ὡς γνωστόν, κατέφυγε πρὸς τὸν Ἀντίοχον.

37. rusticorum militum] «ἀγροίκων (τ. ἔ. ἀγροδιαίτων) στρατιωτῶν», οἵτι ἦσαν κυρίως οἱ Σαβῖνοι.—mascula proles] «ἀρρενωπὸς γόνος», τ. ἔ. μὴ ἐκθηλυνηθείς.—39. versare] «ν' ἀναπολῆ», «ν' ἀναστρέφῃ». Τὸ δὲ Sabellis συνεφώνησε πρὸς τὸ ligonibus καθ' ὑπαλλαγὴν ἀντὶ νὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὸ glaebas (=βόλους).—40. ad arbitrium matris] ἡ μήτηρ διόκει τὴν ἐργασίαν ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἐν τῷ ἀγρῷ ἐπιμελῶς καὶ μετ' αὐστηρότητος, ὥστε τὰ τέκνα εἰς πᾶν αὐτῆς νεῦμα νὰ ὑπηρετῶσι προθύμως καὶ εὐπειθῶς.—41. fustes] «ξύλα πρὸς παρασκευὴν πυρᾶς».—ubi mutaret. . . demeret] χρονικὴ πρότασις καθ' ὑποτακτικὴν πρὸς δήλωσιν ἐπαναλήψεως τῆς πράξεως, ἣτις σύνταξις εἶναι συνήθης μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κικέρωνος.—42. mutaret umbras] «μετήλασσε τὰς σκιὰς», ποιητικὴ παράστασις τῆς προσεγγιζούσης ἐσπέρας. Ἐν ᾧ δηλ. ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου τὰ ὄρη ῥίπτουσι τὴν σκιάν των πρὸς τὴν δυτικὴν πλευράν, δυομένου ῥίπτουσι αὐτὴν πρὸς τὴν ἀνατολικήν.—iuga demeret] «ἀφήρει τοὺς ζυγοὺς ἀπὸ τῶν κατεπεπονημένων βοῶν». Διὰ τούτων συνεχίζεται ἡ περιγραφή τῆς ἐσπέρας, πρβλ. τὸ Ὅμηρ. βουλευτός.

43—44. amicium tempus] «φέρων τὸν εὐάρεστον χρόνον», τ. ἔ. τὴν ἐσπέραν καθ' ἣν οἱ γεωργοὶ ἀναπαύονται.—abeunte] «διὰ τοῦ ἀποχωροῦντος ἄρματος». Παρατίθει τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ agens.

45. damnosus dies] «ὁ πανδαμάτωρ χρόνος».—imminuit] πρβλ. Σοφ. Αἴαν. 714: πάνθ' ὁ μέγας χρόνος μαραίνει.—46. avis] ἀφαιρετ. συγκρ. βραχυλογικῶς ἀντὶ avorum aetate.—

nox daturos] «οἷτινες μέλλομεν νὰ γεννήσωμεν μετ' ὀλίγον γενεάν χειρόνα», ἐὰν δηλ. μὴ φροντίσωμεν περὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἡμῶν διορθώσεως.

12. (I, 21)

Εὐχαριστῶν τῷ Ἀπόλλωνι ὁ Ὀκταβιανὸς ἐπὶ ταῖς νίκαις, κατέστησε πρὸς τιμὴν αὐτοῦ καὶ ἐτέλεσε τῷ 28 π. Χ. τοὺς Ludos Actiacos καὶ καθιέρωσεν ἐπὶ τοῦ Παλατινοῦ λόφου τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ θεοῦ τούτου. Ὁ Ἀπόλλων ἐγένετο τοῦ λοιποῦ ὁ προστάτης τοῦ νέου κράτους. Πρὸς τιμὴν δ' αὐτοῦ καὶ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς τούτων μητρὸς Λητοῦς ἤγετο κατ' ἔτος ἑορτή, καθ' ἣν εὐγενεῖς παῖδες καὶ κόραι ἦδον καὶ ὠρχοῦντο. Ἐκ τῆς αὐτῆς τινὸς ἀφορμῆς ἐποιήθη πιθανῶς ἡ προκειμένη ψδῆ, ἣτις εἶναι ὕμνος εἰς τοὺς εἰρημένους θεοὺς καὶ εὐχὴ πρὸ τὸν Ἀπόλλωνα, ὅπως σώξῃ τὴν πόλιν καὶ τὸν *πρῶτον πολίτην*, τὸν Καίσαρα.

*Ἐχει δὲ ἡ ψδῆ τύπον χορικοῦ ἔσματος. Ὁ πρῶτος στίχος τῆς πρώτης στροφῆς ἄδεται ὑπὸ τῶν παίδων, ὡς πρώτου ἡμιχορίου, ὁ δεύτερος ὑπὸ τῶν παρθένων ὡς δευτέρου ἡμιχορίου καὶ ὁ τρίτος καὶ τέταρτος ἄδονται ὁμοῦ ὑφ' ὅλου τοῦ χοροῦ. Εὐδυνομένου δ' ἐφεξῆς τοῦ σχήματος τούτου, ἡ δευτέρα στροφή ἄδεται ὑπὸ τῶν παίδων, ἡ τρίτη ὑπὸ τῶν παρθένων καὶ ἡ τετάρτη ὑφ' ὅλου τοῦ χοροῦ.

(Μέτρον—τρίτη Ἀσκληπιάδειος στροφή)

1. Dianam] ἡ πρώτη συλλαβὴ μακρά, ὅπως καὶ παρὰ Βεργίλιῳ Αἰν. 1, 499. — dicite] = ὑμνεῖτε. Τὸ dicere συνώνυμον τῷ canere. — 2. intonsum] πρβλ. Ὅμ. Ἰλιάδ. : *Φοῖβος ἀκερσεκόμης*, ὅπερ ἦτο σύμβολον τῆς αἰωνίας νεότητος. Καλεῖται Κύνθιος ὁ Ἀπόλλων ἀπὸ τοῦ ἐν Δήλῳ ὄρους, ἔνθα ἐπιστεύετο ὅτι ἐγεννήθη. Παρατίθει δ' ὅτι αἱ μὲν τρυφεραὶ παρθένοι προτιρόπονται ὑπὸ τῶν παίδων νὰ ὑμῶσι τὴν Ἀρτεμιν, τ. ἔ. *τὴν κόρην τὴν ἀεὶ ἀδμήτιαν* (Σοφ. Ἡλ. 1239), οἱ δὲ παῖδες ὑπὸ τῶν παρθένων τὸν Ἀπόλλωνα τὸν αἰωνίως νέον. — 3. Latonam] ἡ Λητώ ἀφείλει νὰ ὑμνηθῇ ὡς οὖσα μήτηρ τῶν δύο θεῶν, πρβλ. Ὅμ. Ὑμν. εἰς Ἀπόλλ. 14 : *χαῖρε, μάκαιρ', ᾧ Λητοῖ, ἐπεὶ τέκες ἀγλαὰ τέκνα*.

3—4. supremo Iovi] δοτικὴ ἐν σημασίᾳ ποιητικοῦ αἰτίου διορίζουσα τὸ dilectam, πρβλ. τὸ Ὅμηρ. *κηρόθει φιλέειν* (Ὀδυσ. Ο, 370).

5. laetam fluviiis] «τὴν ἐπὶ τοῖς ποταμοῖς τελομένην». Ἡ

*Αρτεμις ἐκαλεῖτο ποταμία.—nemorum coma] «ἐπὶ τῇ κόμῃ τῶν ἀλσῶν», τ.ἔ. ἐπὶ τῷ φυλλώματι, εἰς τὰ φυλλώδη ἄλση. Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς λ. coma πρβλ. Ὅμ. Ὀδ. Ψ, 192 ἀπέκομα κόμην τανυφύλλου ἐλαίης. Φυσικὸν ἦτο ἡ θεὰ τοῦ κυνηγίου ν' ἀγαπᾷ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰ δάση, οὗ ἕνεκα ἐκαλεῖτο καὶ Nemorensis.—6. gelido Alcido] «ἐπὶ τοῦ παγεροῦ Ἀλγίδου», ὄρους ἐγγυὲς τοῦ Τουσκούλου, ὄρατοῦ ἀπὸ τῆς Ρώμης, ὅπερ ἀλαχοῦ καλεῖται ὑπὸ τοῦ Ὅρατιου (III, 83, 9) nivialis.

7. Τὰ δάση τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄρους Ἐρμάνθου καλοῦνται nigrae ἕνεκα τοῦ ὑπομέλανος χρώματος τῶν φύλλων τῆς πίτυος καὶ τῆς ἐλάτης, τὰ δὲ τοῦ Κράγου, ὄρους τῆς Λυκίας (ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἀρτεμις *Λύκι' ὄρεα διδάσσει*, Σοφ. Οἰδ. Τύρ. 208), ἕνεκα τοῦ καθαρωτέρου πρασίνου χρώματος τῶν ἐπ' αὐτοῦ φρεμένων φηγῶν, λαρίκων καὶ ἄλλων τοιούτων δένδρων καλοῦνται virides.

9. Φονεύσας ὁ Ἀπόλλων τὸν ὄφιν Πύθωνα κατήλθεν εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Θεσσαλικῶν Τεμπῶν, ἔνθα ἐκαθαρίσθη ἐν τῷ Πηνειῷ ποταμῷ καὶ ἀπέκοψε τὸν ἱερὸν κλάδον τῆς δάφνης, δι' οὗ ἔστεφάνωσε τὸ μέτωπόν του.—tollite laudibus] «ἐγκωμιάσατε», «ὑμνήσατε».—11—12. insignem umerum] ὁ διὰ τὴν φαρέτραν καὶ τὴν λύραν ἀριπρεπὴς τοῦ θεοῦ ὄμος, ὡς ὢν τὸ μέρος τοῦ σώματος τὸ φέρον ταῦτα (κυρίως ἡ μὲν φαρέτρα ἐφέρετο ὀπισθεν τῶν ὤμων, ἡ δὲ λύρα ἐστηρίζετο πρὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου), κεῖται ἀντὶ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, ὅστις εἶναι ἀργυρότοξος, μουσηγέτης, κιθαρῳδός. Ἡ δὲ λύρα καλεῖται fraterna ὡς εὐρεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ, ὅστις ἐδώρησεν αὐτὴν τῷ Ἀπόλλωνι.

13. Hic] ὁ Ἀπόλλων ὡς ἀποτρόπαιος, ἢ ἀλεξίκανος (avertuncus).—bellum lacrimosum] τὸν πολὺδακρυν, δακρυόεντα πόλεμον (Ὅμηρος). Ἰκετεύουσι τὸν θεὸν οὐχὶ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ἀλλ' ὅπως τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου ἐπιπέσωσιν ἐπὶ τοὺς Πάρθους καὶ τοὺς Βρεταννοὺς, οὐχὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τῶν Ρωμαίων.—14. principe] ἡ προσηγορία princeps ἡ τῷ Ὀκταβιανῷ δοθεῖσα ἦτο βραχύτερος τύπος οὐχὶ τοῦ «princeps senatus», εἰ καὶ ἔλαβεν οὗτος καὶ τὴν προσηγορίαν ταύτην, ἀλλὰ τοῦ princeps in re publica ἢ τοῦ princeps civitatis, ὥστε princeps=ὁ πρῶτος πολίτης.

15. Persas] ἦτοι τοὺς Πάρθους, παρ' οἷς ἐξερογάγη στάσις

ἔνεκα τῆς περὶ τοῦ θρόνου ἔριδος Φραάτου καὶ Τιριδάτου. Καὶ ἐν Βρετανίᾳ ἐπεκράτουν ἐσωτερικαὶ ταραχαί. Κατὰ τούτων παρεσκευάζετο νὰ στρατεύσῃ ὁ Ὀκταβιανὸς (πρβλ. ᾠδ. 10). — *vestra prece*] τὰ ἡμιχόρια ἀλευθύνονται πρὸς ἄλληλα.

13. (I, 31)

Προσευχὴ τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, οὗ ὁ ναὸς καθιερώθη ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου τῷ 28 π. Χ. (πρβλ. ᾠδ. 12) ἐπὶ τοῦ Παλατινοῦ λόφου. Τὸν ναὸν ἐκόσμηε καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Σκόπα πεποιημένον ἄγαλμα τοῦ «κιθαρωδοῦ Ἀπόλλωνος». Τί δ' αἰτεῖται ὁ ποιητὴς παρὰ τοῦ προστάτου αὐτοῦ θεοῦ; Οὐχὶ ἄφθονα σπαρτά, παχείας ἀγέλας, χρυσὸν καὶ ἐλέφαντα, οὐχὶ εὐκάρπους ἀμπελῶνας, ἐφήμερα ταῦτα πάντα ἀγαθὰ καὶ τῶν πολλῶν ἴδια. Οὕτε τοὺς εὐτυχήσαντας νὰ παρασκευάζωσι καλλίστους οἶνους ζηλεύει, οὕτε τὸν ἔμπορον τὸν ἀντὶ πολλῶν καὶ δεινῶν κινδύνων ἀγοράζοντα καὶ πίνοντα τούτους φθονεῖ. «Μακρὰν ἄπ' ἐμοῦ ἢ τοιαύτη εὐτυχία· ἐλαῖαι καὶ χόρτα, ἰδοὺ ἢ εὐάρεστος τροφὴ μου. Δός μοι, υἱὲ τῆς Δητοῦς, ν' ἀπολαύσω ἐν ὑγείᾳ τῆς μικρᾶς μου περιουσίας, ἣτις μοι ὑπεραρκεῖ, καὶ νὰ περάσω γῆρας ὄρατον καὶ εὐθαλές, ἀκμαῖος τὸν νοῦν καὶ ἀσκῶν τὴν ποιητικὴν μου τέχνην».

(Μέτρον—Ἀλκαϊκὴ στροφή)

1. *dedicatum*] λέγεται *dedicare deum* (Apollinem). ὅπως λέγεται καὶ *dedicare aedem*. Ἴσως δὲ μετεχειρίσθη ὁ ποιητὴς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος σύνταξιν, διότι ἐν τῷ ναῷ ὑπῆρχε καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ.—*poscit*] ἐντονώτερον τοῦ ἐπομένου *orat*.—2. *vates*] ἐμφαντικὴ ἢ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου θέσις τῆς λέξεως. Ὁ λυρικός ποιητὴς ἔχει ἰδιαιτέραν ἀξίωσιν παρὰ τοῦ προστάτου τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ ἐμπνέοντος τὴν τέχνην αὐτοῦ. — *ponum liquorem*] «νέον οἶνον», ὡς ἀπαρχὴν δηλ. ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ ἔτους, ὅπως ἦτο σύνηθες ἐν ταῖς θυσίαις. Ἄλλως δὲ καὶ ἡ σπονδὴ νέου οἴνου ἤρμοζε πρὸς τὸν νέον ναόν.—3. *opimae*] «τῆς πλουσίας».—4. *segetes feraces*] «τὰ εὐκαρπα λήια». Γνωστὴ ἦτο ἡ Σαρδὼ διὰ τὴν ἄφθονον παραγωγὴν σίτου (πρβλ. Στεράβωνα V κεφ. 7: *ἔστι δὲ αὐτῆς (τῆς Σαρδόνης) τὸ πολὺ μέρος τραχὺ καὶ οὐκ εἰρηναῖον, πολὺ δὲ καὶ χώραν ἔχον εὐδαίμονα τοῖς πᾶσι, σίτῳ δὲ καὶ διαφερόντως*).

5. *aestuosae*] «τῆς καυστικῆς». Διὰ τὸ θερμὸν τοῦ κλίμα-

τοσ ἐν Καλαβρία διεχίμαζον τὰ ποίμνια.—grata] «τὰ εὐάρεστα εἰς τὴν ὄψιν». Κατ' ἄλλους ἦτιον πιθανῶς τὰ ποίμνια λέγονται grata ὡς εὐγνώμονα πρὸς τοὺς κυρίους των, οἵτινες ἐκ τοῦ πολυτίμου τούτων ἐρίου ἀπελάμβανον ἀφθονον κέρδος. — 6. non aurum aut efur Indicum] συνήθης ποιητικὴ παράστασις τοῦ ἔξ Ἀνατολῆς πλούτου.—7. Liris] ὁ ποταμὸς Λεῖρις (νῦν Garigliano) διαρρέει τὰς οἰνοφόρους πεδιάδας (rura) τῆς Καμπανίας. Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ ἐγγὺς τῆς θαλάσσης εἶναι ὁ ager Falernus καὶ οὐχὶ μακρὰν ὁ mons Massicus. — 7—8. quieta aqua taciturnus] «ὁ διὰ τοῦ ἠρέμου ροῦ σιωπηλός», τ. ἔ. ὁ ἀθόρυβος ποταμός.—mordet] κυρίως «δάκνει», τ. ἔ. ἐπιψαύει, παρορρέει (perstringit, lambit).

9. premant...falce] «ἄς κλαδεύωσι διὰ Καληνοῦ κλαδευτηρίου», ποιητικὴ παράστασις τῆς πλουσίας κτήσεως : ἄς τρυγῶσι τοὺς πλουσίους ἀμπελώνάς των, δὲν τοὺς ζηλεύω. Τὸ premant =reprimant, ὅπερ σημαίνει περιστέλλειν διὰ τῆς κλαδέσεως τὴν ἀκόλασπον βλάστησιν τοῦ κλήματος. Τὸ ἐπιτίθειον Calena διορίζει κατὰ τινα ὑπαλλαγήν τὸ falce, ἐν ᾧ ἔπρεπε φυσικώτερον νὰ διορίζῃ τὸ vitem. Τὸ δὲ vitem ἀντικείμενον τοῦ premant καὶ τοῦ dedit.—11. exsiccet] «ἄς ξηραίνῃ», τ. ἔ. ἄς «ἐκπίνῃ», ὅπερ δηλωτικὸν τῆς ἀπληστίας τοῦ πίνοντος.—culillis] «διὰ κυλίκων». Οὕτως ἐκαλοῦντο κυρίως τὰ πῆλινα ποτήρια, ὧν ἐποιούντο χοῆσιν ἐν ταῖς σπονδαῖς οἱ ποντίφικες καὶ αἱ Ἑστιάδες. Ἄλλ' ὁ πλούσιος ἔμπορος πίνων ἀπλήστως μεταχειρίζεται οὐχὶ πῆλινα τοιαῦτα ποτήρια, ἀλλὰ χρυσᾶ. Παρὰ τὸν προμνημονευθέντα πλούσιον κάτοχον τῶν ἀμπελώνων παρατίθεται ὁ πλούσιος ἔμπορος.

12. vina reparata] «οἶνοι ἀνταλλαγέντες ἀντὶ Συριακῶν ἐμπορευμάτων», τ. ἔ. ἀγορασθέντες ἐκ τῆς προσόδου τῆς ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ἀπὸ τῆς Συρίας καὶ τῆς ἄλλης Ἀνατολῆς κομιζομένων ἐμπορευμάτων (τ. ἔ. μύρων, πορφύρας κτλ.). Τὸ reparare (ἀντικησασθαί τι, ἀντιλαβεῖν) σημαίνει κυρίως κτᾶσθαί τι εἰς ἀναπλήρωσιν προσγενομένης βλάβης (πρβλ. ᾠδ. 8, στ. 24).

13—14. dis carus ipsis] εἰρωνικῶς, ὅπως δεικνύει καὶ τὸ μεθ' ὑπερβολῆς εἰρημένον ter et quater anno. Ὁ νοῦς : ἄς πίνῃ μὲ χρυσᾶ ποτήρια τὸν πολύτιμον οἶνόν του ὁ πλούσιος ἔμπορος δὲν τὸν ζηλεύω διὰ τὴν τοσαύτην εὐδαιμονίαν του· καὶ φυσικᾶ

φαντάζεται ὅτι εἶναι καὶ φίλτατος (οὐχὶ τῆς τύχης, ὅπως ὁ πλούσιος ἀμπελοκτῆμων, ἀλλὰ) αὐτῶν τῶν θεῶν, ἀφ' οὗ τόσον συχνὰ ἐντὸς τοῦ ἔτους διαπλέει τὸν Ὀκεανὸν χωρὶς νὰ ναυαγήσῃ.— *quippe revisens*] «ἀτε δὴ ἐπαναβλέπων». Ἡ μετὰ μετοχῆς σύνταξις τοῦ *quippe* (ἀντὶ τῆς παρὰ τοῖς δοκίμοις πεζογράφοις συνήθους *quippe qui* μεθ' ὑποτακτ.) ἐπιδίδει κυρίως ἀπὸ τῶν Αὐγουστειῶν χρόνων.—16. *me pascunt*] ἡ ὀριστικὴ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς προηγούμενας ὑποτακτικὰς τὰς δηλούσας παραχώρησιν: «ἄλλοι ἄς ζῶσιν ἄλλως, ἐμὲ τρέφουσι κτλ.».

16. *cichorea*] «τὰ κιχώρια». Μεταχειρίζεται ὁ ποιητὴς τὴν ἑλληνικὴν λέξιν, ἣ δὲ λατινικὴ εἶναι *intubum* ἢ *intubus*.— *leves*] «ἐλαφραί», εὐπεπτοὶ ἄλλαξοῦ καλεῖ ὁ Ὁράτιος τὰς μαλάκας *salubres gravi corpori* (Ἐπιδ. 2, 58). Ἡ λιτὴ διαίτα τοῦ ποιητοῦ ἀντίκειται ζωηρῶς πρὸς τὴν ἀνωτέρω παρασταθεῖσαν πολυτελεῖ εὐωχίαν τοῦ πλουσίου.

18. *Latoe*] ὁ Ἀπόλλων ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων *Ἀητῶος*, *Ἀητοῖδας*, *Ἀητοῖδης*.—*at*] «ἀλλὰ πρὸ πάντων». Τρία αἰτεῖται παρὰ τοῦ νιοῦ τῆς Ἀητοῦς ὁ ποιητὴς: *at dones precor mihi*, 1) *frui paratis* (ν' ἀρκῶμαι ἀπολαύων τῶν κεκτημένων), 2) *valido* (δηλ. *frui*) ν' ἀπολαύω ὦν ὑγίης, 3) *interga cum mente degere senectutem nec turpem nec cithara carentem* (σώας ἔχων τὰς φρένας νὰ περάσω γῆρας μῆτε αἰσχρὸν μῆτε ἄνευ κιθάρας).

14. (III, 13)

Τῇ προτεραίᾳ τῆς 13 Ὀκτωβρίου, ὅτε οἱ ποιμένες τῆς κόμης Βανδουσίας τελουῖντες τὴν ἐορτὴν τὰ *Fontanalia* ἔμελλον νὰ προσφέρωσι τὴν νεομισμένην θυσίαν εἰς τὴν ὁμώνυμον πηγὴν, λαμβάνει ἀφορμὴν ὁ ποιητὴς διὰ τῆςδε τῆς ὁδῆς νὰ ὑμνήσῃ αὐτήν. Τὰ χρυσταλλώδη καὶ διαυγῆ αὐτῆς ὕδατα καταπηδῶσιν ἀπὸ τοῦ ἀποκρήνου πρηνοσκεποῦς βράχου φλόαρα καὶ κελαρύζοντα. Ὁ δὲ ποιητὴς λατρεύει καὶ ἀγαπᾷ αὐτὴν εὐγνώμων ἐπὶ τῇ δροσερότητι καὶ τῇ ἀναψυχῇ, ἣν διὰ τῆς πυκνῆς σκιᾶς τῶν ὑπερθεῶν δένδρων παρέχει εἰς τοὺς πεπονημένους βόας καὶ τὰ πλανώμενα πρόβατα καὶ εἰς αὐτὸν τοῦτον. Διὰ τοῦτο μέλλει αὔριον νὰ ἐγγυθῇ εἰς αὐτὴν οἶνος γλυκύς, νὰ ριφθῶσιν ἄνθη καὶ νὰ προσενεχθῇ θυσία νεαρὸς κορῆς, ὃν χάριν τῆς θελκτικῆς πηγῆς μετ' ἐνδιαφέροντος περιγράφει. Τὴν λατρείαν καὶ εὐγνωμοσύνην του θέλει ὁ Ὁράτιος διὰ τοῦ ἔσματος αὐτοῦ νὰ ἐκδηλώσῃ πρὸς τὴν ἱερὰν πηγὴν καὶ ν' ἀπαθατίσῃ αὐτήν: *fies nobilium tu quoque fontium*.

(Μέτρον—τρίτη Ἀσκληπιάδειος στροφῆ)

1. fons Bandusiae] γενικὴ ἐπεξηγ., ὡς urbs Romae, flumen Galaesi. Φαίνεται ὅτι ἡ πηγὴ δὲν ἔκειτο, ὡς πολλοὶ νομίζουσιν, ἐν τῇ Σαβινικῇ ἐπαύλει, ἀλλ' ἐν τινὶ κόμῃ τῆς ἰδίας τοῦ ποιητοῦ πατρίδος, Bandusia καλουμένη, ὡς δεικνύουσι καὶ ἄλλα ὁμοιοκατάληκτα τοπωνύμια τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας, οἷον Genusia, Venusia κτλ. Ἀπὸ τοῦ τόπου λοιπὸν ὠνομάζετο ἡ πηγὴ, ἢν ἔξ ἀναμνήσεων ὁ ποιητὴς ἢ καὶ ἐκ νέας ἐπισκέψεως ἕμνεῖ ἐνταῦθα. —splendidior vitro] «διαυγεστέρα τοῦ κρυστάλλου», πρβλ. Βεργ. Αἰν. VII 759 vitrea Funcius unda.—2. Κατὰ τὴν ἑορτὴν τὰ Fontanalia ἢ Fontinalia ἐχύνετο εἰς τὰς πηγὰς οἶνος καὶ ἐρρίπτοντο ἄνθη.—3. cras] αὔριον δηλ. τῇ 13 Ὀκτωβρίου, καθ' ἣν θὰ τελεσθῆ ἡ ἑορτή.—donaberis haedo] «θὰ σοὶ προσενεχθῆ δῶρον (τ. ἔ. θυσία) ἐρίφιον», δηλ. ὑπὸ τῶν ποιμενικῶν κατοίκων τῆς κόμης τῶν ἀγόντων τὴν ἑορτήν. Ἐκ τοῦ Ὀμήρου ἢδη (Ἰλ. Ψ, 148) μανθάνομεν ὅτι ἐθύοντο κριοὶ εἰς πηγὰς.

4—5. cui frons...primis] «εἰς ὃ τὸ μέτωπον τὸ οἰδαινόμενον ἅμα τῇ πρώτῃ ἐκφύσει τῶν κεράτων» ποιητικὴ περιγραφὴ τῆς νεαρᾶς ἡλικίας τοῦ κριοῦ. — venerem et proelia] «ἔρωτα καὶ μάχας», δηλ. πρὸς τοὺς ἀντιζήλους κριοὺς.—destinat] «προορρίζει», προμηνύει. Τὸ αὐτὸ ρῆμα ἐννοεῖται καὶ ἐπὶ τοῦ ἐπομένου frustra, οὕτως ἐμφαντικὴ εἶναι ἢ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου θέσις.—6—7. nam] αἰτιολογικὸν τοῦ frustra. — inficiet] «θὰ βάψῃ». —gelidos...rubro] ἐκ μὲν τῆς ἀντιθέσεως τοῦ rubro προσποιεῖται εἰς τὸ ἐπιθέτον gelidos πρὸς τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ψυχροῦ καὶ ἢ τοῦ *διανγοῦς*, ἐκ δὲ τῆς ἀντιθέσεως τοῦ gelidos παράγεται ἐν τῷ ἐπιθέτῳ rubro πρὸς τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἐρυθροῦ καὶ ἢ τοῦ *θερμοῦ*.

9. hora] «ἡ ὥρα τοῦ ἔτους». — Caniculae] τ. ἔ. τοῦ Σειρίου, τοῦ λαμπροτάτου ἀστεροῦ ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Κυνός, ἔξ οὗ καὶ τὰ κυνικὰ καύματα, dies caniculares. — 10. nescit] = nequit «δὲν δύναται νὰ ἄπτηται». Ἡ πηγὴ ἦτο ἐσκεπασμένη ὑπ' εὐσκίων ὀνδρῶν.—12. vago] οὕτω καλεῖται τὸ πλανώμενον καὶ σποράδην νεμόμενον ποίμνιον τῶν προβάτων ἐν ἀντιθέσει τινὶ πρὸς τοὺς κεκηκῶτας βοῦς, οἵτινες ἐπανέρχονται ὑπεξυγώμε-

νοι. Πρὸς τὸ ἐπίθετον *vagus* πρὸβλ. τὸ ὄμηρ. *πλατέ' αἰπόλια* (Ἰλ. VII, 86).

13. *nobilium...fontium*] γενικὴ τοῦ ὄλου, «θὰ γίνης μία τῶν περιφήμων πηγῶν», θὰ καταλεχθῆς εἰς τὰς περιφήμους πηγάς.—*tu quoque*] ὅπως δηλ. ἡ Κασταλία, ἡ Δίρκη, ἡ Ἀρέθουσα, ἡ Ἰπποκρήνη κτλ.—14. *me dicente*] αἰτιολογικὴ μετοχὴ «διότι ἐγὼ ὑμῶν». — *ilicem*] ὁ ἐνικὸς ἀριθμὸς περιληπτικῶς «τοὺς πρίνους». Τὰ σκευρὰ δένδρα ὑψοῦντο ἐπὶ τοῦ βραχώδους σπηλαίου, ἔξ οὗ καταπηδῶσι κελαρῦζοντα τὰ ὕδατα τῆς πηγῆς. Ἐν ταῖς λέξεσι *loquaces lymphae desiliunt* παρατήρει τὴν ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ γράμματος *l* παραγομένην παρήχησιν πρὸς παρὰστασιν τοῦ ἤχου τῶν καταπιπτόντων ὑδάτων.

15. (III, 25)

Διθύραμβος. Εἰς τὰς δεινὰς στάσεις καὶ τοὺς ἐμφυλίους σπαραγμοὺς ἐν Ρώμῃ ἐπηκολούθησε διὰ τῆς ἀρίστης τοῦ Ὀκταβιανοῦ διοικήσεως περίοδος εἰρήνης, τάξεως καὶ εὐχοσμίας. Εὐγνωμονοῦντες δ' οἱ Ρωμαῖοι προσηγόρευσαν αὐτὸν Αὐγούστον, δι' ἧς προσηγορίας ὁ Καῖσαρ ὑψοῦτο ὑπὲρ τοὺς ἀνθρώπους θεωρούμενος ὡς θεόπεμπος, ὡς τις ἀντιπρόσωπος τοῦ Διὸς ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐπὶ τούτῳ ἐνθουσιῶν ὁ Ὁράτιος ἐποίησε τὴν προκειμένην ᾠδὴν, ἔχουσαν διθύραμβικὸν χαρακτῆρα, ἐν ἣ ἐμφανίζεται ἔμπεφορημένος μανίας καὶ ἐκστάσεως βακχικῆς: «Ἀφαρπάζεται ὑπὸ τοῦ Βάκχου δὲν γνωρίζει ποῦ, οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀτενίζουσι παράδοξα σπηλαία καὶ ἄγνωστα ἄντρα, ὄχθας ποταμῶν καὶ ἄλση· μέλλει νὰ ψάλλῃ οὐχὶ μικρὸν τι οὐδὲ κατὰ τρόπον ταπεινόν, τὴν αἰωνίαν δόξαν τοῦ Καίσαρος· ἀκολουθεῖ τὸν θεόν, διότι ὀφείλει· καὶ εἶναι μὲν τοῦτο, λέγει, γλυκὺ, ἀλλὰ καὶ φοβερόν». Παρατηρητέον δὲ καὶ τοῦτο: ἐνῶ ὁ ποιητὴς λέγει ὅτι ὑποκείμενον τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ ἔσματος ἔσται ὁ ὕμνος τῆς δόξης τοῦ ἀποθεωθέντος Καίσαρος, διὰ τῆς εἰς τὸ ὑποκείμενον τοῦτο προσοδιδομένης ἐξάρσεως ὁ ὑπεσχημένος ὕμνος εἶναι ἔτιμος.

(Μέτρον—πρώτη Ἀσκληπιάδειος στροφὴ)

1. *Quo*] «ποῦ», ἐρωτᾷ οὕτως ὁ ποιητὴς φανταζόμενος ὅτι ἀφαρπάζεται ὑπὸ τοῦ Βάκχου εἰς χώρας ἀγνώστους, ἐνθα ποὺς ἀνθρώπου ἀδυνατεῖ νὰ πατήσῃ.—2. *tui plenum*] «σοῦ ἐμπλεων», σοῦ ἔμπεφορημένον, *ἐνθρον*.—*quae nemora*] ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἐπομένων ἢ πρόθεσις *in* (σχῆμα ἀπὸ *κοινοῦ*).—3. *velox*] ἀντί

ἐπιροήματος : «ταχέως», «ὀρμητικῶς». Ἡ ἔμπνευσις καθιστᾷ τὸν ποιητὴν ὑπόπτερον καὶ ταχὺν εἰς τὰς συλλήψεις τῶν ἑαυτοῦ ἰνδαλμάτων. — mente pona] ἀφαιρετ. τῆς ἰδιότητος «ἔχων νέον πνεῦμα». Ἐχων ἐν ἑαυτῷ τὸν θεὸν δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ψυχὴν του ὡς τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ, αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἐμπεφορημένον νέων καὶ ἀγνώστων συναισθημάτων καὶ διανοημάτων.

3—4. quibus antris] δοτικὴ (dativus auctoris) «ὑπὸ τίνων ἄντρων θ' ἀκουσθῶ». Τὰ ἄντρα θεωρεῖ ὁ ποιητὴς ὡς τοὺς ἀκροατὰς τῆς ᾠδῆς αὐτοῦ. Τὰ ἄλση, τὰ σπήλαια καὶ τὰ ἄντρα εἶναι αἱ θελκτικαὶ ἐρημίαι, ἐν αἷς ὁ ποιητὴς ἐπινοεῖ καὶ συλλαμβάνει τὰς ἑαυτοῦ παραστάσεις καὶ εἰκόνας. — egregii Caesaris] ἐξαριτᾶται ἐκ τοῦ aeternum decus : «τὸν ὑπέροχον Καίσαρα ἐν τῇ αἰωνίᾳ αὐτοῦ λάμπει».

5. meditans] «μελετῶν». Τὸ ρῆμα λέγεται κυρίως περὶ τῆς καλλιτεχνικῆς ἐξεργασίας τῆς προηγουμένης τοῦ ἔσματος, ὅπερ πρόκειται νὰ ποιήσῃ ὁ ποιητὴς, εἶτα δὲ καὶ περὶ τῆς κατὰ τὴν σύνθεσιν τοῦ ποιήματος μεγαλοφώνου ἀπαγγελίας.

6. stellis inserere et consilio Jovis] τὸ ἀπαρέμφ. ἐξαριτᾶται ἐκ τοῦ meditans «μελετῶν τὸν ὑπέροχον Καίσαρα ἐν τῇ αἰωνίᾳ αὐτοῦ λάμπει νὰ καταλέξω μεταξὺ τῶν ἀστέρων κτλ.». Ὁ νοῦς : ἀσχολούμενος ἤδη περὶ τὴν σύνθεσιν ἔσματος ἀναφερομένου εἰς τὴν ἀποθέωσιν τοῦ Καίσαρος, ὅστις μέλλει ν' αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀστέρων καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν θεῶν, ὑπὸ τίνων ἄντρων θ' ἀκουσθῶ ;

7. insigne] «ὑψηλόν», τ. ἔ. ὑποκείμενον τοῦ ἔσματος μου μέλλει νὰ εἶναι τι ὑψηλόν, νέον καὶ ἄγνωστον (recens), ὅπερ ὑπ' οὐδενὸς ἀνθρωπίνου στόματος μέχρι τοῦδε ὑμνήθη.—8. non secus] «οὐχὶ ἄλλως», τ. ἔ. «κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον», τὸ δεῦτερον μέρος τῆς συγκρίσεως ἀκολουθεῖ ἀνωμάλως πως ἐν στ. 12 : ut mihi devio κτλ.

9—11. Euhias] ἐν Θράκη κατ' ἀρχὰς ἐπεχωρίαζεν ἡ λατρεία τοῦ θεοῦ Βάκχου. Ἐκεῖ λοιπὸν παρίσταται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἡ Εὐδιάς (*Βακχίς, Μαινὰς*) παρακολουθοῦσα τὸν Βάκχον ὀχοούμενον ἐφ' ἄρματος. — exsomnia] = insomniis : «ἄπνος», «ἀκρίμητος», «νυκτιπόλος», ὡς παρακολουθοῦσα τὸ ἄρμα τοῦ θεοῦ. Τὸ ἐπίθετον δηλωτικὸν τῆς ἐξεγέρσεως τῆς Βάκχης, πρβλ. Σοφ.

*Αντιγ. *Θυίαισιν αἴ σε μαινόμεναι πάννυχοι χορευούσιν.*—
10. Ἀναβαίνουσα ἡ Βάκχη ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν θεᾶται
μακρὰν ἐν ἔκστασει τὰ ἑξῆς τρία: τὸν ποταμὸν Ἐβρον, τὴν χιο-
νοσκεπῆ Θράκην καὶ τὴν ὑπὸ βαρβαρικοῦ μόνον ποδὸς πατουμέ-
νην Ροδόλην. Διὰ τοῦ *barbaro pede* κτλ. παρίσταται ἡ ἐρημία
καὶ τὸ ἄγριον τῆς θέας.

12. *devio*] = *devertenti a via hominum*, «ἐκτροπομένῳ
ἀπὸ τῆς κοινῆς ὁδοῦ», τ. ἔ. ἀπομακρυνόμενῳ ἀπὸ τῆς μετὰ τῶν
ἀνθρώπων ἀναστροφῆς καὶ πλανωμένῳ εἰς ἀγνώστους χώρας.—
13. *vacuum nemus*] τὸ *vacuum* ἀπὸ κοινοῦ καὶ εἰς τὸ *ripas*
«τὰς ἐρήμους ὄχθας καὶ τὸ ἔρημον ἄλσος».—14. *libet*] = *inuat*,
«ἡδύμαι», πρβλ. Εὐριπ. Βακχ. 874: *θρῶσκει* (ἡ Μαινὰς) *πεδίον*
παραποτάμιον ἡδομένα βροτῶν ἐρημίας σκιαροκόμου τ' ἐν
ἔρνεσιν ὕλας. Τὸ κοινὸν σημεῖον τῆς τοῦ ποιητοῦ πρὸς Βάκχην
παρομοιώσεως εἶναι ἡ ἐκ τῆς ἀπροσδοκίτου καὶ μαγικῆς θέας
τῶν ἀγρίων καὶ ἐρήμων τόπων παραγομένη ἔκστασις, ἣς ἐπακο-
λούθημα ἡ ἐξέγερσις *βακχικοῦ* ἢ *ποιητικοῦ ἐνθουσιασμοῦ*.—
Naiadum potens] περὶ τῆς συντάξεως πρβλ. φδ. 2 στ. 1. Ὁ
δεσπότης τῶν Ναϊάδων, ἦτοι τῶν νυμφῶν τῶν ὑδάτων εἶναι ὁ
Βάκχος.

16. *vertere*] «ν' ἀνασπῶσιν ἐκ ρίζης». Παρ' Εὐριπίδῃ αἱ Βάκ-
χαι (στ. 1092), ἵνα φονεύσωσι τὸν Πενθέα, ἐξακοντίζουσι κατ'
αὐτοῦ *ὄζους ἐλατίνους, συγκεραυνοῦσι δρυῖνους κλάδους* καὶ
ἐξανασπῶσι τὴν ἐλάτην, ἐφ' ἧς ἐκεῖνος ἐκάθητο. Ἐπικαλού-
μενος ὁ Ὀράτιος τὸν δεσπότην τῶν Βακχῶν τῶν τηλικαύτην
δύναμιν ἔχουσῶν, ἐπιζητεῖ νὰ ἐξάγῃ τὴν ὁμοιότητα τῆς ὑπερ-
φυοῦς δυνάμεως τῆς ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς τὰς Βάκχας παρεχομένης
πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ ποιητοῦ, ὅστις ἐμπνεόμενος ὡσαύτως ὑπὸ
τοῦ θεοῦ μέλλει νὰ ψάλλῃ ἄσμα οὐχὶ ταπεινόν.—18. *mortale*]
«προωρισμένον ν' ἀποθάνῃ», διότι θεοῦ ἐμπλεως εἶναι ὁ ποιη-
τῆς καὶ εἰς θεὸν (τὸν Καίσαρα) ἀναφέρεται τὸ ἄσμα αὐτοῦ.—
dulce periculum] ὀξύμωρον, «γλυκὺς κίνδυνος», τ. ἔ. κίνδυνος
πλήρης ἡδονῶν. Πρὸς τὸν θεὸν πλησιάζει τις οὐχὶ ἄνευ φρίκης,
ἀλλ' ἡ φρίκη εἶναι γλυκεῖά τις.

19. *deum*] ἐντιονώτερον τοῦ *te*.—*Lenaeae*] ἐπίθετον τοῦ
Διονύσου, «Ληναῖε», παρὰ τὸ ληνός.—20. *cingentem*] ἐπὶ τοῦ

παρακολουθῶντος τὸν θεόν: εἶναι γλυκὺς κίνδυνος νὰ παρακολουθῇ τις τὸν θεὸν στεφανῶν τοὺς κροτάφους του δι' οἰναρίδος. Τὸν κόσμον τοῦτον θέλει καὶ αὐτὸς ὁ Βάκχος ornatus viridī tempora rampino (ᾠδ. III, 8, 33).

16. (I, 22)

Ἡ ᾠδὴ αὕτη ἀπευθύνεται πρὸς παλαιὸν τοῦ Ὀρατίου φίλον, τὸν γραμματικὸν Ἀρίστιον Φύσκον, ἄνδρα εὐπαιδευτὸν καὶ φιλόμουσον. «Ὁ ἀγνὸς καὶ ἀθῶος, ὅπου καὶ ἂν εἶναι, πανταχοῦ εἶναι ἀσφαλής. Τοῦτου πείραν ἔλαβον ἐγὼ αὐτὸς· ἐν ᾧ ἀμέριμος περιεπλανώμην ἐν τῷ Σαβινικῷ δάσει ψάλλον τὴν Λαλάγην μου, ἐπεφάνη λύκος πελώριος, ὅστις ἅμα ἰδὼν με, καίπερ ἄοπλον ὄντα, ἔφυγε. Βάλε με λοιπὸν ὅπου θέλεις, εἴτε ἐπὶ τῆς κατεψυγμένης ζώνης, ὅπου οὐδεμία βλάστησις γίνεται, εἴτε ἐπὶ τῆς διακεκαυμένης, ὅπου δὲν δύναται νὰ κατοικῇ ἄνθρωπος, πάντοτε θὰ ἀγαπῶ τὴν Λαλάγην μου».

(Μέτρον—Σαπφικὴ στροφὴ)

1. integer] ἡ γενικὴ vitae δηλωτικὴ περιορισμοῦ ἢ ἄλλως λεγομένη γενικὴ τῆς ἀναφορᾶς κατ' ἀναλογίαν τοῦ integer animi, incertus animi κτλ., (ἐνθα τὸ animi εἶναι κυρίως τοπικὴ πτώσις, ἀλλ' οἱ λαλοῦντες ἠσθάνοντο αὐτὴν ὡς γενικὴν), καὶ κατὰ συμμετρίαν πρὸς τὸ sceleris purus. ἐνθα ὅπως τὸ sceleris εἶναι γενικὴ ἀφαιρετικὴ (ἀλλαγῶν τὸ purus εὔρηται μετ' ἀφαιρετικῆς). Μετάφραζε ἀμφοτέρω: «ὁ ἀγνὸς καὶ ἀθῶος».—2. Mauris] Mauricis «Μαυρουσιακῶν», ὅπως Roenus ἀντὶ Punicus, Marsus ἀντὶ Marsicus κτλ. Διὰ τοῦ Mauris iaculis, ἅπερ ὅπλα ἀρμόζουσι κυρίως εἰς τοὺς διὰ τῶν καυσιτικῶν Σύσσεων πορευομένους (στ. 5), εἰδικεύεται ποιητικῶς ἢ ἔκφρασις, ὡς δεικνύουσιν οἱ στ. 6—8.—3. gravida] συντάσσεται μετ' ἀφαιρετικῆς sagittis ὡς πληρώσεως σημαντικόν.

6—7. per inhospitalem Caucasum] «διὰ τοῦ ἀξένου Καυκάσου».—Iambit] «λείχει», τ. ἔ. παραρρέει.—8. Hydaspes] ὁ Ὑδάσπης (νῦν Jelum) εἶναι παραπόταμος τοῦ Ἰνδοῦ. Παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος κατετρόπωσε τὸν Πῶρον. Τὸ ἐπίθετον fabulosus (=μυθώδης) ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς τὰ θαυμαστά διηγήματα περὶ Ἰνδιῶν, περὶ τῶν ἐν αὐταῖς δασῶν καὶ τῶν παραδόξων θηρίων.

9. *pamque*] ὡς αἰτιολογία τῆς ἐν ταῖς δυοῖς πρώταις στροφαῖς διατυπωθείσης ἐννοίας τῆς ἀπὸ παντὸς κινδύνου ἀσφαλείας τοῦ χρηστοῦ ἀνδρὸς ἐπιφέρεται ἡ διήγησις θαυμαστοῦ τινος πράγματος, ὅπερ συνέβη εἰς τὸν Ὀράτιον αὐτόν.—10. *Lalagen*] πιθανῶς ὄνομα πεπλασμένον ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ *λαλαγή*. Ἰδιότητες τῆς ἐρωμένης *Λαλάγης* εἶναι τὸ *dulce loqui* καὶ *dulce ridere* (στ. 24).—10—11. *ultra terminum*] «ἐπέκεινα τῶν ὁρίων», δηλ. τοῦ κτήματος αὐτοῦ, εἰς ὃ ἦτο προσηρημένον δάσος.—11. *curis expeditis*] «ἀπολύσας τὰς φροντίδας», τ. ἔ. ἀφροντις.

13. *portentum*] δηλ. ὁ λύκος, τέρας, *πέλωρον* (Ὁμ. Ὀδυσσ. K, 219). Μετ' ἀστείότητος ὑπερβολικὴ διατύπωσις τῆς ὅλης στροφῆς.—14. *Daunias*] οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ Ἀπουλία ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ ἐγκαθιδρουθέντος Ἰλλυριοῦ βασιλέως Δαύνου (πρβλ. ῥδ. 20). Οἱ Μάρσοι καὶ οἱ Ἀπουλοὶ ἐθεωροῦντο οἱ ἄριστοι Ρωμαῖοι στρατιῶται (*militaris*), πρβλ. ῥδ. 10 στ. 9.—15. *Jubae tellus*] ἡ Νομαδική. Ὁ Ἰόβας II ἦτο υἱὸς τοῦ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος παρὰ τὴν Θάψον ἠττηθέντος Ἰόβα, βασιλέως τῆς Μαυριτανίας ἀπὸ τοῦ 25 π. X.—16. *arida nutritrix*] «ἡ ξηρὰ τροφός», ὀξύμωρον.

17. *pigris campis*] «ἐπὶ τῶν ἀργῶν πεδιάδων», τ. ἔ. ἐπὶ τῶν ἀγόνων πεδιάδων τῆς κατεψυγμένης ζώνης, ἐνθα οὔτε θέρος γίνεται οὔτε δένδρον βλαστάνει.—19—20. *quod latus*] = *in eo latere mundi quod κτλ.*, *latus mundi* = *plaga*, «κλίμα», «χώρα».—*malus Jupiter*] «ὁ κακός» ἦτοι σκοτεινὸς οὐρανός, πρβλ. ῥδ. I στ. 25.—*urget*] = *πιέζει*, πρβλ. Ἡροδ. I, 142: «τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε καὶ ὑγροῦ πιεζόμενα, τὰ δὲ ὑπὸ θερμοῦ καὶ αὐχμώδους».

21—22. *sub curru . . . solis*] ὑπὸ τὸ ἄρομα τοῦ πλησιεστάτου ἡλίου», τ. ἔ. ἐπὶ τῆς διακεκαυμένης ζώνης.—*in terra domibus negata*] «ἐπὶ γῆς ἀπηγορευμένης εἰς ἀνθρωπίνην οἴκησιν», ἀκατοικήτου, *οὐδὲ διὰ καῦμα οὐ δύναται οἰκεῖν ἀνθρώποι* (Ξενοφ. Ἄναβ. 1, 7, 6),—23—24. *dulce ridentem . . . dulce loquentem*] πρβλ. τὸ τῆς Σαπφοῦς: *δοτις ἐναντίον τοι ἰζάνει καὶ πλάσιον ἄδν φωνεύσας ὑπακούει καὶ γελείσας ἡμερόεν*. *Dulce ridere* = *dulcem risum ridere*.—*amabo*] ἡ πρότασις μετὰ τὰ *pone . . . pone* = *sive me posueris pigris campis . . . sive posueris sub curru κτλ.*, *Lalagen amabo*.

17. (II, 13)

Ἐν προηγουμένη ᾠδῇ (ᾠδ. 6) ὁ ποιητὴς προσεκάλεσε τὸν Μαικήναν εἰς εὐωχίαν ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς σωτηρίας του ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ ἐπαύλει καταπεσόντος δένδρου, ἐν δὲ τῇ προκειμένη ᾠδῇ λαμβάνει ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ἀφορμὴν νὰ διατυπώσῃ ὑψηλὰς σκέψεις. Ἐν ἀρχῇ μετὰ τινος εὐστραπέλιος ἐκδηλοῖ τὴν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ κατὰ τε τοῦ κατηραμένου δένδρου, ὅπερ ὀλίγον ἔλειψε νὰ καταπέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀθῶου κυρίου, καὶ κατὰ τοῦ ἀθλίου ἐκείνου καὶ ἀσεβοῦς, ὅστις ἐφύτευεν αὐτό. Πρὸς ταῦτα συνάπτεται λογικῶς ἡ σκέψις περὶ τῆς ἀπροσμάχητου δυνάμεως τοῦ ἀδοκίτου θανάτου. Πᾶς ἕκαστος νομίζει ὅτι διαφυγὼν μετὰ προνοίας τοὺς κινδύνους, οἷτινες ἐπέκειντο κατ' αὐτοῦ, ἀπηλλάγη τοῦ θανάτου· ἀλλ' ὁ θάνατος καταδοκῶν ἐπισκίπτει ἐκεῖθεν, ὁπόθεν οὐδόλως περιμένεις αὐτόν. Ἐντεῦθεν δὲ ἀνερχόμενος ὁ Ὁρατίος εἰς τὴν γενικὴν ἔννοιαν: *letī vis rapuit rapietque gentes*, ἀναμνησκαται πόσον ἐγγὺς τοῦ θανάτου ἦλθε, «πόσον ἐγγύτατα εἶδε τὴν σκοτεινὴν Περσεφόνην καὶ τὸν δικάζοντα Αἰακὸν καὶ τὰς χωριστάς ἕδρας τῶν εὐσεβῶν», ἐν οἷς καὶ ἐκείνους, οἷς μάλιστα ἐπόθει ὡς λυρικός ποιητὴς, τὴν Σαρπῶ καὶ τὸν Ἄλκαϊον. «Ἐκεῖ αἱ σκιαὶ συνωστιζόμεναι ἀκροῶνται ἐν θαυμασμῶ τῶν θεοπεσιῶν ἁσμάτων ἀμφοτέρων, μάλιστα δὲ τοῦ Ἄλκαϊου. Τί δὲ θαυμαστόν, ἐὰν αὗται ἀκροῶνται, ἀφ' οὗ ὁ Κέρβερος αὐτὸς ἐκ τοῦ ἕσματος ἐκείνου κατακληῖται, ὁ Προμηθεὺς καὶ ὁ Τάνταλος λησμονοῦσι τὰς ὁδύνας τῶν καὶ ὁ Ὁρίων ὀλιγορεῖ τοῦ κυνηγίου του, ἵνα ἀκούσῃ;»

(Μέτρον—Ἄλκαϊκὴ στροφῆ)

1. *ille*] ἐμφάντικῶς προτάσσεται, ὅπως καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς β' στροφῆς τὸ *illum* καὶ ἐν τῷ τέλει αὐτῆς τὸ *ille* (στ. 8). Ἡ ἐπανάληψις τῆς ἀντωνυμίας ἐμφανίζει ζωηρῶς τὴν οὐπω κατευνασθεῖσαν ταραχὴν τοῦ ποιητοῦ μόλις διαφυγόντος τὸν κίνδυνον. —*nefasto*] «ἐν ἀποφραδί ἡμέρα». *Nefasti* (ἀντίθετον *fasti*) *dies* ἐλέγοντο κυρίως αἱ ἡμέραι, καθ' ἃς ὁ πραιτωρ δὲν ἐδίκαιε. Πᾶσαι λοιπὸν αἱ ἡμέραι, καθ' ἃς ἤρχον τὰ δικαστήρια, ἦσαν *nefasti* (ἄπρακτοι), ἀλλ' ὕστερον τὸ ἐπίθετον περιορίσθη εἰς ἐκείνας τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς ἀπηγορεύετο πᾶσα ἐργασία ὡς *tristi omīne infames* (δυσοίωνίστους). Παρὰ ποιηταῖς καὶ τοῖς μετὰ τοὺς Αὐγουστειοὺς χρόνοις πεζοῖς τὸ *nefastus* κατήντησε συνώνυμον πρὸς τὸ *nefarius*.—2. *quicumque*] δηλ. *posuit* (=ἐφύτευσε).—*sacrilega*] κυρίως «ἱεροσύλω», εἶτα δὲ καθ' ὅλου **ἀσεβεῖ, μιαιβά**, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν ἐφεξῆς μνημονευομένων κακούργων. *Γ. Γραταιάτου, Ὁρατίου Ἰδαί.* *Εκδ. δευτέρα 1933. 7

γημάτων.—3. produxit] «ἀνέθρεψεν», «ἐκαλλιέργησεν». —perotum] «τῶν ἐγγόνων αὐτοῦ» ἐὰν δηλ. ἐξηκολούθουν οὗτοι νὰ κατέχωσι τὴν ἔπαυλιν. —4. in... opprobrium pagi] «πρὸς αἴσχος τοῦ χωρίου», ἀφ' οὗ δηλ. μικροῦ δεῖν ἐφρονεῦθη ὁ ἐν αὐτῷ οἰκῶν ποιητής.

5. crediderim] = πιστεύσαιμι ἄν.—6—8. penetralia κτλ.] παρατήρει πῶς ἐξαίρονται τὰ καθ' ἕκαστα τοῦ φοικώδους ἐγκλήματος. Ὁ τὸ δένδρον φυτεύσας ἦτο οὐ μόνον πατροκίονος, ἀλλὰ καὶ ξενοκίονος. Ὁ φρονευθεὶς ἦτο φιλοξενούμενος ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐσφάγη ἐν καιρῷ νυκτός, ἐν ᾧ ἐκοιμᾶτο ἐν τῷ μυκῷ τῆς οἰκίας, ὃν προστατεύουσιν οἱ dii penates. —Colcha] = Colchica «Κολχικά φάρμακα», οἷα δηλ. μετεχειρίσθη ἡ Μήδεια.

9. quicquid usquam... nefas] «ὀτιδῆποτε που (ἐκτός δηλ. τῆς Κολχίδος) ἀνοσιούργημα δύναται τις νὰ συλλάβῃ». Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ concipitur ἐπακολουθεῖ τὸ tractavit. Οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι πάντες εἶναι μόλις ἱκανοὶ διὰ τῆς διανοίας νὰ συλλάβωσιν ὅ,τι ὁ μιὰρὸς ἐκεῖνος ὑπῆρξεν ἱκανὸς καὶ νὰ ἐπιτελέῃ. Παρατήρει δὲ τὴν προοῖδυσαν δείνωσιν· ἐν ᾧ δηλ. ὁ ποιητὴς ὁμίλει μέχρι τοῦδε μετὰ τινος δισταγμοῦ (crediderim) περὶ τῶν κακουργημάτων τοῦ φυτεύσαντος τὸ δένδρον, νῦν ὁμίλει ὡς περὶ γεγονότος (tractavit).—11. triste] «ἀπαίσιον». —caducum] = quod casurum erat, «ὄπερ ἦτο πεπωμένον νὰ πέσῃ».

13. quid quisque vitet] «οἰονδῆποτε τις ἀποφύγη κίνδυνον». —homini] δοτικὴ ἀντὶ ἀφαιρετ. ποιητικοῦ αἰτίου (dat. auctoris) διορίζουσα τὸ cautum est, ὄπερ κεῖται ἀπροσώπως: «οἰονδῆποτε κίνδυνον καὶ ἂν ἀποφύγη ὁ ἄνθρωπος, οὐδέποτε εἶναι ἱκανῶς ἠσφαλισμένος καθ' ἑκάστην στιγμήν», τ. ἔ. παρὰ πᾶσαν προφύλαξιν ὁ ἄνθρωπος ἐν πάσῃ στιγμῇ κινδυνεύει.—14. Ἐφέξης παρατίθενται παραδείγματα ἀνθρώπων διαφόρων ἔθνων, νομιζόντων ὅτι ἀπέφυγον τὸν επικείμενον κίνδυνον, ἀλλ' οὕς ἀπροόπτως ἀφαρπάζει παρὰ πᾶσαν αὐτῶν τὴν πρόνοιαν ὁ ἀνίκητος θάνατος.—navita Poenus] «ὁ Καρχηδόνιος ναύτης», τὸ ἀτομικὸν ἐπίθετον ἀντὶ τοῦ γενικοῦ «ὁ τολμηρὸς ναύτης». —ultra] «ἐπέκεινα», δηλ. τοῦ Βοσπόρου.—16. caeca fata] παθητικῶς «τὴν σκοτεινὴν μοῖραν»· κατωτέρω ἢ δύναμις τοῦ θανάτου λέγεται improvisa (στ. 19). Διαβάς ὁ ναύτης τὸ θυελλῶδες

στενόν τοῦ Βοσπόρου οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν φοβεῖται κινδύνους, ὡς μὴ βλέπων αὐτούς, ἐν ᾧ οὗτοι δὲ παύουσιν ἐπιχείμενοι.

17. miles] δηλ. ὁ Ρωμαῖος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Πάρθον.—sagittas et celerem fugam] δηλ. perhorrescit. Οἱ Πάρθοι φεύγοντες ἦσαν ἐπικινδυνότατοι, διότι στρεφόμενοι ἔξαπίνης ἐπέλιπτον τοξεύοντες ἐπὶ τοὺς καταδιώκοντας αὐτοὺς πολεμίους.—18. catenas et robur Italum] «τὰς ἀλύσεις καὶ τὴν Ἰταλικὴν ρώμην», διότι robur ἔκαλεῖτο τὸ Tullianum ἢ ἡ ὑπόγειος εἰρκιτὴ τοῦ Μαιμερτίνου δεσμωτηρίου ἐπὶ τοῦ Καπετωλίου, ἔνθα κατεκλείοντο οἱ κακουργοῦντες, προτοῦ νὰ θανατωθῶσι, καὶ ὅπου καὶ ὁ Τογγούρθας ἐμβληθεὶς ἀπέθανε.—19. improvisa] κατηγορούμενον.—20. gentes] τὸ ἀνθρώπινον γένος· ἀρμόζει τὸ gentes ἐνταῦθα μάλιστα, διότι κατελέχθησαν προηγουμένως ἔθνη διαφέροντα ἀλλήλων κατὰ τοὺς φόβους, ἀλλὰ πάντα ὁμοῦ ὑποκείμενα εἰς τὴν αὐτὴν μοῖραν.—quam prae... vidimus] «πόσον ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἴδω».—furvae] «τῆς *κελαινῆς*», διότι ἡ Περσεφόνη ἦτο βασίλισσα τοῦ Ἄδου. Ὁ Ὅμηρος καλεῖ αὐτὴν *ἐπαινήν*.—23. sedes discriptas] «τὰς κερχωρισμένας ἔδρας», πρβλ. Βεργιλ. Αἰν. 8, 670 secretosque pios.

25. Sappho] τύπος ἑλλην. αἰτιατικῆς πτώσεως. Ἡ Σαπφὸ ζήλοτυποῦσα μέμφεται τὰς συμπολιτίδας τῆς, διότι δὲν δεικνύουσι πρὸς ἑαυτὴν τὴν αὐτὴν συμπάθειαν, ἣν καὶ αὕτη αἰσθάνεται πρὸς αὐτάς· οὕτως ἐν σφζομένῳ ἀποσπασματι λέγει πρὸς τὴν Ἀιθίδα: *Ἄιθι, σοὶ δ' ἐμέθεν μὲν ἀπήχθετο φροντίσδην, ἐπὶ δ' Ἀνδρομέδαν πότη*.—26. te sonantem] «σὲ ἄδοντα».—plenius]=ἐντονώτερον, δηλ. ἢ ἡ Σαπφώ.

26-27. aureo plectro] «χρυσῷ πλήκτρῳ», ὅπως ὁ Ἀπόλλων παρὰ Πινδάρῳ παρίσταται ἔχων *χρυσέαν φόρμιγγα*, ἣν κρούει *χρυσέῳ πλάκτρῳ*. Ἡ πρὸς τὸν Ἀλκαῖον ἀποστροφὴ ἐμφανίζει τὴν περὶ τὸν ποιητὴν τοῦτον σπουδὴν καὶ τὸν θαυμασμὸν τοῦ Ὀρατίου.—dura navis] «τὰ δεινὰ τῆς νεώς», τ. ἔ. τοὺς ἐκ τῆς θαλάσσης κινδύνους. Παρατήρει τὴν ἐπανάληψιν τοῦ dura πρὸς παραστάσιν τῆς πληθύος τῶν δεινῶν.—28. fugae] «τῆς φυγῆς», τ. ἔ. τῆς ἔξορίας, εἰς ἣν καταδικασθεὶς ὑπὸ τῶν τυράννων ὁ Ἀλκαῖος ἀπῆλθεν εἰς Αἴγυπτον.—belli] δηλ. κατὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν τυράννων τῆς πατρίδος του.

29. sacro silentio] οἷα δηλ. ἱερὰ σιγὴ ἐπικρατεῖ κατὰ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἄλλας θρησκευτικὰς τελετὰς (πρβλ. φδ. 4).—30. mirantur] «ἀκούουσιν ἐν θαυμασμῶ».—31. exactos tyrannos] «τὰς ἐξορίας τῶν τυράννων», τοῦ Μυρσίλου κτλ.—32. bibit aure] κυρίως=πίνει τῷ ὄτι, τ. ἔ. ἀκούει ἀπλήστως, ὅπως ὁ διψῶν πίνει ἀπλήστως.—33. quid mirum, ubi] «τὶ θαυμαστόν, ἀφ' οὗ», τ. ἔ. οὐδόλως θαυμαστὰ τάνωτέρω, ἀφ' οὗ ὁ Κέρβερος κτλ. — illis carminibus] ἀφαιρετικὴ διορίζουσα τὸ stupens: «ἐπ' ἐκείνοις τοῖς ἄσμασιν».

34. demittit] τὰ ὄτια, ἅτινα προτοῦ ὡς φύλαξ τοῦ Ἄδου εἶχεν ὠρθωμένα, καταβάλλει νῦν κατακηλούμενος καὶ τιθασειόμενος ὑπὸ τῆς φδῆς.—belua centiceps] «τὸ ἑκατοντακάρηνον θηρίον», τ. ἔ. ὁ Κέρβερος, ὃν ὁ Ἡσίοδος καλεῖ *Ἄιδου κύνα χαλκεόφωνον πεντηκοντακάρηνον*, ὃ δὲ Σοφοκλῆς (Τραχ. 1098) *Ἄδου τρίκρανον σκύλακα*. Καὶ ὁ Ὅρατιος ἀλλαχοῦ παριστᾷ αὐτὸν *τρικέφαλον* ἢ *τριγλωσσον* (trilinguis πρβλ. φδ. II, 19, 31).—36. recreantur] «ἀναζωογονοῦνται». Ἐπεγειρόμενοι ὑπὸ τοῦ ἄσματος οἱ ὄφεις ἐκ τῆς νάρκης ἀναλαμβάνουσι γλυκὺ τι συναίσθημα ζωῆς. Τὰς ὀφιοπλοκάμους Ἐρινῦς καλεῖ ὁ Αἰσχύλος *πεπλεκτανημένας πυκνοῖς δράκουσι*.

37. quin et] «καὶ δὴ καί». Ἐνεκα τῶν θελκτικῶν ἁσμάτων οὐ μόνον τοῦ Ἄδου τὰ τέρατα λησιμονοῦσι τὸ φοβερόν αὐτῶν ἔργον, ἀλλὰ καὶ οἱ βασανιζόμενοι αὐτοὶ τὰς βασάνους των. Περὶ τοῦ Προμηθέως ἐν Ἄδου κολαζομένου ἐξ οὐδενὸς ἄλλου συγγραφέως εἶναι τι ἡμῖν γνωστόν.—Pelopis parens] ὁ Τάνταλος, περὶ οὗ πρβλ. Ὅμ. Ὅδ. β, 382. Ἡ περιφρασις ἀναμιμνήσκει τὸ ἀμάσθημα τὸ ἐπενεγκὸν τὴν ποινήν.

38. laborum decipitur] πρβλ. τὸ τῆς Ἑλληνικῆς *τῶν πόνων κλέπτεται, λήθεται, ἀπολήγει* (Ὅμ. Ἰλ. IX, 17). Κατὰ ζῆλον ἑλληνικὸν παρ' Ὅρατίῳ συντάσσονται πρὸς γεν. ἀφαιρετικὴν τὰ ρ. decipi, solvi (operum solutis), abstinere (abstineto iratum) κτλ.—39. Orion] ὁ μυθεύμενος κυνηγός, ὅστις πειράσας τὴν Ἄρτεμιν κατεδικάσθη ἐν Ἄδου νὰ θηρεύῃ (πρβλ. Ὅμ. Ὅδ. λ, 57: *τὸν δὲ μετ' Ὠρίωνα πελώριον εἰσενόησα θῆρας ὁμοῦ εἰλεῦντα*), δηλ. νὰ ἐπιτελῇ τὸ αὐτὸ ἔργον, ὅπερ ἐτέλει καὶ ζῶν, ὅπως ἡ Σαπφὼ καὶ ὁ Ἀλκαῖος, οἵτινες καὶ ἐν Ἄδου ἦδον.

18. (III, 26)

Ὁ Ὀράτιος ἀποφασίζει, ὡς τις παλαίμαχος τοῦ ἔρωτος στρατιώτης, γὰρ παραιτήση πλέον αὐτὸν καὶ τὰ ὄπλα, δι' ὧν τοσαῦτα ἔστησεν ἐρωτικὰ τρόπαια, ν' ἀναρτήσῃ εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης. *Militavi non sine gloria!* ἀναφωνεῖ. Ἄλλ' εὐθὺς ὑστερον παρὰ προσδοκίαν εὐτραπέλως παλινφθῶν, ἰκετεύει τὴν Ἀφροδίτην, ὅπως δι' ἑνὸς πλήγματος τοῦ μαστιγίου τῆς ἐξάψῃ ἐν τῇ ψυχῇ τῆς ὑπερηφάνου Χλόης φλογερὸν πρὸς αὐτὸν ἔρωτα.

(Μέτρον—Ἀλκαϊκὴ στροφὴ)

1. *vixi*] κυρίως παρακείμενος «ἔχω ζήσει», τ. ἔ. *iam non sum*. Τὸ *nuper* εἰς τὸ *vixi* καὶ τὸ *puellis* (= *amoribus puellarum*) εἰς τὸ *idoneus*: «μέχρι πρὸ ὀλίγου χρόνου ἤμην ἐπιτήδειος ἐν τῷ ἔρωτι μαχητής».—2. *militavi*] «ἔστράτευμαι», τ. ἔ. ἔχω τελέσει τὴν στρατιωτικὴν θητείαν μου.—3. *arma*] τὰ κατωτέρω μνημονευόμενα.—*defunctum bello barbiton*] τὸ *defunctum ἀπὸ κοινοῦ* καὶ εἰς τὸ *arma* (*defuncta*): «τὰ ὄπλα καὶ τὴν βάρβιτον, ἅτινα ἐξεπλήρωσαν τὰ πολεμικά των καθήκοντα». Ἡ φράσις *defungi bello κατ' ἀναλογία* τῆς συνήθους *fungi vita*.—4. *hic paries*] τὰ ὄπλα καὶ τὴν βάρβιτον θ' ἀναρτήσῃ ὁ ποιητὴς ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης.

5. *laevum...latus*] κρατῶν ὁ ποιητὴς διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τὴν λύραν ἀναρτᾷ αὐτὴν ἐπὶ τοῦ πρὸς τὰριστερὰ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀφροδίτης τοίχου τοῦ ναοῦ.—*marinae*] «θαλασσίας» (πρβλ. ᾠδ. 2) ὡς γεννηθείσης ἐκ τοῦ ἄφροῦ τῆς θαλάσσης (*ἀναδυομένη*).—6. *ponite*] «ἀναθέσατε». Οὕτω λέγων ἀποτείνεται πρὸς τοὺς παρακολουθοῦντας δούλους, οἵτινες φέρουσι τὰ ὄπλα αὐτοῦ, ἐν ᾧ αὐτὸς κρατεῖ, ὡς προεῖρηται, τὴν λύραν.—7. *funalia*] λαμπάδας κατεσκευασμένας ἐκ σχοινίου ἀλληλιμμένου κηρῶ ἢ πίσσῃ, ἵνα φωτίζωσιν (*lucida*) ἐν καιρῶ νυκτὸς τὸν ἔραστὴν παρὰ τὴν θύραν τῆς ἐρωμένης ἢ καὶ ὅπως χρησιμεύωσιν ὡς ὄργανον ἐκπορθήσεως τῆς θύρας.—*vectes*] «τοὺς μοχλοὺς», πρὸς ἀναρτοπὴν τῆς κρεκλισμένης θύρας, πρβλ. Θεοκρ. (2, 118) *εἰ δ' ἄλλα μ' ὠθεῖτε καὶ ἡ θύρα εἶχετο μοχλῶ, πάντες καὶ πελέκει καὶ λαμπάδες ἦνθον ἐφ' ὑμέας*.—*arcus...minaces*] «τόξα ἀπειλητικά», ὅπως δηλ. ἐμπνέωσι φόβον εἰς τὸν θυρωρὸν τῆς

ἐρωμένης.—8. oppositis foribus] ἐὰν δηλ. ὁ θυρωρὸς ἅμα ἰδὼν τὸν ἐραστὴν ἐκλείει τὰς θύρας.

9. beatam tenes Cyprum] «προστατεύεις τὴν μακαρίαν Κύπρον» (πρβλ. ῥδ. 2). Ἦτο σύνηθες τοῖς προσευχομένοις νὰ προτάττωσι τῶν ἑαυτῶν δεήσεων διαφόρους προσηγορίας τῶν θεῶν, οὓς ἰκέτευον, καὶ νὰ μνημονεύωσι καὶ τοὺς τόπους, ὧν ἦσαν πολιοῦχοι. Τὸ ἐπίθετον beata ἀρμόζει εἰς τὴν Κύπρον, καλουμένην πρότερον *Μακαρίαν*.—10. Memphin] ἐν Μέμφιδι τῆς Αἰγύπτου μνημονεύει ὁ Ἡρόδοτος (II, 112) ἱερὸν Ἐφροδίτης *ξείνης*.—carenten Sithonia nive] «μὴ καλυπτομένην ὑπὸ Σιθωνίας χιόνος», ὅποια δηλ. πίπτει ἐν τῇ γῶρᾳ τῶν Σιθωνίων. Σιθῶνιοι κυρίως ἐκαλοῦντο οἱ κάτοικοι τῆς μεσαίας Χαλκιδικῆς χερσονήσου. Ὁ ποιητὴς Βακχυλίδης τὴν Μέμφιν καλεῖ *ἀχείμαντον*.

11—12. sublimi flagello] «μετεώρω τῷ μαστιγίῳ», τ. ἔ. ὑψοῦσα τὸ μαστίγιον πρὸς βιαίαν αὐτοῦ καταφορὰν. Ἡ παράστασις τῆς Ἐφροδίτης ὡς πολιοῦχου τῆς Μέμφιδος καὶ ἐχούσης ἐν χειρὶ μαστίγιον προήλθεν ἐκ συγχύσεως αὐτῆς πρὸς τὴν Αἰγυπτίαν θεὰν Ἴσιν, ἧς ἡ λατρεία ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Σύλλα ἤρξατο νὰ ἐπικρατῇ ἐν Ρώμῃ. Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τοῦ ποιητοῦ ἐλατρεύετο μάλιστα παρὰ τῶν γυναικῶν ὡς regina καὶ marina (Isidis navigium). Ἡ Ἴσις παρίστατο φέρουσα ὡς σύμβολον τῆς ἐξουσίας αὐτῆς μαστίγιον ἐν ἐπιγραφῇ δὲ τῆς νήσου Ἴου φέρεται λέγουσα : «ἀναγκάζω τὰς γυναῖκας νὰ ποιῶσιν ἑαυτὰς ἀγαπητὰς εἰς τοὺς ἄνδρας».—tange semel] «ἐγγισον ἅπαξ», τ. ἔ. πληῖσον ἅπαξ. Ὁ νοῦς : ἐν μόνον πληγμὰ σου θ' ἀρκέση, ὅπως ἐξαφθῇ ὁ ἔρωσ ἐν τῇ ψυχῇ τῆς ὑπερηφάνου Χλόης.

19. (II, 20)

Ὁ ποιητὴς φαντάζεται ἑαυτὸν ἀποθνήσκοντα περὶ αὐτὸν ἴστανται θρηνοῦντες οἱ τε ἄλλοι οἰκεῖοι καὶ ὁ φίλτατος Μαικήνας. «Δὲν θά μείνω, λέγει ὁ Ὁράτιος, ἐπὶ τῆς γῆς· περιφρονῶν τοὺς φθονεροὺς ἀντιπάλους μου θ' ἀνέλθω ἔνδοξος εἰς τοὺς οὐρανοὺς· ἐγὼ δ' ὑπὸ τῶν μικρῶν ἀνθρώπων ψεγόμενος ἐπὶ ταπεινῇ καταγωγῇ, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ μεγάλου Μαικήνου φιλούμενος, δὲν θ' ἀποθάνω τὸν κοινὸν τῶν ἀνθρώπων θάνατον». Καὶ ἤδη αἰσθάνεται ἑαυτὸν μεταμορφούμενον εἰς κύκνον : «Σύμπας ὁ κόσμος θά μὲ ἴδῃ πετόμενον καὶ θ' ἀκούσῃ τὸ κύκνειον ᾄσμα μου. Μακρὰν λοιπόν, Μαικήνα, οἱ γόοι καὶ οἱ ὄλοφρυμοί, περιτταὶ αἱ ἐπικήδειοι τιμαί».

(Μέτρον — Ἀλκαϊκὴ στροφή)

1. non usitata penna] «ἐπὶ ἀήθους πτέρυγος», τ. ἔ. ἐπὶ νέας καὶ θαυμαστικῆς.—non tenui] = densa «ἐπὶ πυκνῆς», «ἰσχυρῶς». Ὑπαινίσσεται ὁ ποιητὴς εἰς τὸ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ κύριος εἰσηγητὴς παρὰ Ῥωμαίους τῆς ἀληθοῦς λυρικοῦ ποιήσεως, ἥτις πρὸ αὐτοῦ ἦτο opus intemptatum, καὶ εἰς τὸ ὅτι τὰ ποιήματα αὐτοῦ παραβαλλόμενα πρὸς τῶν Ἑλλήνων λυρικοῦ ἔμφανίζουσιν ἱκανὴν πρωτοτυπίαν.—2. biformis] «δίμορφος», τ. ἔ. ἄνθρωπος ἄμα καὶ κύκνος, ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ, ἀλλὰ μετὰ πτερόγων κύκνου.—liquidum] «διαυγῆ», «λαμπρόν», οὕτω καλεῖται ὁ αἰθὴρ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς γῆς ὀμιγλώδη ἀέρα.—4. longius] = diutius.—invidiaque maior] τὸ que κατόπιν ἀρητικῆς προτάσεως ἀντὶ τοῦ sed, «ἀλλ' ὑπερτερος τοῦ φθόνου», δηλ. τῶν ἀντιπάλων τοῦ Ὁρατίου, οἵτινες ἔφεγον αὐτὸν καὶ τὰ ποιήματα αὐτοῦ ὡς στερούμενα πρωτοτυπίας.

5. urbes] τ. ἔ. τοὺς στενοὺς χώρους, ἐνθα κατοικοῦσιν οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι.—6—7. pauperum sanguis parentum] «τέκνον ἐνδεῶν γονέων», ὀνειδισμὸς, ὃν προσέφερον τῷ Ὁρατίῳ οἱ φθονεροὶ ἀντίπαλοι αὐτοῦ.—quem vocas] «ὃν καλεῖς», τ. ἔ. εἰς ὃν προσφωνεῖς τὸ ὕστατον χαῖρε. Τοῦ vocare γίνεται χρῆσις πρὸς παρὰστάσιν τοῦ τριπλοῦ vale, ὅπερ μετὰ τὴν ταφὴν ἐφώνουν πρὸς τὴν σκιὰν τοῦ τεθνεῶτος, πρὸβλ. Βεργ. Αἰν. 6, 505 magna manis ter voce vocavi.—7. non... obibo] = non moriar, συνήθως μετὰ τῆς αἰτιατικῆς (supremum) diem ἢ mortem.

9. iam iam] ἐπανάληψις δηλωτικὴ τῆς ταχύτητος μεθ', ἧς συντελεῖται ἡ θαυμαστὴ μεταμόρφωσις εἰς ὀδικοῦ κύκνον (albus ales καὶ κατωτέρω ales canorus). Ἡ πρὸς κύκνους, οἵτινες ἦσαν ἱεροὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, σύγκρισις τῶν ποιητῶν (πρὸβλ. ᾠδ. 3) ἦτο συνήθης μάλιστα εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῆς Ἀλεξανδρείας. Κατὰ τὸν Πλάτωνα (Πολιτ. X, 620a) ὁ Ὁρφεὺς μετεμορφώθη εἰς κύκνον.—residunt] «ἐφιζάνουσιν ἐπὶ τοῖς σκέλεσι τραχέα δέρματα».—11. superne] «ὑπερθεν», τ. ἔ. ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου μέρους τοῦ σώματος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ cruribus.—11—12. nascuntur leves plumae] «φύονται λεῖα πτίλα» κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀνωτέρω asperae pelles.

13. *tutior*] «ἀσφαλέστερος τοῦ Δαιδαλείου Ἰκάρου», τ. ἔ. χωρὶς νὰ κινδυνεύσω νὰ πάθω τὸ τοῦ Ἰκάρου. Τὸ ἐπίθετον *Daedaleo* δὲν εἶναι περιττόν : «τοῦ Ἰκάρου, οὗ τὰς πτέρυγας κατεσκεύασεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Δαίδαλος, ὁ περίφημος τεχνίτης».—

14. *gementis*] «τοῦ στένοντος Βοσπόρου», ἔνεκα δηλ. τῶν μεγάλων κυμάτων του ἀλλαγῶν ὁ ποιητὴς καλεῖ τὸν Βόσπορον *insanientem* (III, 4, 30) πρὸς τὴν μεταφορικὴν χοῆσιν τοῦ *gemere* προβλ. Ὁμ. Ἰλ. II, 391 *μεγάλα στενάχουσι θέουσαι, ὁ δ' ἔστυνε οἴδατι θύων*.—15—16. *Syrtes*... *Hyperboreosque campos*] ποιητικὴ παράστασις τῶν ἐσχατιῶν τοῦ κόσμου.

17. *dissimulat metum*] φοβεῖται, ἀλλὰ προσπαθεῖ ν' ἀποκρύπτῃ τὸν φόβον, προσποιεῖται ὅτι δὲν φοβεῖται τὴν Μαρσικὴν κοόρτιν.—19. *Geloni*] οἱ Γελωνοὶ, λαὸς Σκυθικὸς.—*peritus Hiberi*] «ὁ πεπειραμένος» ἦτοι ὁ πεπαιδευμένος Ἰβηρ. Οἱ Ἰσπανοὶ καὶ οἱ Γαλάται πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ἤρξαντο νὰ δέχωνται τὸν ρωμαϊκὸν πολιτισμόν. Ἐνῶ δὲ περὶ αὐτῶν ὡς πεπολιτισμένων λέγει ὁ ποιητὴς : *me discet* «ἀναγιγνώσκων θὰ διδαχθῇ τὰ ποιήματά μου», περὶ τῶν Κόλγων καὶ τῶν ἄλλων βαρβάρων λέγει ἀπλῶς *noscent* «θὰ γνωρίσωσι».—20. *Rhodani potor*] «ὁ τὸ ὕδωρ τοῦ Ροδανοῦ πίνων», τ. ἔ. ὁ κατοικῶν παρὰ τὸν Ροδανόν, ἦτοι οἱ κάτοικοι τῆς Ναρβωνίτιδος Γαλατίας (νῦν Provence, ἐκ τοῦ λατιν. *provincia*). Περὶ τῆς φράσεως προβλ. Ὁμ. Ἰλ. B, 825 : *πίνοντες ὕδωρ μέλαν Αἰσῆποιο*.

21. *absint*... *neniae*] «μακρὰν αἰ θρηνηφῆδιαν».—*inani funere*]—*sine corpore funere* : δὲν πρέπει νὰ γίνωνται ἐπικήδειοι θρηνοὶ, διότι δὲν ἔχεις τίνα νὰ ἐνταφιάσῃς.—22. *luctusque*... *et querimoniae*] ἀναφέρονται εἰς τοὺς οἰκείους καὶ φίλους, ἐνῶ τὰς θρηνηφῆδας ἔψαλλον συνήθως αἱ ἰαλεμιστρίαὶ (*praeficae*). Τὸ ἐπίθ. *turpes* ἀνήκει ἀπὸ κοινοῦ καὶ εἰς τὸ *querimoniae* καὶ ἔχει σημασίαν ἐνεργητικὴν διὰ τῶν γόνων καὶ τῶν κολετῶν κατησχύνειτο καὶ παρεμορφῶτο τὸ πρόσωπον.—24. *mitte*] ἀποτείνεται πρὸς τὸν Μαικίηναν : «ἄφες τὰς περιττὰς τιμὰς τῆς ταφῆς». Ὡς τοιαῦται τιμαὶ ὑποννοῦνται τὸ ὑλικὸν πρὸς κατασκευὴν τοῦ τάφου, ἢ ἐπ' αὐτοῦ χαραττομένη ἐπιγραφή καὶ ἢ περικόσμησις.—*supervacuus*] ὁ δόκιμος παρὰ Κικέρωνι τύπος εἶναι *supervacaneus*, ὁ δὲ τύπος *supervacuus*

εἰσαχθεῖς παρὰ τῶν ποιητῶν, ὡς μᾶλλον εὐαρμοσιῶν πρὸς τὸ μέτρον, ἐπεκράτησε καὶ παρὰ τοῖς πεζογράφοις.

20. (III, 30)

Ἐπίλογος. Ὅπερ συγκεκαλυμμένως πῶς ὁ Ὅρατιος ὑπεδήλωσεν ἐν τῇ 19 ᾠδῇ περὶ τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ δόξης, τοῦτο κηρύττει νῦν ἀναπεπταμένως καὶ μετὰ βεβαιότητος. «Τὸ ἔργον μου συνετελέσθη· ἐφιλοτέχνησα μνημεῖον, ὅπερ θ' ἀπαθανάτιση τὸ ὄνομά μου. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει Ρώμη, οἱ ἄνθρωποι θὰ λέγωσιν ὅτι ὁ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Αὔφιδου γεννηθεὶς ὑψώθη ἐκ ταπεινοῦ μέγας καὶ ἀνεδείχθη ὁ πρῶτος Ρωμαῖος λυρικὸς. Εὐδόκησον λοιπόν, ὦ μουσα, νὰ στεφανώσῃς τὴν κόμην μου διὰ στεφάνου δελφικῆς δάφνης, οὐτινος εἶμαι ἀντάξιος».

(Μέτρον—πρῶτον Ἀσκληπιάδειον)

(Μέτρον ἀνδρῶν Ἀσκληπιάδειον)

1. exegi] «ἐπετέλεσα».—aere] = aereis stauis «τῶν χαλκῶν ἀνδριάντων» τῶν νικητῶν καὶ ἡρώων.—2. regali situ] ἀφαιρετικὴ τῆς συγκρίσεως. Situs = τάφος (*πυραμίδες τάφοι βασιλέων* Στραβ. 17, 808). Ἀσυνήθης τῆς λέξεως σημασία, τὴν ὁποίαν ὁ ποιητὴς μετεχειρίσθη ἐνταῦθα ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν σταθερὸν τύπον τῶν ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν: hic situs est (ἐνθάδε κεῖται). Ὁ νοῦς: Ἐάν τὸ ὕψος τῶν πυραμίδων εἶναι ἐγγύησις περὶ τῆς διαρκείας των, τὸ ποιητικόν μου ἔργον, λέγει ὁ Ὅρατιος, θὰ εἶναι ὑψηλότερον (altius) καὶ διαρκέστερον τῶν βασιλικῶν πυραμίδων.—3—4. quod non possit] ἀναφ. συμπερασματικὴ πρότασις συνεχίζουσα τὴν ἔννοιαν τοῦ situ... altior ut id non... possit.—impotens] δηλ. sui, «ἀκρατῆς», «μαινόμενος» (πρβλ. ᾠδ. 8 στ. 10).

6. omnis] «ὀλόκληρος».—multaque] = sed multa (πρβλ. ᾠδ. 9 στ. 4). Τὸ μέρος τοῦ ποιητοῦ τὸ μέλλον νὰ διαφύγῃ τὸν θάνατον εἶναι τὸ πνεῦμα, ὅπερ θὰ ἐξακολουθῇ ζῶν ἐν τοῖς ἀθανάτοις αὐτοῦ ἔργοις.—7. vitabit Libitinam] «δὲν θὰ ταφῇ». Libitina εἶναι ἐπίθετον τῆς Ἀφροδίτης «ἐπιτυμβία Ἀφροδίτη», ἥτοι ἡ Ἀφροδίτη ὡς θεὰ τῶν κηδειῶν καὶ καθ' ὅλου τοῦ θανάτου. Ἡ θεὰ τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς σφριγώσεως ζωῆς συνεχύθη πρὸς τὴν

θεᾶν τοῦ θανάτου, τὴν Περσεφόνην, ὅπως συμβαίνει συνήθως εἰς τὰς φυσικὰς θρησκείας νὰ συνάπτωσιν ἐν τῷ προσώπῳ μιᾶς θεότητος ἐναντίας ἰδιότητος.— 7. usque] «διηνεκῶς», σύναπτε μετὰ τὸ *crescam*.

7—8. *postera laude*] ἄφαιρ. ὀργανικὴ διορίζουσα τὸ *crescam* ἅμα καὶ τὸ *recens* (=ἄει νέος). Ὁ νοῦς : ὁ ἔπαινος τῶν μεταγενεστέρων νὰ διασώζῃ τὴν μνήμην μου ἀγήρω.— 8. *dum Capitolium κτλ.*] ἐφ' ὅσον δηλ. θὰ ὑπάρχῃ Ρώμη, ὅπερ διὰ τὸν ἀρχαῖον Ρωμαῖον οὐδὲν ἄλλο ἐσήμαινεν ἢ «αἰωνίως». Ἡ *tacita virgo* εἶναι ἡ Ἑστίας. Ἡ δὲ ὑπονοουμένη ἑορτὴ εἶναι ἡ τελουμένη κατὰ τὰς εἰδούς τοῦ Μαρτίου ἐν τῷ ναῷ τοῦ Καπετωλίου Διός, ἐνθα προσεφέρετο θυσία καὶ ἀνεπέμποντο εὐχαὶ ὑπὲρ ὑγείας καὶ σωτηρίας τῆς πόλεως κατὰ τὸν ἐπερχόμενον ἐνιαυτόν. Τῆς ἑορτῆς ταύτης προΐστατο ὁ *Pontifex maximus* καὶ ἡ *Virgo maxima*.

10. *dicar . . . deduxisse*] «θὰ λέγηται περὶ ἐμοῦ ὅτι κτλ.». Ἡ παρεμβαλλομένη ἀναφορ. πρότασις *qua violens κτλ.*, ἡ ποιητικῶς παριστώσα τὴν γενέτειραν γῆν τοῦ Ὀρατίου, διορίζει τὸ ἀπαρέμφ. *deduxisse* : παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Αὐφιδίου . . . πρῶτον εἰσήγαγε κτλ. Τῶν ἐξημερευτῶν τινες τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος πρότασιν ἀναφέρουσιν εἰς τὸ *dicar* : «ὅπου ρέει ὀρητικὸς καὶ παταγώδης ὁ Αὐφιδος, ἐκεῖ θὰ λέγεται περὶ ἐμοῦ κτλ.». Ἄλλ' ὁ Ὀράτιος ἐπιθυμεῖ μὲν ἐν τῇ περὶ αὐτοῦ φήμῃ νὰ μνημονεύηται καὶ ἡ μικρὰ πατρίς του, ἀλλ' ἅμα ποθεῖ, ὅπως ἡ φήμη του ἐξεληθούσα τῶν στενῶν ταύτης ὁρίων διαδοθῇ ἀνὰ τὴν οἰκουμένην.— *Aufidus*] ποταμὸς ἢ μᾶλλον χεῖμαρος ἐγγὺς τῆς Οὐδενουσίας.

11. *pauper aquae*] «λείψυδρος» καλεῖται ὁ βασιλεὺς Δαῦνος, ὡς ἀρχῶν χώρας ἀυχηρᾶς, τῆς Ἀπουλίας. Ὁ Δαῦνός κατὰ τὴν παράδοσιν ἦτο Ἰλλυριὸς ἐξέθριστος.— 12. *regnavit populorum*] ἐλληνίζουσα σύνταξις «ἦρξε λαῶν».— *ex humili potens*] δηλ. *factus*, «ἐκ ταπεινοῦ μέγας γενόμενος» (ῥδ. 19, 9).

13—14. *princeps deduxisse*] «ὅτι πρῶτος τὸ αἰολικὸν μέλος μεθήροσα εἰς τοὺς Ἰταλικοὺς ρυθμούς», τ.ἔ. τὴν λυρικὴν ποίησιν τοῦ Ἀλκαίου καὶ τῆς Σαλφούς πρῶτος εἰσήγαγον εἰς τοὺς Ρωμαίους. Τὸ *deducere carmen* εἴρηται κατὰ τὸ *deducere coloniam*.—*sume superbiam*] τὸ *sumere* ἐνταῦθα ἔχει μέσην

σημασίαν (=sumere sibi, αντίθετον τὸ ponere=ἰποτίθεσθαι: deponere superbiam), ὥστε sume superbiam=ἀνάλαβε εἰς ἑαυτὴν τὴν ὑπερηφάνειαν, ἀποδέχθητι τὴν ὑπερήφανον τιμὴν.— 15. quaesitam meritis]=quam meritis quaesivisti «ἦν (ὑπερηφάνειαν) διὰ τῶν ἐπαξίων ἔργων σου ἀπέκτησας». Τὰ ἔργα εἶναι αὐτὰ τοῦ Ὀρατίου τὰ ποιήματα, ἅτινα οὗτος δὲν θεωρεῖ ἴδια, ἀλλ' ὀφείλει εἰς τὴν ἔμπνευσιν τῆς μούσης Μελπομένης. Λέγων δὲ ταῦτα ὁ ποιητὴς μετριάζει πῶς τὴν ἐν τῇ ὅλῃ ᾠδῇ ἐκδηλουμένην ὑπερηφάνειαν.

15. Delphica]=Apollinari.—16. volens] «θέλουσα», «ἐκοῦσα». Συνήθως ἐν ταῖς εὐχαῖς ἢ φράσις volens propitiusque. Ὁ νοῦς τῶν τριῶν τελευταίων στίχων: «δικαίως ὑπερηφανεομένη, ᾧ μοῦσα, ἐπ' ἐμοί, ὅστις εἰς σὲ ὀφείλω τὰς ᾠδὰς μου· εὐδόκησον νὰ στεφανώσῃς τὴν κόμην μου διὰ δελφικῆς δάφνης».

ΜΕΤΡΙΚΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πλὴν τῶν στίχων τῶν συγχειμένων ἐκ καθαρῶν δακτυλικῶν (δακτυλικὸν ἐξάμετρον) ἢ ἱαμβικῶν (ἱαμβικὸν τρίμετρον) ἢ τροχαϊκῶν (τροχαϊκὸν τετράμετρον) ποδῶν ὑπάρχουσι καὶ στίχοι ἀποτελούμενοι ἀναμιξ ἐκ δακτυλικῶν καὶ τροχαϊκῶν ποδῶν οἵτινες καλοῦνται **λογαοιδικοί**. Οἱ στίχοι οὗτοι δύνανται νὰ εἶναι καταληκτικοὶ καὶ ἀκατάληκτοι.

Οἱ παρ' Ὀρατίῳ συνήθεις λογαοιδικοὶ στίχοι εἶναι :

1) Ὁ **Ἀδώνειος**, ἀκατάληκτος λογαοιδικὴ διποδία $\overset{\cdot}{\cup} \cup \overset{\cdot}{\cup}$.

2) Ὁ **Φερεκρατεῖος**, ἀκατάληκτος λογαοιδικὴ τριποδία κατὰ τὴν θέσιν τοῦ δακτύλου **πρῶτος** ($\overset{\cdot}{\cup} \cup \overset{\cdot}{\cup} \overset{\cdot}{\cup}$) ἢ **δεύτερος** Φερεκρα. ($\overset{\cdot}{\cup} \cup \overset{\cdot}{\cup} \overset{\cdot}{\cup}$) καλούμενος. Ἀμφότεροι οἱ τύποι ἀπαντῶσι καὶ καταληκτικοὶ : $\overset{\cdot}{\cup} \cup \overset{\cdot}{\cup} \overset{\cdot}{\cup}$ καὶ $\overset{\cdot}{\cup} \cup \overset{\cdot}{\cup} \overset{\cdot}{\cup}$.

3) Ὁ **Γλυκῶνειος**, καταληκτικὴ λογαοιδικὴ τετραποδία κατὰ τὴν θέσιν τοῦ δακτύλου **δεύτερος** ($\overset{\cdot}{\cup} \cup \overset{\cdot}{\cup} \overset{\cdot}{\cup}$) ἢ **τρίτος** Γλυκῶνειος ($\overset{\cdot}{\cup} \overset{\cdot}{\cup} \cup \overset{\cdot}{\cup}$) καλούμενος.

Τὰ τῶν ἀνωτέρω ἐξηγηθευθεισῶν εἴδωσιν ᾧδων μέτρα εἶναι τάδε :

Α) **Τὸ πρῶτον Ἀσκληπιάδειον**, ἐν ᾧ ἐπαναλαμβάνεται κατὰ στίχον ὁ καλούμενος **μικρὸς Ἀσκληπιάδειος** ἔχων ᾧδε :

$\overset{\cdot}{\cup} \quad \cup \quad \cup \quad \overset{\cdot}{\cup}$ Mae ce nas a ta vis	$\overset{\cdot}{\cup} \quad \cup \quad \cup \quad \overset{\cdot}{\cup} \quad \cup \quad \overset{\cdot}{\cup}$ e di te re gi bus
--	---

Ὁ μικρὸς Ἀσκληπιάδειος σύγκειται ἐξ ἑνὸς Φερεκρατείου δευτέρου καὶ ἑνὸς Φερεκρατείου πρώτου. Ἡ τομὴ πίπτει κανονικῶς μετὰ τὴν ἔκτην συλλαβὴν. Κατὰ τὸ πρῶτον Ἀσκληπιάδειον εἶναι πεποιημένοι αἱ ᾧδαί 1. 20. Διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων αἱ δύο αὗται ᾧδαί, διότι κατὰ τὰς ἐν αὐταῖς διατυπωμένας ἐννοίας ἢ μὲν 1 διαιρεῖται εἰς στροφὰς τετραστίχους, ἢ δὲ 20 οὐχί. Ἐν μὲν τῇ 1 παρίστανται αἱ ποικίλαι κλίσεις τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, πρὸς ἃς ἀντιτίθεται ὁ εὐγενὴς πόθος τοῦ Ὀρατίου, ἐν δὲ

τῆ 20 ἔξαγγέλλεται μόνον ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ πόθου τούτου, ἡ κτῆσις ἀθανάτου ποιητικοῦ κλέους.

Β') **Ἡ πρώτη Ἀσκληπιάδειος στροφὴ**, ἐν ἣ ἑναλλάσσεται ὁ δεύτερος Γλυκόνειος πρὸς τὸν μικρὸν Ἀσκληπιάδειον στίχον, ὥστε ἡ ὅλη δίστιχος στροφὴ ἔχει ᾠδε :

$\frac{\text{—}}{\text{—}} \text{ — } \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \cup \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \underline{\underline{\text{—}}}$
 sic te di va po tens Cy pri

$\frac{\text{—}}{\text{—}} \text{ — } \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \cup \frac{\text{—}}{\text{—}} \quad | \quad \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \cup \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \underline{\underline{\text{—}}}$
 sic fra tres He le nae | lu ci da si de ra

Κατὰ τὴν στροφὴν ταύτην εἶναι πεποιημένοι αἱ ᾠδαὶ 2. 15.

Γ') **Ἡ δευτέρα Ἀσκληπιάδειος στροφὴ**, ἐν ἣ μετὰ τριπλῆν ἐπανάληφιν τοῦ μικροῦ Ἀσκληπιαδέιου στίχου κεῖται ὡς τέταρτος στίχος ὁ Γλυκόνειος κατὰ τόδε τὸ σχῆμα :

$\frac{\text{—}}{\text{—}} \text{ — } \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \cup \frac{\text{—}}{\text{—}} \quad | \quad \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \cup \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \underline{\underline{\text{—}}}$
 $\frac{\text{—}}{\text{—}} \text{ — } \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \cup \frac{\text{—}}{\text{—}} \quad | \quad \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \cup \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \underline{\underline{\text{—}}}$
 $\frac{\text{—}}{\text{—}} \text{ — } \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \cup \frac{\text{—}}{\text{—}} \quad | \quad \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \cup \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \underline{\underline{\text{—}}}$
 $\frac{\text{—}}{\text{—}} \text{ — } \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \cup \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \underline{\underline{\text{—}}}$

Κατὰ τὴν στροφὴν ταύτην εἶναι πεποιημένοι αἱ ᾠδαὶ 3. 4.

Δ') **Ἡ τρίτη Ἀσκληπιάδειος στροφὴ**, ἐν ἣ μετὰ δύο μικροὺς Ἀσκληπιαδέιους ἐπακολουθεῖ τρίτος ὁ Φερεκράτειος καὶ τέταρτος ὁ Γλυκόνειος κατὰ τόδε τὸ σχῆμα :

$\frac{\text{—}}{\text{—}} \text{ — } \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \cup \frac{\text{—}}{\text{—}} \quad | \quad \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \cup \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \underline{\underline{\text{—}}}$
 $\frac{\text{—}}{\text{—}} \text{ — } \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \cup \frac{\text{—}}{\text{—}} \quad | \quad \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \cup \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \underline{\underline{\text{—}}}$
 $\frac{\text{—}}{\text{—}} \text{ — } \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \cup \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \underline{\underline{\text{—}}}$
 $\frac{\text{—}}{\text{—}} \text{ — } \frac{\text{—}}{\text{—}} \cup \cup \text{ — } \cup \underline{\underline{\text{—}}}$

Κατὰ τὴν στροφὴν ταύτην εἶναι πεποιημένοι αἱ ᾠδαὶ 7.12.14.

Ε') Ἡ Ἀλκαϊκὴ στροφή, ἣς τὸ σχῆμα εἶναι τότε :

$$\begin{array}{c} \overline{\cup} \mid \overline{\cup} \cup \overline{\cup} - \mid \overline{\cup} \cup \cup \overline{\cup} \cup \cup \\ \overline{\cup} \mid \overline{\cup} \cup \overline{\cup} - \mid \overline{\cup} \cup \cup \overline{\cup} \cup \overline{\cup} \\ \\ \overline{\cup} \overline{\cup} \cup \overline{\cup} - \overline{\cup} \cup \overline{\cup} \overline{\cup} \\ \overline{\cup} \cup \cup \overline{\cup} \cup \cup \overline{\cup} \cup \overline{\cup} \end{array}$$

Ἡ στροφή αὕτη σύγκεται ἐκ διπλοῦ ἑνδεκασύλλαβου, ἑνὸς ἑννεασύλλαβου καὶ ἑνὸς δεκασύλλαβου Ἀλκαϊκοῦ στίχου. Καὶ ὁ μὲν ἑνδεκασύλλαβος Ἀλκ. στίχος εἶναι καταληκτικὴ λογαοιδικὴ πενταποδία μετὰ τοῦ δακτύλου ἐν τῇ τρίτῃ χώρᾳ καὶ μετ' ἀνακρούσεως· ὁ δ' ἑννεασύλλαβος τροχαϊκὴ διποδία μετ' ἀνακρούσεως· ὁ δὲ δεκασύλλαβος λογαοιδικὴ τετραποδία μετὰ δακτύλων εἰς τὰς δύο πρώτας χώρας. Τὸ μέτρον τοῦτο, κεινημένον καὶ πλήρες διάστημα, εἶναι συνηθέστατον παρ' Ὀρατίῳ. Κατ' αὐτὸ εἶναι πεποιημένοι αἱ ᾠδαὶ 5. 8. 9. 10. 11. 13. 17. 18. 19.

Ζ') Ἡ Σαπφικὴ στροφή, ἣς τὸ σχῆμα εἶναι τότε :

$$\begin{array}{c} \overline{\cup} \cup \overline{\cup} - \mid \overline{\cup} \cup \cup \overline{\cup} \cup - \cup \\ \overline{\cup} \cup \overline{\cup} - \mid \overline{\cup} \cup \cup \overline{\cup} \cup \overline{\cup} \overline{\cup} \\ \overline{\cup} \cup \overline{\cup} - \mid \overline{\cup} \cup \cup \overline{\cup} \cup \overline{\cup} \overline{\cup} \\ \overline{\cup} \cup \cup \overline{\cup} \overline{\cup} \end{array}$$

Ἡ στροφή αὕτη σύγκεται ἐκ τριπλοῦ ἐλάσσονος Σαπφικοῦ στίχου καὶ ἕξ ἑνὸς Ἀδωνείου. Ὁ ἐλάσσων Σαπφικὸς στίχος εἶναι λογαοιδικὴ πενταποδία μετὰ τοῦ δακτύλου ἐν τῇ τρίτῃ χώρᾳ, ὅπως ὁ ἑνδεκασύλλαβος Ἀλκαϊκὸς στίχος, ἀλλ' εἶναι ἀκατάληκτος καὶ δὲν ἔχει τὴν ἀνάκρουσιν τοῦ ἑνδεκασύλλαβου Ἀλκαϊκοῦ. Κατὰ τὴν στροφήν ταύτην, ἔχουσαν ἦθος ἀνειμένον, εἶναι πεποιημένοι αἱ ἀστεῖον χαρακτῆρα ἔχουσαι ᾠδαὶ 6. 16.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΩΝ ΩΙΔΩΝ

A') Ὄδαὶ εἰς φίλους τοῦ Ὀρατίου ἢ εἰς πολιτικούς ἀνδρας :

1. Maecenas atavis	σελ.	3—4
2. Sic te diva potens	»	4—5
3. Scriberis Vario	»	5—6
4. Quis desiderio	»	6—7
5. O saepe mecum	»	7—8
6. Martiis caelebs	»	8—9

B') Ὄδαὶ πολιτικαί :

7. O navis, referent	»	9
8. Nunc est bibendum	»	10—11
9. Odi profanum vulgus	»	11—12
10. Caelo tonantem	»	12—14
11. Delicta maiorum	»	14—16

Γ') Ὄδαὶ εἰς τοὺς θεούς :

12. Dianam tenerae	»	16
13. Quid dedicatum	»	17
14. O fons Bandusiae	»	17—18
15. Quo me, Bacche	»	18—19

Δ') Ὄδαὶ ἀναφερόμεναι εἰς περιστατικὰ τοῦ ποιητοῦ :

16. Integer vitae	»	19
17. Ille et nefasto	»	20—21
18. Vixi puellis	»	21

Ε') Ὄδαὶ ὑμνοῦσαι τὴν ἀθανασίαν τοῦ ποιητοῦ :

19. Non usitata	»	22
20. Exegi monumentum	»	22

Ευχαριστώ
Νινός
γύμων

di

~~Νινός~~

d

Νινός

Η μορφή "εμείς"
είναι τόσο να βγούμε
ως μαμά σου ή
ήδη σου

Νινός
Απόδοσι

Είρηνη

ΑΝ

ΑΝ

Αννού

παινα για

ΤΥΠΟΙΣ, ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ, ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ 30

Τιμάται Δρχ. 25 —

Handwritten scribbles and a rectangular box containing illegible text.

ρωγία

144
Handwritten scribbles and the word "κλωνα"

Handwritten scribbles and the word "κλωνα"

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐρῶς

τοῦς ἐκδότας κ. κ. Ἰωάν. Δ. Κολλάρον καὶ Σίαν

Ἀνακοινούμεν ὅτι δι' ἡμετέρας ταυταριθμοῦ καὶ ἀπὸ 23 Ἰουλίου 1930 πράξεως καταχωρισθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 86 τῆς 15 Ἰουλίου 1930 φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως (Τεύχος Β'), ἐνεκρίθη συμφώνως τῷ Νόμῳ 3438 τὸ ὑφ' ἡμῶν ὑποβληθέν πρὸς κρίσιν διδακτικὸν βιβλίον Γεωργίου Γραϊσιώτου Κ. Ἐθνικοῦ Φιλῆκου Εἰκοσίων Ἑλλησικαὶ Ὠδαὶ διὰ τὴν ἵστορίαν τῶν ἑξαταξίων γυμνασίων διὰ πέντε σχολικά ἐτη, ἦτοι ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1930—1931 ἕως τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1934—1935. ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν αὐτοῦ ληφθῶσιν ὅτι ἔσται καὶ ἐκτελεσθῶσιν αἱ ὑπὸ τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς ὑποδειχθεῖσαι τροποποιήσεις.

Ὁ Ὑπουργὸς
Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Ἄρθρον 3ον τοῦ Π. Διατάγματος

«Ἐπι τῷ τρόπῳ τῆς διατεμήσεως τῶν ἐγκριθεῖσων διδακτικῶν βιβλίων».

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ προλόμενα μακρὰν τοῦ τόπου ἐκδόσεως τῶν ἐπιπέταται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρῃ κατὰ 15% ἐπὶ τῇ τιμῇ τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἀνεῦ βιβλιοποιῶν τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ἐκ τῶν ὄρων ὅπως ἐπὶ τοῦ ζωτικικοῦ μέρους τοῦ ἐξωφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τούτου ἐκτυπῶνται τὸ παρὸν ἄρθρον.